

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno
Din 16.—, četrtno Din 9.—, ino-
zemstvo Din 64.—.
Poštno-čkovni rač. 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravištvo: Maribor, Koroška 5.
Telefon 2113.

Cene inseratom: cela stran
Din 2000.—, pol strani Din 1000.—,
četrt strani Din 500.—, 1/8 strani
Din 250.—, 1/16 strani Din 125.—,
Mali oglasi vsaka beseda Din 1.—

Preteklost sedanjosti.

Stari Rimljani so imeli pregovor: »Zgodovina je učiteljica življenja.« O življenju poroča, življenje uči. Socialna dejanja posameznikov, vasi, okrajev, mest, pokrajin, države, naroda, človeštva: to je predmet zgodovine. Kar je zasebnega značaja, ne spada v njeno področje. Iz nje se zrcali življenje prejšnjih rodov sedanjim in bodočim ne samo kot spomin, marveč tudi kot opomin, pouk, svarilo in bodrilo.

Kako raste posameznik iz deteta in mladeniča v moža, tako raste tudi narod. Kakor je človek organizem, sestavljen iz organov (udov), tako je tudi narod velika organska celota, ki jo sestavljajo še bolj ko posamezniki socialne skupine. Kakor v posamezniku, ostane tudi v narodu počelo življenja bistveno nespremenjeno. In to je glavni razlog za kontinuiteto (bistveno trajnost, nepretrganost) življenja. Za narod velja kakor za poedinca: Duh je, ki oživlja.

Današnja številka »Slovenskega gospodarja« je posvečena duhu, ki je naš narod oživiljal v preteklosti in ki bo iz njega narod živel tudi v bodočnosti. To je duh narodni in krščanski. Za svoj organ na Slovenskem Štajerskem si je ta duh izbral Tiskarno sv. Cirila, našo slavno jubilentinjo. Kako skrbno je tiskarna tega duha gojila, kako uspešno ga je po svojih knjigah, knjižicah, časnikih in listih nosila v slovenske domove, kako je za njega žrtvovala, kako je sama zanj in z njim trpela, kako krepko ga je branila ter naposled dovedla do zmage: o tem poročajo sestavki v naši prilogi.

Ne bo pa odveč, ugotoviti na tem mestu dvoje: prvo je politično teženje našega naroda. Kdor ga hoče prav razumeti, ga mora priučiti iz njegove zgodovine. Vedno smo se borili za svojo avtonomijo, odnosno za samoupravo. Ta borba je potekla iz narave našega naroda, ki je skozinskoz demokratičen narod, kakor jih je malo na svetu. Diktirala pa nam je to borbo tudi naša osnovna težnja po ohranitvi slovenske samobitnosti, za katero smo smatrali resnično samoupravo kot najučinkovitejše in najtrdnjše jamstvo. Tako je med nami bilo: to dokazuje 50letnica Tiskarne sv. Cirila in zgodovina 18 let starejšega »Slovenskega gospodarja«. Kako zlo je, da se to poglavito teženje našega naroda še ni uresničilo: to spričuje sedanjost. Da se bo zaželjena prenova notranjega življenja v naši državi izvršila skladno s temeljnimi tež-

njami našega naroda: to pričakujemo od bližnje bodočnosti.

Drugo, kar hočemo ugotoviti, pa je pomen prosvete za življenje naroda. Naši veliki predniki s Slomškom na čelu so bili globoko prepričani, da more naš narod vzdržati življenjsko borbo in tekmo z drugimi večjimi narodi edino le z ustvarjenjem in izpopolnjenjem narodne kulture in prosvete. Takšna kultura nam daje pred svetom legitimacijo (upravičenje) za obstoj. Kot no-

tranji, narod ohranjujoči živelj pa deluje, ako so njenih dobrin deležni ne samo vsi stanovni in sloji naroda, marveč tudi po možnosti vsi posamezniki. Iz tega sledi kot nujna posledica za vsakogar, zlasti za vso našo mladino opomin: Izobrazuj se! Duh, ki smo ga podedovali od svojih idealno-delujočih prednikov, duh slovenstva in katoliškega krščanstva, naj raste v tebi in iz tebe se naj širi med narod. Tako najboljšo vračamo narodu, kar smo od njega prejeli. Drugače ostanemo njegovi dolžniki in nevhvaležni sinovi.

V NAŠI DRŽAVI.

Knez-namestnik Pavle se je vrnil 6. septembra v Beograd. Knez je imenovan za konjeniškega brigadnega generala.

Knez namestnik Pavle se je odpeljal dne 7. septembra iz Beograda nazaj v Bohinj.

Ministrski predsednik in zunanji minister Stojadinović se je vrnil 6. sept. z Pariza v Beograd. V Parizu je imel dolga posvetovanja s francoskim ministrskim predsednikom Lavalom in bil sprejet tudi od predsednika republike Lebruna. Po povratu je izjavil g. Stojadinović med drugim tudi to, da je on zadovoljen z uspehi poti v Pariz, in z njimi je lahko zadovoljen tudi ves naš narod.

V DRUGIH DRŽAVAH.

V Ženevi se Italija in Abesinija ne bosta pobotali. Zadnji poskusi za poravnano spora med Italijani in Abesinci so se odigrali zadnje dni pred svetom Zveze narodov v Ženevi. Na seji 6. septembra sta se sprla zastopnik Italije in Abesinije tako, da je italijanski odposlanec ogorčeno zapustil svoj sedež in je pri odhodu skozi vrata iste močno zaloputnil za seboj. Razžaljenega Italijana so seve na vse načine pogovarjali, dokler ni popustil v toliko, da je bil zvečer 6. septembra navzoč pri seji sveta Zveze narodov in so sestavili ob tej priliki svet petorice. V tem svetu so zastopniki sledečih petih držav: Francije (Laval, francoski ministrski predsednik), Angleška (Eden), Španije (Madariaga), Poljske (Beck, zunanji minister), Turčije (zunanji minister Ruždi Aras). Ta odbor je prejel nalogo, da predloži svetu Zveze narodov v najkrajšem času pravne pred-

loge. Ob času, ko krpajo v Ženevi poslednje pomirjevalne poskuse, je proglasila Abesinija splošno mobilizacijo in je Angleška izdala proglas, da se mobilizira vsa rezervna angleška mornarica.

Mussolini zavlačuje. Zgoraj poročamo, kako zavlačujejo na vse mogoče načine v Ženevi pri svetu Društva narodov poravnano italijansko-abesinskega spora. Ni dovolj, da gre cela zadeva polzevo pot v Ženevi, sedaj že predlaga Mussolini posebno konferenco v Stresi na Italijanskem. Teh posvetovanj bi se udeleževal on Mussolini ter francoski in angleški zunanji minister. Ob tej priliki bo predlagal Mussolini, naj bo rešeno abesinsko vprašanje tako, kakor se je izmotala svojčas Anglija iz grozečih zaprek v azijskem Iraku. V Iraku si je zagotovila Angleška kljub vzpostavitvi kraljestva s posebno pogodbo pravico, da gradi po vsem ozemlju svoje trdnjave in letališča. Ako bi priznale velesile isto stališče Italiji v Abesiniji, bi bil tozadevni spor med Abesinci in Italijani takoj rešen ter za vsem poravnano.

Nekaj o političnih razmerah v srezu Šmarje.

(Dopis iz Šmarja pri Jelšah.)

Nekoliko politične zmede in nejasnosti povzroča med nami bližina Hrvatske. Če je nemškutarsko in JNSarsko vplivanje prikrito, nejasno in megljeno, je hrvatski vpliv toliko bolj odločen in kričav in se poslužuje vseh, tudi demagoških sredstev, ki prehajajo čisto naravnost v smešnost (n. pr.: dr. Korošec je preprečil izvoz živine v Italijo, dr. Maček pa dvignil jajca za 5 par). Vprav radi te pretiranosti in nestvarnosti pa pokret izgublja na trdnosti, ker naš trezno in razumno misleči človek uvideva nestvarnost in nemogočnost idej, ki so radi svoje preti-

ranosti za kratko dobo sicer mogle zbežati, ne pa osvojiti naših ljudi. Polagoma se položaj čisti in mož za možem uvideva, da nimamo nobene koristi, pa prav nobene ne, krepi hrvatsko gibanje, prav tako ne, kakor noben Hrvat in četudi biva tostran Sotle, ne kaže nobenega zanimanja, kaj šele navdušenja za našo slovensko stvar! Naš človek ob Sotli se uverja in preden bo do prišle volitve, se bo de prepiral poslednji volilec, da mu je le v slogi in skupnosti s slovenskim narodom zjamčena politična moč in gospodarski napredek. Abstinenca pri zadnjih volitvah je pokazala, da je ogromna večina slovenskega naroda za dr. Korošcem, izjema, ki jo je napravil šmarski srez, pa je bila samo navidezna.

Ta izjema je navidezna in njeno navideznost deloma dokazuje že izjemnost sama. Če naj bi zadnje volitve prikazale pravo politično lice v našem srezu, potem bi morali sklepati, ali da je ljudstvo v šmarskem srezu politično najbolj zrelo, ali pa politično najbolj zaostalo v celi Sloveniji. Povsem jasno

je, da ni mogoče trditi ne enega in ne drugega, ampak moremo trditi le to, da je bil izid volitev sad izrednih vplivov in razmer. Ti vplivi in te razmere so bile take, da so povsem naši ljudje ne samo volili, ampak celo agitirali za dr. Mačkovo listo, hoteč s tem samo to, da izrazijo svoje opozicijsko razpoloženje napram Jevtičevemu režimu. Zadnje volitve niso izrazile politične opredelitve naših ljudi, ampak so izrazile le njihovo takratno opozicijsko stremeljenje.

Žalil bi naše ljudi, kdor bi jim prisojal tako malo politične zrelosti, da bi računal z možnostjo, da bodo možje šmarskega sreza zapustili fronto slovenskih kmetov, zato da služijo interesom hrvatskih. Naš slovenski kmet ljubi svojega hrvatskega soseda in spoštuje njegovo politično prepričanje in mu tudi želi uspehe, toda političen hlapec mu noče in ne more biti. Tako daleč ne moremo iti in da res ne gremo, bodo pokazale volitve.

(Konec prihodnjič.)

Pri zaprtju, motnjah v prebavi

vzemite zjutraj na prazen želodec kozarec

naravne FRANZ JOSEF grenčice.

Registrirano od Min. soc. pol. in nar. zdr. S. br. 15.485 od 25. V. 1935.

Proti framasonom! To geslo se v francoski javnosti proglašuje vedno česče in vedno odločnejše. V neposredno pretekli dobi so bili framasoni politični gospodarji Francije. Kar so izvršile vlade v Franciji, je bilo storjeno po komandi framasonske lože. To velja pred vsem o zakonih zoper katoliško cerkev. Razkristjanjenje državne šole v Franciji, izgon katoliških redovnikov in redovnic, ločitev države od cerkve: vse to se je izkuhalo v framasonskih ložah, ki so potom časopisja in volitev pritiskale na vlade, da so pokorno izvršile, kar so framasoni ukazali. V zadnjem času pa se v francoski javnosti opaža vedno jačji odpor proti framasonstvu, ki je storilo ogromno škode državi ter ljudstvu. Geslo, ki se sedaj širi v Franciji, se glasi: Proč s framasonstvom! Noben državni uradnik, nameščenec, oficir ne sme biti član framasonske lože! Na zadnji skupščini »Osrednje zveze rezervnih mornariških častnikov« je rezervni mornariški kapetan Guibaud osvetlil nadvse škodljiv vpliv framasonov na mornariško osobe, med katerim se vedno bolj širi nedisciplinarnost. Stal je dva predloga: 1. Vsi aktivni uradniki, ki so člani framasonske lože, morajo takoj izstopiti iz lože, ali pa izgubijo službo. 2. Zveza izključi iz svojih vrst vsakega, ki je član lože. Predloga sta bila sprejeta z velikim odobravanjem. Slične predloge je tudi sprejela Zveza rezervnih oficirjev vojske na kopnem in Zveza vojnih odlikovancev. Tako zavzema v Franciji boj zoper fra-

masonstvo vedno širše koge. V naši državi žalibog takega pokreta še ni. In vendar je nujno potrebno, da odstranimo vsak vpliv jugoslovanskega framasonstva na javne razmere, ako hočemo, da se bodo prilike v naši državi pravilno uredile.

Čudežno ozdravljenje v Lurdu. V Lurdu se še vedno vršijo čudeži, ne sicer vsak dan, ker potem ne bi več bili čudeži, marveč navadna ozdravljenja, toda mnogokrat. Nedavno je zdravniški urad v Lurdu, ki ga vodi dr. Valet, ugotovil novo čudežno ozdravljenje. Gre za Angležinjo A. Monaghan, ki se je udeležila angleškega romanja iz Liverpoola. Tako težko bolana je bila, da ni mogla hoditi, temveč je 7 let ležala, priklenjena na postelj. Mučil jo je stra-

hovito revmatizem, slabost srca in bolezen ledvic. Ko je v Lurdu z največjim zaupanjem molila ter se okopala v čudodelni vodi, je ozdravela. Prejšnje njene težke bolezni se niso več vrstile, zato je zdravniški urad po preteku več ko enoletne dobe ugotovil čudežnost njenega ozdravljenja.

Spovedna molčečnost — nepriznana. Narodno-socialistični mogotci v Nemčiji ne spoštujejo več niti spovedne molčečnosti, ki jo katoliška cerkev nalaga svojim duhovnikom. Sodišče v Gleiwitzu (v Šleziji) je obsodilo kaplana H. po členu 2. zakona o obrambi države zoper zahrbtne napade na zaporno kazen in globo 600 državnih mark. Obtožba je duhovniku očitala to-le: Neka gospa, ki jo je poslal njen soprog, kateri je kriminalni (kazenski) uradnik, je vprašala pri spovedi kaplana, ali sme njen sin, ki ga je duhovnik pripravil za sv. obhajilo, iti na deželo, da tam preživi od državne oblasti vpeljano deželno leto. Duhovnik ji je svetoval, naj sina ne pusti, ker v tistem kraju živijo povečini protestantje in bi deček ne imel prilike izpolniti svoje verske dolžnosti. Gospa je doma povedala možu, kar ji je duhovnik svetoval v spovednici, in mož je duhovnika ova-dil sodišču. Minister pravde je odredil, da se mora zoper duhovnika dvigniti obtožba. Pri razpravi je duhovnik izjavil, da o tem, kar je v spovednici govoril, ne more ničesar reči, ker ga veže dolžnost spovedne molčečnosti. Odklonil pa je z vso odločnostjo, da bi bil kaj govoril ali storil zoper državo, saj spričujejo o njegovem domoljubju visoka odlikovanja, ki jih je dobil radi svoje hrabrosti na bojnem polju. Državni pravdnik je izjavil, da je duhovnik ravnal hujskajoče in zlovoljno proti državi in proti njenemu fuderju; to da je zloraba spovednice in državna oblast bo zoper take duhovnike postopala s strogimi kaznimi. Državni zakon je nad cerkvenim zakonom; spoved pa je samo cerkvena ustanova. Tako se godi katoličanom v narodno-socialistični Nemčiji. Poganskim mogotcem narodnega socializma ni niti spoved več sveta zadeva. Ves kulturni svet se nad tako nečuvstvo nasilnostjo po vsej pravici zgraža.

Osebnosti.

Ljubljanski vladika dr. G. Rožman je odpotoval 6. septembra v Ameriko, kjer bo obiskal tamošnje slovenske naselbine. Škofa spremlja na daljno pot g. župnik Oman iz Clevelanda, ki se je mudil letošnje poletje v Sloveniji.

Nesreče.

Smrtna nesreča kolesarja. Prva smrtna žrtev na novi cesti Sv. Benedikt — Gornja Radgona je komaj 25letni kolesar in kovaški pomočnik Geček Aleksander iz Sp. Ščavnice. Vozil se je v noči s svojo zaročenko na kolesu iz Radgone proti Ščavnici. Zaročenka je

vozila za njim kakih 25 m in je naenkrat čula padec in krik. Našla je Gečka v obcestnem jarku nezvestnega. V temi je zadel v obcestni kamen. Sunek ga je vrgel v jarek, kjer si je stisnil prsni koš. Deklina ga je še spravila do bližnje hiše, odkoder so ga prepeljali k zdravniku v Apače, vendar je izdahnul na voznji od zdravnika proti domu.

Gospodarsko poslopje v plamenih. V Požegi pri Račah je pogorelo posestniku Stanku Rajšp gospodarsko poslopje. Škoda 70.000 Din.

Gospodarsko poslopje je pogorelo v Prepolah pri Račah posestniku Žunkoviču.

Otrok zgorel. Na posesti Ivane Ajdnik v Štatenbergu pri Makolah živi njena poročena hčerka Marta s tremi otroci. V četrtek dne 5. septembra v noči je izbruhnil krog 11. ure pri Ajdnikovih ogenj in je bilo s slamo krito

stanovanjsko poslopje nenadoma v pla-
menih. Domači so se zbudili pravočas-
no, pobegnili iz hiše in ženske so spravi-
le tudi deco k sosedu. Mati otrok je
hotela rešiti iz malega hleva še kožo,
kar ji je tudi uspelo. Ko je tekla proti
gorečemu poslopju, je stekel za njo tri-
letni Jožek, ki je mislil, da je mati v
hiši. Naenkrat je bil malček v notraj-
nosti od vseh strani goreče hiše in niko-
do mu ni mogel več na pomoč. Skušali
so ga rešiti skozi okno z drogom, pa
se je strop prehitro udal, pokopal fan-
teka in izkopal so izpod pogorišča po-
zneje zogljeno trupelce.

Udar strele. Dne 5. septembra je uda-
rila strela v hlev posestnika Franca
Flisa, po domače Kurjeka, v Dobriški
vasi na Prihovi. Zgorel je hlev, krma
in razni poljedelski stroji, rešili so pa
živino in svinje.

Skedenj je zgorel na Cvenu pri Lju-
tomeru posestniku Branku Puconji.
Zgorelo je tudi precej sena in slame.

Nenadna smrt očeta osmih otrok. V
premogovniku v Velenju se je zgodila
smrtna nesreča, ki je zahtevala življe-
nje 45letnega rudarja Martina Pestot-
nik. Podal se je v rov, da bi odstranil
že slabe podpore in jih nadomestil z
novimi. Podrl je preveč podpornikov
naenkrat. Vsula se je nanj plast pre-
moga, ki mu je zlomila tilnik in je bil
takoj mrtev. Smrtno ponesrečeni je bil
star 45 let, 16 let uslužben v rudniku
ter zapušča ženo in osem nepreskrblje-
nih otrok.

Nesreča z najdeno lovsko patrono. V
Županjih njivah pri Kamniku je našel
devetletni Mirko Golob na poti iz šole
polno lovsko patrono. Doma je porinil
naboj v očetovo lovsko puško in po
otroški neprevidnosti sprožil orožje.
Naboj je slučajno smrtno zadell njego-
vo dveletno sestrico Marijo, ki se je ig-
rala blizu brata.

**Velik požar v papirnici v Vevčah pri
Ljubljani.** V papirnici v Vevčah so ime-
li dne 7. septembra hud požar, ki je
uničil 1200 kv. m strehe in del poslop-
ja, ki je dolg 45 m in širok 25 m. Ško-
da znaša 500.000 Din.

Kozolec je pogorel v Megojnicah pri
Grižah posestniku Jakobu Kloarju
vsled v noči podtaknjene ognja.

Smrtna nesreča otroka. V Križevski
vasi pri Metliki je smrtno povozil vlak
devetletnega otroka g. Cajnarja.

Avtomobilska nesreča. Po glavni ce-
sti iz Stične proti Višnji gori je peljal
voznik visoko naložen voz lanišča. Za-
daj so se mu obešali na voz otroci in on
tega ni videl. V vasi Draga mu je pri-
peljal nasproti avtomobil trgovskega
zastopnika iz Ljubljane. Nenadno sta
skočila dva otroka od voza, bila na sre-
dini ceste in ju je podrl avto. Štiriletni
Rudolf Miklič, sin progovnega čuvaja,
je bil takoj mrtev. Triletni Bogomir
Vahčič, sin progovnega delavca, je do-
bil hude poškodbe in ga je prepeljal
avtomobilist v bolnico v Ljubljano.

Strašen vihar v Ameriki. Dne 4. sep-
tembra je doživel severnoameriški pol-
utok Florida, na katerem prebivajo v
prekrasnih vilah ameriški bogataši,
grozno opustošenje viharja ali tornada.
Nesreča je zahtevala nad 700 mrtvih.
Cele vasi je odnesel tornado, ki je div-

jal s hitrostjo 160 km. Pomožni vlak,
ki je brzel na pomoč, je odnesel vihar
v morje. Popolnoma je porušeno voja-
ško letališče z letali.

Razne novice.

**Blagoslovitev nove zastave »Jadran-
ske straže« v Ljubljani.** Na rojstni dan
N. V. kralja Petra II. dne 6. septembra,
katerega so slavili z vsemi pristrčnimi
slovesnostmi po vsej državi, se je vršil
v Ljubljani kongres Jadranske straže.
Ob tej priliki je slovesno blagoslovil
novo zastavo Jadranske straže vladika
dr. Gregor Rožman. Zastava je darilo
kralja.

Naš lepi Pankracij dobiva novo lice. Raz-
gledni stolp se zida v polnem obsegu. Vsa de-
la bodo do nedelje kvaterne v septembru toli-
ko dovršena, da se bo takrat vršila slovesna
blagoslovitev. Proračun je mnogo prenizek, a
naša blagohotna javnost bo to razumela in bo
primerno pomagala!

Za romarje je vse dobro! Tako se gla-
si star pregovor, katerega izrabljajo na
romarskih shodih nekateri mesarji in
krčmarji. V zadnjem času se je razpa-
la po božjepotih v Dravski dolini ne-
lepustna razvada, da krmijo uboge ro-
marske pare razni ljudje s konjskimi
klobasami po najnižji ceni. Prodaja
konjskih klobas je dovoljena, če n. pr.
kak zasebnik iz Pušave ali Ruš naro-
či pri mariborskem konjskem kloba-
sarju toliko in toliko komadov klobas
za lastno uporabo. Slobodno jih povži-
je na svojem domu, ne sme jih pa na-
prej prodajati in najmanj pa krošnja-
riti z njimi med romarji! Vsakdo si
lahko predstavlja, kako je meso, kate-
rega natlačijo v konjske klobase in pro-
dajajo to robo pod zdravstvenim nad-
zorstvom po mestu! Sam Bog pa zna,
kaj roma iz konjske klobase v romar-
jev želodec kje na podeželski božji po-
ti, kjer se vrši prodaja klobas brez vsa-
kega nadzorstva in brez poznejše mo-
rebitne odgovornosti. Oblast se bo mo-
rala tudi za to pobrigati, da bi naj da-
nes ne veljal več pregovor, da je za ro-
marje vse dobro. Če ne bo zaleгло to
svarilo, bomo prišli na dan z imeni
krajev in prodajalcev, ki zlorabljajo
romarsko skromnost.

**Drava je naplavila na Bregu pri Ptuj-
ju** moško truplo, ki je bilo več dni v
vodi. Po dokumentih katere so našli
pri naplavljenju, so dognali, da gre za
črkostavca Stanka Uršiča iz Krčevine
pri Mariboru, ki je sam skočil v Dravo
v Mariboru.

Mestni svet velike celjske občine. —
Smo že poročali, da ste se združili me-
stna in okoliška celjska občina. Župan
povečane občine je g. Mihelčič in dne
6. septembra je bil imenovan od ban-
ske uprave tudi novi mestni svet.

Nova Putnikova podružnica v Dravogradu.
Neumorno delavna Tujskoprometna Zveza je
otvorila v Dravogradu, hotel Komauer, samo
nekaj korakov od postaje in od dravskega
mosta, svojo sedmo podružnico, ki bo služila
vsem potnikom, ki pridejo v našo državo z za-
pada, z vsemi nasveti. Čestitamo naši Zvezi
k temu novemu pionirskemu delu najsrčnej-
še, posebno pa še njeremu ravnatelju g. Loo-
su, ki si je pridobil za tak napredek največ
zaslug!

Slovenske gorice v fotografiji. Prejeli smo
izredno lepe posnetke sledečih krajev: Sveti
Miklavž pri Ormožu, Sv. Jakob v Slov. gori-
cah, Sv. Trojica v Slov. goricah, Sv. Jurij v
Slov. gor., Sv. Andraž v Slov. gor., Svetinje,
Sv. Benedikt v Slov. gor., Sv. Tomaž v Slov.
gor., Sv. Bolfenk na Kogu, Sv. Anton v Slov.
gor., Velika Nedelja, Kapela. Oglasite se, kjer
potrebujete v teh krajih razglednice, navadne
ali fotorazglednice, od 100 komadov dalje vam
jih nabavimo. Vprašajte za ceno! — Tiskarna
sv. Cirila v Mariboru.

Sanatorij v Mariboru, Gosposka ulica 49,
telefon 23—58. Najmodernejše urejen za ope-
racije. Najnovejši zdravilni aparati. Vodja
špecialist za kirurgijo dr. Černič. Prosta iz-
bira zdravnikov.

Obžalovanja vredni slučaji.

Surcvošt brez primere. Znana je pri-
povedka o tolovaju, ki je stal pod vis-
licami in so mu izpolnili zadnjo željo,
da lahko še objame svojo mater. Ko je
to storil, je mati kriknila na ves glas,
ker ji je sin odgriznil nos z izjavo, da
je to storil radi tega, ker ga ni posva-
rila in kaznovala, ko je prvič prinesel
domov ukradeno šivanko. Nekaj podo-
bnega se je odigralo v Mariboru med
73letno Rozo Cotič in njenim 52letnim
sinom Alfredom, ki je hotel materi iz-
trgati ročno torbico. V trenutku, ko se
je starka sklonila, jo je sin ugriznil v
obraz, ji odgriznil nos ter ga izpljunil.

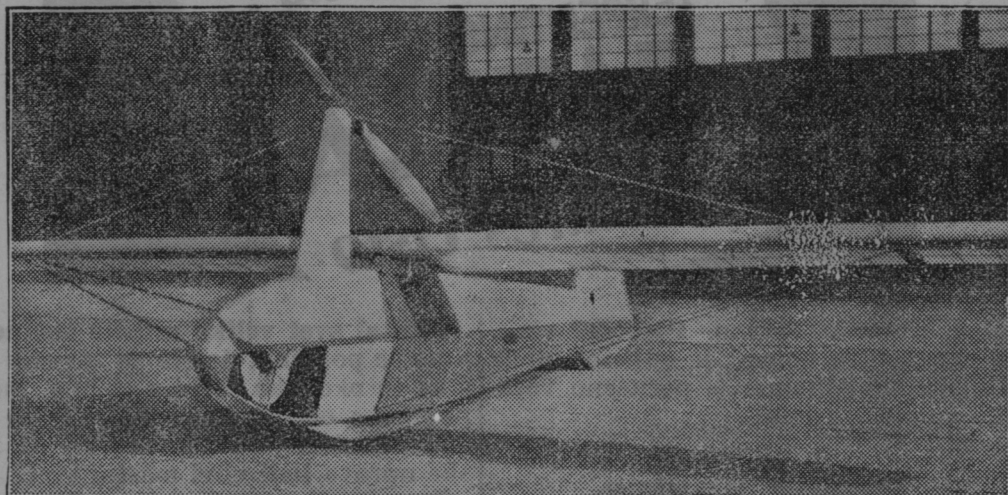
Ptujčani!

Ptuj in okolica kupuje šolske po-
trebščine v knjigarni Tiskarne
sv. Cirila, Slovenski trg 7.

Tiskarna sv. Cirila.

Na stražnici je povedal, da se je maščeval nad materjo, ker mu ni hotela dati denarja. Surovi sin je znan postopač in baje tudi ni povsem pri pameti.

Pod vlak. Dne 3. septembra se je vrgel pod koroški osebni vlak pri gozdu v Studencih pri Mariboru 20letni krojaški pomočnik Viljem Glaser. Loko-

Prvo letalo na pogon z nogami brez motorja. Na tem letalu je preletel Nemec Dünnebell razdaljo 235 m 1 m visoko.

Obrazi iz Abesinije. Od leve na desno: abesinski nosač, star bojevnik in učitelj.

Mussolini po prevzemu poveljstva nad velikimi italijanskimi manevri na Tirolskem.

Desno:

Take topove posedajo v Ameriki za ob rambo obale,

Zdravo žetev in večje pridelke

dosežete z desinfekcijo semena s

Ceretan-om

univerzalnim sredstvom za opravljanje semen

Zahtevajte prospekte od

„JUGEFA“ K. D.

Zagreb, Preradovičeva ul. 16

Oddelek za zaščito rastlin

Tretji sin angleškega kralja se je zaročil s hčerko znamenitega angleškega vojvode. Zaročenki je ime Alice.

motiva mu je odtrgala roko in nogo, ga vlekla nekaj časa seboj in ga odvr-gla čisto razmesarjenega. Vzrok groz-nega samomora je jetika.

Beg dveh mladih iz življenja. Na nji-vi v koruzi ob Spodnje Radvanjski ce-sti pri Mariboru so našli trupli 25let-nega delavca Rudolfa Ogrizeka in 17-letne Zite Lobnik iz Nove vasi. Blizu Ogrizeka so našli samokres in poslovil-ni pismi z obvestilom, da sta si vzela življenje v noči radi nesrečne ljubezni.

Otavo so mu ukradli. V Šetarovi pri Št. Lenartu v Slov. goricah so neznan-ci v noči odpeljali s travnika v plaste zloženo otavo posestniku Jožefu Sene-koviču.

Umor gozdarja pred sodniki. Dne 3. septembra sta se zagovarjala pred sod-niki v Celju 19letni hlapec Aleš Molič-nik iz Podveže pri Lučah in 19letni po-sestnikov sin Alojzij Robnik iz Podve-lovljaka. Letos dne 5. maja okrog pol štirihi zjutraj je ustrelil Moličnik na Planici pri Lučah kot divji lovec lov-skega čuvaja Emila Krištofa. Zadel ga je v srce. Moličnik in Robnik sta bila skupno obtožena, da sta odstrelila div-jega petelina. Moličnik sam pa premiš-ljenega umora. Aleš Moličnik je bil ob-sojen na šest let ječe ter na plačilo po-grebnine, odškodnine vdovi in rente. Robnik je bil obsojen na 3 mesečni za-por, katerega je preстал v preiskavi.

Stroga obsodba mladoletnega zločin-ca. Dne 4. septembra je dajal odgovor pred mariborskimi sodniki 18letni fant iz Prekmurja radi poskusa roparskega umora. Dne 26. maja je prišel obdolže-ni na dom prevžitkarice Julijane Tem-ljin v Šalamencih. Povedal je, da ji je prišel vrniti 30 Din, katere mu je bila posodila, a nima drobiža in mu naj menja stotak. Temljinova je rekla, da nima doma denarja, pač pa bo šla k sosedu in bo menjala tamkaj. Kakor hitro je vstala, jo je zagrabil, vrgel na tla in jo je pričel daviti. Napadena je kričala na pomoč in so njene obupne klice čuli sosedi. Predno je dospela po-

moč, je napadalec zginil. Skril se je pred zasledovanjem v Avstrijo. Ker ni dobil v tujini dela, se je vrnil in se je javil sam sodišču v Murski Soboti. Priznal je, da je napadel Temljinovo z namenom, da jo zadavi in oropa. Ob-sojen je bil na pet let robije.

Vlom v poštni urad. Na Igu pri Ljub-ljani je bilo vlomljeno v poštni urad. Neznanci so razbili železne križe na oknu urada in so blagajno odprli s po-močjo takozvane svinjske noge. Odne-sli so 1600 Din gotovine in niso zapu-stili nobenih prstnih odtisov.

Vse obsodbe vreden slučaj. Hči ubila lastno mater. Že v zadnji številki smo poročali, kako so našli v Zapotoku pri Turjaku ubito 60letno kočarico Marijo Vode. Sodna komisija je dognala, da je dobila s polenom sedem silnih udar-cev po glavi na levo stran čela in na desno sence tako, da so bile kosti zdro-bljene in so izstopili možgani. Manjše poškodbe in potplutbe kažejo, da se je starka v obupu branila. Ubijalka last-ne matere je 19letna hčerka Amalija. Z materjo sta prebivali v skupni koči. Prepiri so bili med materjo in hčerjo na dnevnem redu. Amalija je sovražila mater, ker ji je bila ta na potu radi mo-žitve z 21letnim fantom.

★

Slovenska Krajina.

Veliki politiki. Gospodje v naši krajini so postali veliki politiki. Jezenarji se bojijo pre-več samouprave, o kateri se nekaj šušlja v Beogradu: češ, to ne bo nič kaj prida, ker bo-mo tako imeli preveč blizu nadzorstvene or-gane, preveč nas bodo poznali iz Ljubljane in ne bomo mogli uganjati tako prosto svojih nacionalističnih in naciprednjaških sleparij. Nositelji mačje ideje govorijo o tem, kako bi se samo z Mačkovo politiko rešili Srbov in po-stali — Slovenci seveda — Hrvati. Pa še ene imamo, ki hočejo biti neodvisni in graditi mi-mo vseh strank in programov na osebah. Ho-čejo voliti v bodoče samo osebe, ne stranke, ne torej političnih poslancev v parlament s pro-

gramom in skupno močjo, ampak osebe z mir-no vestjo sicer, pa brez programa. Tako mo-drujejo tropersni veliki politiki. Mi preprosti ljudje pa si mislimo svoje. Mi bomo pa volili poslance stranke, ki nam je vrnila svobodo, ki hoče ohraniti našo Jugoslavijo in nam s samoupravo dati, da bomo s svojim delom in svojim denarjem doma gospodarili. Zvesti svoji veri bomo sledili našim slovenskim ter krščanskim voditeljem še dalje, kakor smo jim bili zvesti do danes.

Turnišče. Dne 15. avgusta se je vršilo žeg-nanje pri nas. Kljub slabemu vremenu je prišlo mnogo ljudi na to žegnanje in tudi veliko duhovnikov. Vlč. g. dekan in župnik Ivan Je-rič je nameraval ta dan blagosloviti na novo poslikano cerkev turniško, kar se pa ni zgo-dilo, ker cerkev še ni bila popolnoma posli-kana in dovršena z vsemi slikarskimi deli. Pač pa se je vršila blagoslovitev poslikane cerkve dne 1. septembra. — Turniški gasilci so po vzgledu drugih gasilskih društev imeli velike gasilske vaje. Te vaje so dobro uspele in moramo gasilcem kakor njihovemu povelj-niku g. Gjörköšu samo čestitati.

Bogojina. Dne 1. septembra je bilo pri nas žegnanje, ki je najlepše uspelo. Pridigoval je vlč. g. dr. Kelenc, ravnatelj dijaškega konvik-ta »Martinišče« v Soboti. Izredno lepo se nam zdi, da ta dan ni bilo nobene veselice in tako nobenega prepira.

Ivanjci. Dne 31. avgusta ponoči so neznan-likovci odnesli enemu kmetu 56 litrov vina in 5 steklenic žganja in več kokoši. Zdi se pa nam potrebno pripomniti, da se take reči vr-šijo le pred kakim žegnanjem, zato bi bilo potrebno, da ljudje vedno nekoliko popazijo na svoje domove, da se ne bodo vršile te res tako pogoste tatvine.

Krajna. Grofica E. Bathyany, lastnica po-lanske pristave, je že dalje časa opazovala tat-vino perila, jedilnega pribora, kokoši in dru-gih reči. Slednjič se je posrečilo orožnikom iz Tišine izslediti tatu. Blago je bilo zaplenjeno kljub temu, da je tat že večino reči odprodal raznim osebam.

Gornja Lendava. Nov gasilski dom smo do-bili. Kmalu bo pod streho. Kar nadstropje bo-mo imeli v novem domu, kjer bo društvena soba. V veliki meri gre zasluga za novi dom

Odreni mongolski knez.

V praškem muzeju je obiskovalcem na vpogled koža mongolskega kneza, ki je raz-peta na okvir in jo je prinesel iz Sibirije če-ški legijonar. Iz razpe-te kože je razvidna ve-likost in obseg njenega nosilca. Nič ne manjka, niti en las in nohet ne. Glava je tako ustroje-na, da spoznamo njeno mongolsko obliko. Koži je priložen dokument, iz katerega je razvid-no, da je mongolski knez Dšalam iz sibir-sko-ruske obmejne gu-bernije Banaul pustil odreti kožo svojemu sorodniku Chaisnaa v navzočnosti njegove matere. Strašno poro-čilo izvira od kozaške-ga hetmana Bulatova,

Januš Golec:

Po divjinah Kanade

Ljudska povest po raznih virih.

Franc se je naslonil na prijatelja.

Orjak je dvignil ogromno pest.

»Jackoway (žena) brez drv! Jackoway brez kuriva!«

Nato mu je zastal glas v grlu.

Še severni veter je stokal preko temnih smrek in jadikoval: Zastonj dolgotrajna pot z vsemi se-vernimi nevarnostmi in grozotami! Indijanci pač čuvajo z bistrim očesom in z neusmiljeno mašče-valno roko zadnje preostanke svete jim govede — bizam volov!

Nemec Gruber in Amerikanec Lavison sta se vrnila srečno nazaj v pazniško službo v Yellow-stone park skoro ob meji Kanade in Združenih držav. Pri kočuri od Indijancev iz maščevanja poklanim bizam-teletom sta odrla kožo in jo po-kazala upravitelstvu parka ter dokazala, da sta že bila za las na cilju s poverjeno jima najtežjo

9 nalogo, a so jima izmaknili lavoriko zmage ma-ščevalni rdečkarji. Uprava parka je morala uvi-deti, da ne gre za kake pustolovske izmišljotine, ampak za doživljaje najresnejšega značaja, ki bi bili rodili popolen uspeh, če bi ne bili posegli In-dijanci vmes.

Na skrajnem severu prebite neštete težave in smrtne nevarnosti so Nemca in Amerikanca to-likanj navezale enega na drugega, da sta si pri-segla neločljivo prijateljstvo. Radi sklepa to-varištva jima je odkazala uprava skupen delo-krog na severu parka, skupen stan ter skupno življenje med divjino, katere sta bila več nego do-volj vajena.

Po končanih opravkih na upravi sta se na-selila v prejšnjem Gruberjevem taborišču. Skle-nila sta ga povečati in razširiti. Kmalu po vrnitvi sta prišla v stik z ostalimi čuvaji. Zaupali so jima presneto pretresljivi dve skrivnosti, kateri sta se odigrali baš v njuni odsotnosti pred Gruberjevim stanom.

Po odhodu Franca na sever nad bizam-go-vedo sta ga nadomestila v čuvajski službi dva to-variša. Enega za drugim so našli ne daleč proč

predsedniku g. Maršku, ki tudi sam vodi in nadzira delo. Gasilska četa dobi s tem lep prostor za svojo brizgalno in tudi za društveno sobo. — Sin ubil očeta. Strašno dramo je doživela v Otoncih družina Kerec Janeza. Sin je v duševni zmedenosti ubil očeta. Potem je pobegnil, za par dni pa se je vrnil in vprašal po očetu. Sami se torej ne zaveda, kaj je naredil. Orožniki so ga odpeljali v zapor. Družini naše sožalje!

Zanimivost. Naše Goričko je bilo deležno že večkrat kakih dogodkov, ki so prišli izpod neba. Saj se še ni izbrisal spomin na slavna belgijska stratosferna letalca. Tako je bila sedaj deležna vas Selo zanimive zgodbe. Po zraku je priplul balonček, ki je nosil napis na priloženi dopisnici: »Au Secretariat municipal de Montjér (Suisse)« in prošnjo, da bi se dopisnica poslala nazaj v Švico. Dopisnica je bila odposlana na pristojno mesto.

Soboška gimnazija. Kljub vsem prošnjam, kljub vsem spomenicam je ostalo vprašanje

soboške gimnazije še vedno odprto. Boli nas, boli zelo, ker se je šolsko leto pričelo in naše zahteve se niso upoštevale. Ne vemo, kje naj iščemo vzrokov, vendar pa pripomnimo, da od svojih upravičenih zahtev ne bomo nikdar odstopili, obratno še povečali bomo borbo za popolno soboško gimnazijo. O kaki nadprodukciji inteligenčnega naraščaja ni govora, ker je dokazano, da je okoliš soboške gimnazije velik in tudi pade najmanj učencev na število prebivalcev.

Smrt kosi. V Fokovcih je umrl dolgoletni gospodar pri vli. g. Fafluk Francu, župniku v Kančevcih, to je Kološa Mihael, po domače: Potočnjakov. Pokojni je bil splošno priljubljen radi svoje šaljivosti in popevcic. Pokoj njegovi blagi duši! — V M. Črncih je pa nenadoma preminul vzoren kmetovalec Janez Andrejč. Pogreba se je udeležilo mnogo ljudstva in gasilcev. Pokojniku blag spomin, preostalim naše sožalje!

Ni nam znano, a mogoče bi le bilo, da bi se komunisti skušali utihotapiti v ta društva. Delali so natanko po navodilih zadnjega shoda moskovske internacionale. Udejstvovanje društev kmečkih fantov in deklet je tako, da mladino odvraca od cerkve, jo napeljuje k veseljačenju in nedeljskim tekmam. To bi bilo kot nalašč za komuniste, da bi opravljali svoje podtalno delo. Namen je bil tudi, da bi ta društva pritegnila nase člane naših razpuščenih prosvetnih društev. In nekaj so jih tudi dobila, drugi so obiskovali sestanke društva »Svobode«.

Razpust naših društev je bil za našo kršč. prosveto velika škoda. In če bi bil razpust teh društev še dalje trajal, bi škoda postala nenadomestljiva. Hvala Bogu, da se je po vzpostavitvi naše velike prosvetne organizacije začela ta škoda počasi popravljati. Ti pa, ljuba slovenska mladina, ti se zopet raduj, vzgajaj se, izobrazuj, bistri si um in plemeniti si srce v naših prosvetnih društvih! Loči pa se od društev kmečkih fantov in deklet, ker so le kmečko pobarvana, da bi tebe preslepila. Pojdimo složno na novo prosvetno delovanje!

Sv. Marjeta ob Pesnici. V nedeljo dne 1. septembra se je v večernem mraku izven cerkve po ljudsko odpevanih lavretanskih litanijah in angelovem češčenju domačega konz. svetnika, župnika g. Jerneja Frangež, proizvajal na veličastnem, od cerkvenih pevk s svežimi cveticami krasno ozaljšanem tridelnem močnem odru tik cerkve velik verski misterij »Slehernik«, pri katerem so domači igralci pod režijo g. Rakuše svoje težke vloge rešili z največjo sigurnostjo in pohvalnim vsestranskim priznanjem.

Sv. Lenart v Slov. goricah. Prosvetno društvo »Zarja« pri Sv. Lenartu v Slov. goricah vljudno vabi vse svoje člane in prijatelje našega prosvetnega dela na svoj redni občni zbor, ki se bo vršil dne 15. septembra, popoldne po večernicah ob treh, v dvorani Narodnega doma. Podali bomo pregled čez vse naše delo in načrt za bodoče leto. Takoj nato ima gospod kaplan predavanje o vtisih na potovanju v Vestfalijo. Ker se je izrečno za-

Po kakšnih potih je hodila prosveta.

Naši slovanski bratje v solnčni Goriški so pod italijansko oblastjo. Pred svetovno vojno so bili dobro organizirani. Imeli so celo vrsto prosvetnih društev, zadrug in posojilnic. Ko so pa prišli fašisti na oblast, jim ni bila po volji slovenska prosveta. Zato so prosvetna društva razpustili, v posojilnice so pa vrinili svoje ljudi. Vsi Slovenci, ves omikan svet, je obsojal to postopanje italijanske oblasti kot kulturni škandal. In prišel je gospod, rojen v solnčni Goriški; povzpel se je na visoko mesto v naši banovini ter je naznanil konec naši krščanski prosvetni organizaciji. Razpustil je obe slovenski prosvetni zvezi z vsemi včlanjenimi prosvetnimi društvi. Zakaj je to storil? Ker ni maral za smer in načela sloven-

ske krščanske prosvete. Zato jo je hotel uničiti.

Svobodni razvoj pa se je pustil socijalistični »Svobodi« z vsemi včlanjenimi društvi. Kaj vsi se je na sestankih »Svobode« učilo, govorilo in predavalo, nam ni znano. A znano nam je, kakšni so tisti postali, ki so hodili ta predavanja poslušati. So večinoma fanatični komunisti, ki širijo, zagovarjajo ista načela kot boljševiki v Rusiji. In tudi naše dobre fante so vabili, da bi hodili poslušati ista predavanja. Oznanjali so torej in še oznanjajo prevratna, državnemu redu sovražna načela. Čisto mirno in neopaženo so se vzgajali komunisti na sestankih »Svobode«.

Po uradnem razpustu »Svobode« je opaziti na deželi zanimiv pojav. Bivša kmetijska stranka je ustanovila in ustanavlja društva kmečkih fantov in deklet. Društva so kmečko pobarvana, a tisti, ki jih v resnici vodijo, o kmetijstvu malo vedo. Komunisti so mislili, da bi se tu znalo kaj pridobiti. In res nam je znanih več slučajev, da so najboljši agitatorji za ta društva bili obiskovalci razpuščenih društev »Svobode«.

od kočje umorjena ob ognju. Čeravno so bile že vrane obkljuvale obraz, volkovi so prizanesli obema žrtvama, ker volk se navadno loti le plena, katerega sam ubije, je vendarle spoznati, da je bil obema paznikoma zlomljen tilnik in na levem licu so bile dobro vidne krvave podplutbe. Oba čuvaja sta končala v razdobju treh mesecev eden za drugim na enak način. Oprema in vsi predmeti v koči so ostali nedotaknjeni. Jasno liki bel dan je bilo, da ni šlo za roparski umor, pač pa za tajinstveno maščevanje, v kakoršnem so mojstri Indijanci. O morilcih niso odkrili najmanjše sledi. Radi tolike zagonetnosti kar dveh umorov se ni upal nikdo več niti v bližino Gruberjeve kočje, kaj šele, da bi se bil nastanil v njej.

Lepa se je obetala kanadskima lovcema po tolikem srečno prestanem gorju. Sicer se nista ustavila nastanitvi v koči zločinov, saj bi bilo zgledalo, da sta bojazljiva, pač pa sta sklenila, da bosta s štirimi očmi na straži, da tudi njiju ne preseneti v popolno meglo zavita — smrt!

Skraja je bilo celotno življenje in delovanje obeh prijateljev skupno. Vsak strah ima spočetka velike oči in tako je bilo tudi pri Nemcu in Ame-

rikancu. Skozi mesece res skrbne preže nista opazila niti sence suma, da bi ju kedo zalezoval in jima stregel po življenju. Ker je postal strah pred indijansko maščevalnostjo na sredini votel in ga tudi krog in krog ni več bilo, sta tudi samotarska tovariša popustila glede prvotne skupnosti in sta vršila službo in domača opravila ter razne druge dolžnosti ločeno.

No, zatonili so meseci v polnem pozabljenju na kako pretečo nevarnost, ko se je pripetilo nenadoma nekaj, kar je vzbudilo pozornost vseh uslužbencev v parku.

Gruber in Lavison sta bila z doma po službenih opravkih. Prvi se je povrnil z ogleda za divjačino na konju Franc. Komaj je stopil iz gošče na jaso, na kateri je stala hišica, je pričel njegov konj nemirno migati z ušesi, prhati in švigati z očmi sem ter tja, da je značilo njegovo obnašanje, kakor bi se bližala nevarnost. Nenavaden, oster ter neprijeten vzduh se je širil iz odprte kočje, katero sta s prijateljem sigurno zjutraj pred odhodom skrbno zaklenila. Peš, ki je bil naučen, da je stražil dom od zunaj, je ležal mrtev v travi z zdrobljeno glavo.

ki je vodil v letih 1913 — 1914 kazenski pohod proti knezu Dšalama in je tamkaj naletel na kožo. Od hetmanovih sorodnikov je pridobil kožo češki legijonar.

Ben Maršal

v Frankfurtu v severnoameriški državi Kentuky tiska družinski list za svojih osem sinov ter pet hčera, ki prebivajo po raznih krajih Združenih držav. List izhaja vsakih 14 dni.

David Bernstein

iz Filadelfije v Združenih ameriških državah je bil pri zadnjih kongresnih ali parlamentarnih volitvah petič v Ameriki postavljen za kandidata. Prejel ni niti enega glasu in niti svojega, ker je prišel prepozno k glasovanju.

nimal za vsa pereča vprašanja v Nemčiji, bo predavanje zelo zanimivo in kratkočasno. Obrazložil bo vtise, ki jih je dobil med vestfal-skimi Slovenci, o razmerju med slovečim hitlerjanizmom in nemškim rasizmom ter jedrnatim, globokim krščanstvom v Vestfaliji, o vprašanju judov itd.

Št. Peter pri Mariboru. Praznik obnovenja prosvetnega društva »Skala« je za nami. Nedelja dne 1. septembra 1935 bo zabeležena v društveni kroniki kot trajen spomin in opomin poznejšim rodovom. Krasno okinčan zborovalni prostor, slavo lok v pozdrav vsem z državnimi in narodnimi zastavami, na steni lepo okinčane slike kralja Petra II. in naših največjih prosvetarjev Slomškega in Kreka, to vse je še nekako povzdignilo veselo razpoloženje prijateljev katoliške prosvete. Predsednik prosvetnega društva je pozdravil šentpeterčane in došle goste. Za njim sta govorila profesor Jakob Richter, bivši šentpeterski kaplan, ter profesor Ivan Prijatelj. Po rani službi božji pa se je vršil občni zbor, bil izvoljen novi odbor ter se je izdelal program za nadaljno delo.

Sv. Vid pri Ptuj. V nedeljo dne 25. avgusta je priredilo tukajšnje prosvetno društvo v našem Slomškovem domu Lavtižarjevo »Darinko«, ljudsko igro s petjem v treh dejanjih. Pred igro je obrazložil vsebino dejanja sedmošolec naš g. Vitko. V krepkih besedah je prikazal on trpljenje potlačene slovenskega kmeta in krutost graščaka, ki je bil v srednjem veku edini gospodar življenja in imetja svojih tlačanov. Svojem čustvom je govornik dal izraza, ko je razlagal, da ni tlakoval slovenski kmet samo v tedanjem srednjem veku, ampak se je boj za pravico in svobodo končal šele pred decenijem in pol. Svojo moč v vztrajnosti je črpal slovenski živelj samo v veri v Boga, v kateri moramo tudi mi vztrajati za poboljšanje in izpopolnitev naroda. Igra, ki se razvija skozi vsa tri dejanja s samim petjem, je bila odigrana z natančnostjo in naravnim predvajanjem, tako da je izvalila marsikatero solzo poslušalcev. Vsi igralci, prav vsi, so lepo podali svoje vloge. Zlasti pa nositelji dejanja: graščak Hrastar s svojim zvonkim glasom, graščakinja Helena in

pa seveda Darinka, ki so se v svoje vloge tako vživeli, da je gledalec imel občutek resnosti dogodka pred stoletjem. Veliko truda je imel z igralci naš g. organist Ivan Brglez. Požrtvovalnost in trud sodelujočih so poplačali gledalci, ki so napolnili dvorano do zadnjega kotička, z gromkim aplavzom. Cela krasna prireditev služi igralcem v čast in v spodbudo k novemu prosvetnemu delu.

Ljutomer. Ne zamerite nam, ker nismo mi krivi, da smo v naglici morali preložiti našo prireditev, ki bi se morala vršiti preteklo nedeljo. Kolikor smo mogli, smo obvestili vse sosede, nekaj jih je pa le prišlo, ki niso našli obvestila v »Slovincu«. Prosimo oprostjenja! Sporočamo, da je celotna prireditev z istim programom preložena na nedeljo dne 22. septembra. Takrat pa gotovo. Upajmo, da bo tudi ta teden lepo vreme. Fantje in dekleta, okrašen in prenovljen Katoliški dom Vas tega dne pričakuje in nov prapor Prosvetnega društva Vam kliče v pozdrav: Bog Vas živi!

Dekliški tabor KA pri Sv. Križu pri Planini. V nedeljo dne 1. septembra se je vršil pri Sv. Križu tabor dekliške KA. Na predvečer je bilo spovedovanje, večernice in pri kresu govor bogoslovca g. Fajdige. V nedeljo je ljudstvo v velikem številu pristopalo k sv. zakramentu. Po procesiji je bila slovesna sv. maša s slavnostnim govorom g. kanonika dr. Žagarja iz Maribora na prostem. Po službi božji je isti kot odposlanec prevzvišenega v njegovem imenu izročil pozdrave vsemu ljudstvu ter mu nato govoril o smernicah in delu KA. Nato je govorila gđ. Horvatičeva iz Maribora. Zborovanje je bilo zaključeno ob pol enih, nakar se je začela ogromna masa ljudi, kakršne v teh krajih še nismo videli, razhajati. Popoldne ob treh je bila pri farni cerkvi sv. Vida velika versko-narodna proslava. Pred skoro 2000 gledalci so domači igralci ob splošnem navdušenju odigrali novo igro o Miklovi Zali. Lepo je bilo letos pri Sv. Križu, pravijo ljudje in kaj takega, kot je bila igra pri Sv. Vidu, menda ne bomo v teh krajih več doživeli.

Sv. Jurij ob južni žel. Prostrana in lepa šturska fara se pripravlja na novo sv. mašo

Članom krajevnih šolskih odborov

je pridržana pravica, da soddločujejo pri tem, kje se naročajo šolske potrebščine. Naše prijatelje širom domovine prosimo, da vplivajo na to, da bodo tudi krajevni šolski odbori letos ob jubileju Tiskarne sv. Cirila med kupovalci v naših knjigarnah.

Tiskarna sv. Cirila.

domačina g. Ivana Žličarja, ki bo 22. septembra, 15. pobinkočno nedeljo, ne pa 15. septembra, kakor se je prvotno reklo; ta dan bo šele posvečen v mašnika. Da se pa prav zave-mo lepote in nadnaravnega veličastva nove sv. maše in sv. maše sploh, bo šentjurska fara priredila za sprejem novomašnika v nedeljo dne 15. septembra, popoldne na trgu pred cerkvi, ob slabem vremenu pa v podružni cerkvi na Botričnici, duhovno igro »Skrivnosti maše«. Kaže nam ta misterij na podlagi obreda sv. maše vso zgodovino božjega razodejja i. našega odrešenja, katerega središče je Kristusova daritev na križu, v maši, spremenjenju, povzdigovanju, od Adama do Kristusa-Odrešenika. Kogar zanimajo globoke venske igre, bo prišel pogledat, druga reklama ni potrebna. Na novi maši pa govori g. novomašniku g. Ivan Šoline, župnik slovenjebistriški.

Mogočen tabor fantov iz Posavja in Soile. 33 velikih kresov po gričih Posavja in ob Kolpi je v soboto na predvečer vabilo fante na zbor fantovskih vrst v Brežice. In odziv je bil velik. Do 2500 ljudi, povečini fantov, se je bilo zbralo v nedeljo dopoldne v Brežicah. Ob 9. uri dopoldne je bil na brežiškem kolodvoru z godbo sprejem gostov, ki so se pripeljali iz

Za eno jajca 5000 dolarjev.

V Njujorku je zginilo jajce orjaškega ptiča, ki se imenuje pingvin. Od teh izrednih jajc je sedaj še 6 komadov na prodaj. Pet komadov bode tedni predanih v Londonu. Pa ta jajca so veliko manjša in ne tolikanj znamenita, kakor ono od velikanskega pingvina v Njujorku. Pri tej tatvini gre za zbiralca, ki je občudoval noč in dan v njujorskem muzeju za naravoslovje pingvinovo jajce kot nekaj čudež iz drugega sveta. V muzejskem seznamu je bilo jajce zabeleženo pod številko 7111a. Opomba pri številki pravi, da gre pri tem jajcu za zelo

Kaj se je zgodilo v njuni odsotnosti? Ko je udaril Nemcu v nos smrad, je mislil, da se je klatil krog bajte skunks (amerikanska smrdeča žival kakor naš dihur). Ta domneva ni bila pravilna, ker iz kože prodirajoči vzduh ni bil tako neznosen, kot ga n. pr. zapušča skunks. Kvečjemu je medved povzročitelj sličnih duhov. O medvedih je znano, da večkrat uderejo v samotne lovske kože iz gole radovednosti.

Pognal se je s konja, ga prepustil njegovi lastni volji in prestopil prag kože. Iz sobe prihajajoči smrad ga je skoraj vrgel nazaj. En pogled po notrajnosti je zadostoval, da je zagledal pred seboj nepopisno opustošenje po vseh prostorih. Kuhinjska oprema in ostanki jedi so ležali razmetani po tleh. Vreča z moko je bila raztrgana in vsa moka raztrošena. Vse steklenice so bile razbite. Knjige in papir, ki je ležal na mizi — vse razcefrano na drobne kosce. Vse razne konzerve odprte, stisnjene in vsebina pokabljana po tleh.

Pogled na splošno opustošenje je bil brezupen.

Čeravno je mislil prvotno, da je bajto obiskal medved, stikajoč za slaščicami, je moral koj po-

praviti to mnenje. S postelj so zginile odeje in s stene z žreblja Nemčeva dvocevka za naboj s šibrami.

Kaj je bilo bolj na dlani nego sklep iz razdejanja po koči na svoječasna — skrivnostna umora. Z obiskom popolnega opustošenja so naznanili neznanci, da morajo biti skriti nekje v bližini in pri prihodnjem srečanju bo šlo za glavo in življenje!

Opisani zagonetni obisk je nagnal v ude obeh tovarišev največjo skrb ter pazljivost pred presenečenji, ki so morala slediti.

Minuli so dnevi, tedni ter meseci povsem mirno in niti kake sence, da bi se plazila okrog samotnega doma dveh prijateljev resna nevarnost. Radi popolnega miru je zagonetka rasla in si dala duška v vseh mogočih resnih in neverjetnih govoricah in domnevah.

Nekako na sredini dolgega službenega obhoda lovskega okoliša, ki je bil odkazan obema prijateljema, je stala še druga koč. V njej je bila samo ena sobica, postelja, ognjišče in omara z raznimi konzervami. To oporišče je bilo zgrajeno za slučaj, da bi zgrešil paznik v viharju, sneže-

vseh krajev od Zidanega mosta do Brežic. Mnogo pa jih je prišlo z velikimi ovenčanimi kmetijskimi vozovi in še več s kolesi. Po sprejemu se je od kolodvora razvil proti podružnici Sv. Roka tik pred mestom, kjer se je vršil tabor, mogočen sprevoz z godbo na čelu. Slavnost se je pričela ob 10. uri. Ker cerkev ne bi mogla sprejeti tolike množice, je bila tudi pridiga in sv. maša na velikem zborovalnem prostoru pred cerkvijo. Fantom namenjeno pridigo je imel g. ravnatelj mariborskega bogoslovja in stolni dekan kanonik dr. Franc Cukala. Po pridigi je opravil g. stolni dekan

ob asistenci sevniškega g. kaplana in salezijskega duhovnika iz Radnje sveto daritev, med katero je pel brežiški cerkveni zbor. Kmalu po 11. uri se je pričelo fantovsko zborovanje. Zborovanje je otvoril in vodil domačin dipl. iur. g. Zupančič France, ki je podelil besedo podpredsedniku šk. odbora FKA g. Mirku Geratiču iz Maribora. Nato so sledili pozdravi fantovskih zastopnikov iz posameznih župnij, vmes pa je igrala godba. Drugi govornik je bil akademik g. Zebot Ciril iz Maribora.

Vas hočemo zvesto posnemati, dobro vedoč, da je bila pot, ki ste jo Vi hodili, edino prava.

Gornjigrad. Dne 28. avgusta je za vedno zatisnil svoje trudne oči naš priljubljeni mežnar in cerkovnik Janez Trepel. Krog 60 let je zvesto upravljal službo mežnarja, dokler ga niso zapustile moči. Prav rad se je povspel v naš visok zvonik ter prav lepo potrkal. Bil je mož-značaj, goreč kristjan, zaveden Slovenec, da se tudi ni ustrašil vsakega vetra. Bil je tudi odbornik pri kmečki posojilnici, prejšnja leta tudi pri Prosvetnem društvu, kjer je vneto deloval. Pogreb rajnega je bil dne 30. avgusta. Ob odprtem grobu se je od rajnega poslovil g. župnik Šlander. Pevci pa so mu zapeli par žalostink v slovo. Dragi oče, počivaj v miru na rodni zemlji slovenski, po kateri si hodil celih 82 let.

Tomaška vas pri Slovenjgradcu. Mrla je v starosti 58 let posestnica Antonija Kac v Tomaški vasi pri Slovenjgradcu. Pokojnica je bila verna katoliška ženi in je tudi vse svoje otroke vzgajala v katoliškem duhu. Uživala je spoštovanje in ugled med vsemi znanci in sorodniki, kar je pričal zlasti veličasten pogreb in množica vencev in šopkov, ki so jih poklonili pokojnici vsi oni, ki so jo cenili in ljubili. Izrekamo toplo sožalje vsem njenim otrokom, zlasti še najstarejši hčerki, ki je kot šolska sestra prepozno došla iz daljne Dalmacije, da bi še zadnjikrat videla blag obraz ljubljene matere in prejela njen zadnji blagoslov. Ko je dospela v rodno vas, je že krila gomila zadnje ostanke predrage matere. Njo in vse žalujoče naj Bog potolaži, pokojnici pa blag spomin!

Velika Nedelja. Smrt ohromelega. Od Vel. Nedelje nam pišejo: Dne 4. septembra je preminul na Lunovcu pri Veliki Nedelji kočar Andrej Grašič v 64. letu njegove starosti. Pokojni je že pred 15 leti ohromel tako da je ta celi čas moral v postelji biti; niti jesti ni mogel sam. Tudi premikati se ga je moralo. Ves ta čas je opravljala posel samaritanke z vso potrpežljivostjo njegova dobra ženka ter njen najbližnji sosed Majcen in njegova hčerka Nežika.

Rogatec. Kruta smrt nam je pobrala izbor-nega moža v osebi Jakoba Prah, po domače

Odprta noč in dan so groba vrata.

Sv. Martin pri Slovenjgradcu. Nemila smrt si vedno išče med nami novih žrtev. Pred tremi meseci si je utrgala rožo žen. pridno gospodinj in dobro mater Frančiško Pečolar. Pa komaj smo nekoliko pozabili, že so nam zvonovi naznanili, da je v Gospodu zaspal tudi oče umrle, vzoren gospodar in dober krščanski oče Franc Marzel. »Bog pač ljubi Marzelovo družino«, je bilo mnenje vseh faranov. Pred dvema letoma jim je odpoklical mamico, pred enim mesecem hčerko in sedaj še očeta. Težki udarci! — Umrle je dalje vzoren fant Avgust Kalinšek, star šele 22 let. Zjutraj je vstal še zdrav, le nekoliko je tožil, da ga boli glava. Nihče ni pričakoval kaj hudega. Pa okoli 12. ure je že postal žrtev smrti. — Zopet se je razširila žalostna vest, da je v pokoji zaspala gospa Antonija Kac. Dolga in zavrtna bolezen jetika jo je spravila k počitku. Bila je dobra krščanska mati in žena. Dokaz za to vidimo v njenih otrocih. Vse je vzgojila v lepem krščanskem duhu. Ena tudi služi Bogu v tistem samostanskem zidovju.

Ravne pri Šoštanj. Ali je res? Ali je mogoče? Teh vprašanj polna je pred nedavnim po vsej okolici odjeknila prežalostna vest, da so nas tako nenadoma in tako tragično zapustili ljubljani naš Hojnikarjev oče

g. Hriberšek Janez. Marljiv kot čebelica so razen v molitvi in službi božji le še v delu našli svoje razvedrilo in tako tudi sredi dela vsled padca z drevesa žrtvovali življenje. Pobožni kot svetnik so bili ne le svoji rodbini, katero so s svojo ogrevajočo ljubeznijo vzgajali le Bogu in poštenju, ampak vsej svoji okolici lesketajoč vzgled moža-značaja, kakor jih vzgaja le krščanstvo. Dober kot angel so bili do vsakega človeka. S smehljajočim obrazom in s prijazno in dobrohotno besedo so delili pomoč domačinu, pa tudi brezposelnemu tujcu. Kaj čuda, če jim je ljudstvo tako zaupalo, da jih je volilo v vse odbore tukajšnjih organizacij. Bili so Janez Hriberšek predsednik moškega odbora Katoliške akcije, bili so dolgoletni član načelstva Gospodarske zadruge, član nadzorstva tukajšnje Hranilnice in posojilnice. Bili so vsa leta sem jako agilen član odbora Prosvetnega društva. Resnična večina ljudske volje jih je pred dvema letoma izvolila tudi kot zastopnika svojih pravic v občinski zastop. In povsod so bili Hojnikarjev oče mož na svojem mestu, vesten in požrtvovalen, da jih bodo vsi ti odbori občutno pogrešali. Počivajte sladko, dragi oče Hriberšek, večni Bog Vam poplačaj vse Vaše plemenito delo! Mi pa, ki smo Vas radi imeli,

nem metežu ali iz kakega drugega vzroka pot do doma. Da ne bi blodil predolgo okrog in morda onemogel, je bilo sredi gozda zatočišče s streho, prenočiščem in jestvinami. Postojanke za skrajno silo so uslužbencem v parku nekaj svetega in se jih poslužujejo le tedaj, če ni nobenega drugega izhoda.

Si pač lahko predstavimo začudenje, katero se je oprijelo lovcev pri slučajnem pohodu mimo gozdnega oporišča. Vrata razbita, po izbi vse v nepopisnem neredu in o konzervah v pločevinastih posodah ne sluha in ne duha!

Tale zadnji obisk neznanca je bil več nego jasno svarilo: Prijatelja, zginita iz tega okoliša, sicer bosta ob tilnik in življenje!

Še bolj nego Gruberja sta presunila zagonetna obiska in opustošenja Lavisona. Oba smrt napovedujoča dogodka sta ga nekako zakrknila, da je postal redkobeseden, izostajal po cele dneve z doma in se vračal ves zdelan, utrujen in naravnost onemogel. Na prijateljeva vprašanja sploh ni dajal odgovorov in je kazal resne znake, da ne bo z njegovo pametjo čisto v redu.

Nekega večera se je vrnil domov z debelo knjigo pod pazduho. Razgrnil jo je pred tovarišem. V njej so bile naslikane ter popisane vse mogoče živali na svetu. Pokazal je s prstom na sliko in na popis kocaste zveri in ta se je glasil: »Volferin ali ameriški požeruh (v latinščini: gulo luscus). Volferin ali požeruh je ena najbolj nevarnih roparic, ki prebiva po zelo skritih skalnatih votlinah Severne Amerike in je tudi človeku zelo nevarna. Le redki so lovci, ki so kedaj videli volferina. Žival je manjša od medveda, navadno dolga 1 m (brez 15—20 cm dolgega, debelega in košatega repa), a mnogo mnogo opasnejša nego medved. Medvedi in volkovi mu bežijo s pota. Indijanci se rajši spustijo v borbo z medvedko, ki ima mladiče pri sebi, nego pa z volferinom. Dasiravno spada ameriški požeruh k družini podlasic, zgleda po svoji nerodni postavi, z dolgo dlako, z majhnimi očmi ter ušesi, s težkimi taci s 15timi z dolgimi kremplji oboroženimi prsti, zelo podoben medvedu.

(Dalje sledi.)

Širite „Slov. gospodarja“!

veliko redkost. L. 1833 so uničile razne naravne nezgode zadnja zatočišča orjaških ptičev pingvinov. Danes je jajce, ki je bilo izmaknjeno iz muzeja, vredno 5000 dolarjev. Zbiralcu, ki je nekega opoldne zginil z jajcem v aktovki, ni šlo za svoto 5000 dolarjev, ampak samo za to, da bi gledal jajčjo redkost v svoji lastni domači zbirki. Tatu še danes niso izsledili.

Na Angleškem

je zelo mnogo prodajal, kjer pride na 44 prebivalcev ena trgovina.

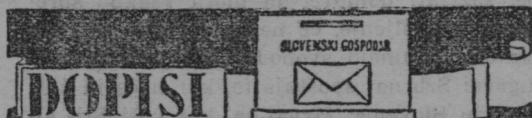
Vsako sekundo

pridobijo v Združenih ameriških državah 20 sodov surovega olja.

Veber, posestnika v Brezovcu. Dne 1. septembra, ob pol štirih je preminul v 74. letu svoje strosti. Zadel ga je srčna kap. Vzgojil si je izvrstno družino, ki se drži gesla: Moli in delaj! Eden sin je kapucin, ki je pred kratkim odšel v Belgijo med slovenske izseljence. Pokojni je bil prvi župan razširjene občine Rogatec, ki obsega nekdanje občine Rogatec, Donačka gora, Sv. Rok, Sv. Florijan in Stoprce. Ves čas svojega življenja je bil odločen katoličan, ki je pred vsem svetom neustrašeno kazal svoje versko prepričanje, obenem pa tudi jednako jeklen narodnjak, ki je neustrašeno visoko držal slovensko zastavo v sredi nekdanj razburkanega nemškega morja, ki se je postavilo močno obmejno trdnjavo ob Sotli v trgu Rogatec. Že 50 let je bil ud Družbe sv. Mo-

horja in naročnik katoliških listov. Nad 40 let je bil cerkveni ključar nadžupne cerkve za časa treh tuk. nadžupnikov, katerim je krepko ob strani stal s svojim modrim svetom in dejansko podporo. Bil je med ustanovitelji tuk. Katoliškega bralnega društva, ustanovljenega leta 1892. V vseh rečeh je bil izveden; vsak, ki je potreboval kak dober svet, ga je pri njem gotovo našel. Zraven tega je bil veselega značaja in skrajno dovtipen. Vsi so ga spoštovali, tudi nasprotniki. Pogreb je bil veličasten ob navzočnosti šestih duhovnikov in mnogih odličnjakov. Ob grobu sta se poslovila od njega domači gospod nadžupnik v imenu faranov in g. zdravnik dr. Ogorevc v imenu občine. Čast njegovemu spominu! Svetila mu večna luč!

je bil popravljen stolp, letos pa se je izvršila prenovev oltarjev, tako da bo cerkva dobila prav lepo in naravnost privlačno notranost. Stroški so sicer precej visoki, saj znašajo 7000 Din, toda zanašamo se na dobra srca, ki bodo brez dvoma z veseljem prispevala za kritje teh stroškov. Prenovitvena dela je izvršil pozlatař g. Franc Zamuda od Sv. Križa pri Ljutomeru. V nedeljo dne 15. septembra t. l. se bo vršila slovesna blagoslovitev novih prenovljenih oltarjev. Zato vabimo vse častilce Matere božje iz vse Savinjske doline, da pohitijo prihodnjo nedeljo za Čreto in se te lepe slovesnosti udeležijo. Slovesnost se bo začela ob 10. uri s slovesno pridigo, ki jo bo imel daleč okrog znani in priljubljeni pridigar g. župnik Požar z Rečice. V nedeljo gremo torej vsi za Čreto.

Št. Peter pri Mariboru. Podlost brez prime-re moramo imenovati dogodek, ki se je dogo-dil v nedeljo dne 1. septembra ob dnevu, ko so Šentpeterčani proslavljali obnovitev prosv. društva »Skala«. V pozni večerni uri se je vračala družba, ki hoče navidezno veljati za olikano, s tombole gasilnega društva v Zrkovcah ter prišla do gostilne v Trčovi, kjer je bu-dila gostilničarja, da naj vstane in da pijače. Pred gostilno je ta družba iz odkritega norčevanja pela zahvalnico »Tebe Boga hvali-mo«, torej pesem, ki se poje ob največjih cerkvenih in državnih praznikih po končanem cerkvenem opravilu. Zadeva se je javila sres-kemu načelniku in pričakujemo, da bo oblast storila svojo dolžnost in krivce kaznovala. — Prošnja, ki se je vložila za zopetno upostavi-tev samostojne občine Št. Peter pri Mariboru, hudo razburja kri tistim, ki so iz gotovih raz-logov proti temu, da bi imeli Šentpeterčani zopet svojo občino. — Sadna kupčija se že pričinja, kupcev je dovolj, le cene še ne od-govarjajo delu in stroškom, ki jih ima sad-jar. Zato se s prodajo ne prenačite! — Po-družnica Sadjarskega društva v Št. Petru na-merava v času od 25. do 28. oktobra t. l. pri-rediti razstavo sadja. Namen razstave bo opo-zoriti javnost na sadni pridelek Slovenskih gor.

Braunšvajg v župniji Slivnica pri Mariboru. V naši vasi bo v nedeljo dne 15. septembra, predpoldne slovesna blagoslovitev kapelice in zvončeka. Bomo imeli v Braunšvajgu sv. ma-šo. Blagoslovitev bo opravil domači g. župnik.

Velika Nedelja. Roparski napad v Sosedski pri Nedelji. V petek dne 6. t. m., med 9. in 10. uro zvečer, je šel Ivan Petek starejši, Ozme-cev lovski čuvaj, s svojim sosedom Kovači-čem z lova. Poslovivši se od Kovačiča, pri te-ga hiši, pride tiho za njim nekdo, našemljen in ga prime za puško, mu jo trga s hrbita. Pe-tek je takoj spoznal, da ni šala in prime hi-tro za jermen pri puški in si ga ovije okoli pesti desne roke. Zločinec vrže Peteka na tla in ga vleče več metrov po tleh, prereže jer-men in rani Peteka na desnem licu pod oče-som. Peteka se je lotil tak strah, da ni mogel niti na pomoč klicati. Po kratkem cukanju je žrgal neznani zločinec puško ter z njo be-žal v temo. Petek je k sreči le lahko ranjen. Zagoneten je bil zadnji požar na Vičanskem vrhu in zagoneten je tudi gorenji slučaj.

Laporje. Ta teden, v petek dne 13. septem-bra, poteče 50. let, odkar sta stopila v zakon Laporčana Jožef in Marija Gumzej. Kakor vsakomur, jima je potekalo življenje v sreči

in nesreči, v križih in težavah. A ker nista pozabila na Boga, tudi on na njiju ni pozabil. Na večer življenja gledata najlepšo krono star-šev: dobro vzgojene otroke. Povdariti mora-mo, da zelo lepo skrbijo za očeta in mater! V njihovem krogu sta jubilanta pred kratkim obhajala v župnijski cerkvi zlato poroko, za Laporje bolj redek dogodek. Polovico faranov se je udeležilo slovesnosti. Zlatoporočencema tudi naš list čestita in želi mnogo božjega bla-goslova še naprej, najbolj pa pač biserno in še železno poroko. Bog ju živi!

Šoštanj. V torek dne 17. t. m. priredi tuk. Selekcijsko društvo za slovensko belo govedo premovanje rodovniške živine ob 9. uri pred-poldne pred Slomšekovim domom ob glavni cesti. Društvo šteje 42 članov z 62 vpisanimi kravami. Tudi mlade živine imamo vzgojene že lepo število. Za premovanje je pokazala banska uprava kakor tudi sreski kmetijski odbor veliko razumevanje in sta obe ustanovi nakazali lepe zneske. Upamo, da bodo pri-zadete občine tudi pokazale v tem oziru svo-jo širokogrudnost in bodo priskočile na po-moč s primernimi zneski. Vabimo vse, ki se za prireditve zanimajo, da si jo ogledajo in videli bodo, da smo od leta 1933, ko je bilo prvo premovanje, mnogo napredovali!

Gornja Ponikva. Dneva 28. in 29. avgusta sta bila za nas izredno vesela. Pod vodstvom domačega g. bogoslovca Ivana Zupanca smo imeli učenci iz 2. in 3. razreda in kar nas je dijakov iz Gornje Ponikve, izlet in romanje na Sv. Planino nad Zagorjem. Vreme je bilo izborna, vožnja z avtom tja in z vozom nazaj vesela in vsa v petju, na Sv. Planini pa bi si bili najrajši napravili šotore, ker »dobro nam je bilo gori biti...« Toplo smo hvaležni kar vsem, ki so nam preskrbeli tako lepe, mične urice!

Griže. Živahna kupčija s hmeljem vlada že tukaj pri nas. Imamo v župniji štiri preku-pčevalce hmelja. Pa ti so samo »tekači«. Govo-ri se, da je eden izmed njih zaslužil en dan okoli 2000 Din. Koliko pa šele zaslužijo tisti gospodje, v službi katerih so ti »tekači«? Naš ubogi hmeljar pa se mora zadovoljiti s tem, da proda svoj težko pridelan hmelj za slepo ceno. Zakaj morajo obogateti mnogi za tiso-če, predno pride hmelj v prave roke? Ali bi oblasti temu ne mogle pomagati?

Vransko. Ena izmed najlepših točk v naši župniji je brez dvoma podružnica Matere bo-žje za Čreto. Nikamor ne gredo Vrančani ta-ko radi, kakor za Čreto. Je pa to res krasna izletna točka, odkoder se izletniku nudi di-ven razgled po gornji Savinjski dolini tja do Ljubnega gori. In tu kraljuje Mati božja ka-kor bi hotelà pod svojim plaščem varovati prelepo Savinjsko dolino. Toda zob časa je prizadel cerkvi marsikatero rano. Pred leti

Polzela. Pretečeni teden je naša župnija slo-vesno sprejela svojega novega župnika vlč. g. Andreja Pirca, dosedaj župnika v Podčetrtku. Inštaliran je bil v Celju, odkoder se je pri-peljal v spremstvu vlč. g. opata Juraka, ki ga je vpeljal v našo župnijo. Gospod župnik! Z veseljem in ljubeznijo ste prišli med nas ter upamo, da v pričakovanju ne boste nikdar razočarani!

Šmihel nad Mozirjem. Gospodarska kriza nas kmete še zmiraj hudo tlači. Ravno ta pa-noga kmetijstva, s katero se tukaj pečamo, kakor je živinoreja, nima nobene cene. Sadna letina je tukaj slaba. Ne bo nič sadja za pro-dajo. Les moramo kmetje na pol zastonj dati trgovcu, ker je slaba cena in tudi ceste so sla-be za odvažanje lesa. Z davki nas pa zmiraj pritiskajo. Tukaj nam manjka še kmetijskih poučnih tečajev, kar pa upamo, da bomo do-segli, ker oblast bo menda sedaj nam kmetom šla bolj na roko kot pa zadnja leta. Politično življenje tukaj sedaj miruje, ker imajo bivši voditelji Jugoslovanske nacionalne stranke menda stalne počitnice, ali pa mogoče mastno penzijo. Imeli smo tudi tukaj razvito zadnja leta ovaduštvo tako, da smo nekateri kmetje imeli precej stroškov in sitnosti po nedolžnem radi te obrti. Ne vemo pa, kdo nam bo stroške povrnil.

Zadretska dolina. Tudi v naši dolini smo v stanu enkrat poročati, da so se začele ceste znatno zboljševati. Ponižujejo se klanci, vzdigujejo ceste, odpravljajo ostrbi ovinki itd. itd. Prav radikalno potezo je v tem oziru napra-vil cestni odbor v vasi Pustopolje. Dočim pe-lje stara cesta čez vas po jako ostrem ovinku in je nevarnost karambolov in nesreč, so na-pravili novo cesto za vasjo čez polje tako, da se popolnoma izogne vasi. Čudijo pa se pot-niki temu, zakaj se je konec vasi napravil nov ovinek, ko je vendar teren takšen, da bi tega ne bilo treba nikakor napraviti in to še zato, ker cestni organi načelno povsod odstranjuje-jo ovinke, oziroma jih omiljujejo. Naj se še v kratkem preloži cesta v Dobladini, ker je pre-potrebno in da se s tem to vprašanje vendar enkrat likvidira.

Sv. Rupert nad Laškem. Vsi razsodni ljudje naše občine so z velikim odobravanjem spre-jeli vest in vabilo, da zahtevajmo spet našo sv. rupertsko občino nazaj. V teh težavnih in hribovitih krajih imamo že itak dovolj trp-ljenja; ni nam treba še novih bremen, katera sta nam naložila znana dva velikograhovska mogočnjaka, ki v svoji JNSarski zastep-le-nosti prisegata še vedno na Kramar-Pucelj-Marušičev evangelij ter sta leta 1933 raztrga-la našo župnijo na samo tri dele. Tri ure da-leč imamo sedaj na občino Marija Gradec v Laškem, nad dve uri pa k Sv. Lenartu. Toda časi strahovlade so. hvala Bogu, odklenkali.

in sedaj je dolžnost vseh uvidnih ljudi, da se ne dajo dalje strahovati po znanih dveh jugofašistih v Grahovšah. Več kakor 80 odst. prebivalcev zahteva, da se občina Sv. Rupert zopet upostavi in zato upamo, da Lahova nasprotna akcija, ki sili z vso silo v Sv. Lenart, ne bo uspela, če je še sploh kaj pravice na zemlji. Čudimo se le, da ravno iz tiste hiše v Grahovšah, ki je nekdanja dala občini Sv. Rupert tako odličnega, vseskozi poštenega in požrtvovalnega župana, sedaj njegov sin toliko rovati proti Sv. Rupertu. Kdor hoče na vsak način k pofarjem, naj se uadini Kramarju ali Puclju, mi pa hočemo zvesti ostati svoji rodni grudi!

Združenie občin v Šaleški dolini.

(Dopis iz Velenja.)

Če so vlade JNS imele namen zasejati nasprotstvo med državljane, se jim je to s spojitvijo občin temeljito posrečilo. Bivši režim je s to spojitvijo udaril na najobčutljivejši živec naroda. Občinsko samoupravo je posebno slovenski človek čuval z največjo skrbjo, zato je tudi občutil premetavanje občin kot najhujšo krivico, ki mu je bila zadana v zadnjih letih. Celo najgorenejšim pristašem nacionalne stranke — če izvzamemo dopisnika »Večernika« — se je zdelo to preveč in so spravili o priliki zadnjega zasedanja banovinskega sveta v Ljubljani zadevo na razgovor. Krohot po vseh koncih in krajih banovine je vzbudila izjava g. podbana: Strokovne komisije so odločale, ne da se ničesar storiti! Začeli smo iskati tiste strokovne komisije, pa jih nismo mogli zaslediti. V Šaleški dolini smo vedeli, da je sresko načelstvo v Slovenjgradu različnim deputacijam bilo obljubilo, kako se bodo upoštevale upravičene želje prebivalstva. Prišlo je bridko razočaranje. V Šaleški dolini so morale izginiti štiri obsežne občine, da je par veljakov JNS doseglo svoj cilj: stvoriti ogromno občino Velenje z več kot 8000 prebivalci. Pred občinskimi volitvami so pa vendar nacionalci začutili, da njihov vpliv sega samo od sredine Velenja do sredine Starevasi, to je dobra dva streljaja. Začeli so se ozirati za kompromisom. Do dna srca ogorčeni volilci so pa zavrgli na veliko žalost nacionalnih kolovodij vsak kompromis in tako smo imeli zanimiv volilni boj med JNS kot »državno« stranko in med »protidržavnimi elementi«. In glej šmenta! »Protidržavni elementi« so dobili pri volitvah ogromno večino in razpršili »državne in nacionalne elemente« na vse vetrove. Dobro, da obstoj Jugoslavije ni bil odvisen od takratnih volitev, danes bi je ne bilo več, tako temeljit je bil poraz »državnih«. Tudi bivši oblastni poslanec g. Simon Blatnik ni mogel pritegniti zmage na nacionalno listo, čeravno so se njegovi novi prijatelji že pripravljali, kako mu bodo čestitali kot novemu županu velenjskemu. Sledilo je kruto maščevanje. Št. Andraž in Št. Ilj sta bila vržena iz velenjske občine in da je bila kazn še hujša, utoniti sta morala v Ložnici! Nova občina, ki obsega prejšnji občini Št. Andraž in Št. Ilj, je dobila namreč svetovnoznano ime: Ložnica. In zgodilo se je še nekaj, na kar nikdo ni mislil. Lepega jutra je stala pred občinskim uradom v trgu Velenje cela vrsta ciganov. Tržani so začudeni gledali ta prizor in zahtevali orožnike. Cigani se pa niso premaknili ter klicali: »Kaj hočete, mi smo vendar sedaj tržani?!« — »Vraga, saj je res«, je rekel občinski redar,

»prej so imeli občinsko pravico v Št. Janžu, sedaj jo imajo v Velenju!« In tako je ostalo do letošnje kresne noči. Nato pa se je začelo mogočno gibanje v Šaleški dolini. Kamor si prišel, povsod je donelo: proč od Velenja, ven iz Ložnice! V par dneh so bili podpisi za ločitev zbrani. Škale hočejo od Velenja proč, Št. Janž hoče isto, Št. Ilj hoče iz Ložnice ven. In zakaj? Zato ker prebivalci ne morejo najti tistih »strokovnih komisij«, ki so združevale občine. Spoznali so, da je vzrok te babilonske zmešnjave nacionalna politika par brezpomembnih oseb, ki so postale po kresni noči še brezpomembnejše. Nadalje zato, ker so poznejši dogodki postavili na laž trditve teh politikarjev, ki so navduševali ljudi za združenje, češ, doklade v večjih občinah bodo manjše. Ložnica n. pr. je pokazala to s tem, da je zvišala doklade na 142%, v prejšnjih občinah so bile za več kot polovico nižje! Volilce je popadla jeza na zvišane davke in na vse tiste, ki so se potili in pehali za združenje, kar so pokazali s tem, da so enodušno podpisovali prošnje za prvotno stanje. In radi priznamo, da so tudi mnogi, ki so prej verovali nacionalnim priganjačem, sedaj z veseljem dali svoj podpis, da se krivice popravijo. Nismo pa mogli zvedeti, kakšnega mnenja so ciganski tržani, zakaj v poletnem času so se porazgubili med borovci.

Peter Rešetar rešetari.

Opozicija je zadovoljna! Edina zahteva opozicije iz srbskih vrst je, da svobodno govori. To sme. Edina zahteva radičevca dr. Šuteja je, da sme klicati: Živijo Maček. Tudi to sme. Sedaj je ves program opozicije uresničen. Sedaj bo zadovoljna.

Stane Vidmar — bojevnik — na novih potih. Ta gospod, ki je prišel med narod po novih potih, napoveduje, da gre tudi sedaj na nova pota. Misli, da mu bo kdo sledil, pa se bridko moti! Slovenci bomo hodili samo slovenska pota in zastoj nas bo on vabil pod svojo hrvaško marelo! Tudi hočemo, da se bodo vremena Slovincem zjasnila in zato ne potrebujemo tovarnarja marel, naj le gre na nova pota! Pa desti sreče!

»Glas naroda« — prvi letnik. Časopis »Glas naroda« ima napisano, da je prvi letnik. Ali se kaj boji, da se bo kaj kmalu pisalo: zadnji letnik?

Zločinec hodi na kraj zločina. Čital sem te dni, da je bivša JNS zporovala na Hvaru. Kako resnični so ljudski pregovori! Tudi tukaj vidim, kako se je uresničil pregovor, da zločinec hodi na kraj zločina, zato tudi JNS hodi tja, kamor je po krivici zaprla sedanjega notrajnega ministra g. dr. Korošca.

Orjunao. Svoj čas smo imeli Orjuno, sedaj pa so tri dni potem, ko je bila nova vlada, na tistem ustanovili Orjunao. Zadel pa jih je nesreča, da so sedaj celo oni, ki niso tega radi, morali objaviti, da je Orjunao razpuščena. Kaj so kaj imeli v načrtu zaradi Trbovelj, nam ni znano. Morda vse rudarje pobiti, če nimajo dela!

Št. Lenart postane hrvaška podružnica! Pri nas imamo pa res smolo. Nikakor ne moremo doseči, da bi bil Št. Lenart res enkrat sloven, ski kraj. Svoj čas je bil nemški, potem so ga nacionalizirali, da že nismo smeli reči, da je Št. Lenart v Slov. goricah, ker se je beseda »slovenski« večkrat črtala. Sedaj pa je prišel k nam neki čistokrvni Slovenec, pa bi rad, da bi se naš kraj imenoval Št. Lenart v hrva-

skih goricah. Pa mi se ne udamo! Št. Lenart bo ostal Št. Lenart v Slov. goricah!

Zakaj sem jaz Peter Rešetar zoper Mačka? Tako me je nekdo vprašal te dni. Katera spaka si je pa zmislila da sem jaz zoper Mačka? Jaz nisem zoper Mačka, jaz sem samo zoper tiste Slovence, ki ne pustijo Hrvatom da bi bil Maček njihov voditelj, pa ga hočejo napraviti za slovenskega voditelja. Taki ljudje so svojčas iskali »slovenske« voditelje po Dunaju, potem so jih iskali po Beogradu, samo slovenskih pravih voditeljev niso nikdar hoteli priznati. Zoper take Slovence sem pa bodem, pa če ne bo rešeto dovolj, bom pa naročil trahter, da jim bom pamet vlival!

Kaj je svoboda? Svoboda je, da smeš zabavljati zoper vse, če tudi po krivici, da smeš kamenjati orožnike, streljati, pobijati kmetom šipe, zažigati domove, da mora vsakdo sprejeti tvoje mišljenje, če ne, ga pobiješ — tako nekateri razumejo svobodo. Jaz jo razumem drugače: Srb naj spoštuje to, kar hoče in čuti Hrvat in Slovenec, Hrvat to, kar čuti Srb ali Slovenec, Slovenec pa to, kar čuti Hrvat ali Srb. Tako pridemo do svobode, drugače pa ne in bomo spet tam, kjer smo bili preje, kar želijo tisti, ki nočejo sporazuma, ampak nasilje. Če te svobode ne bo, tedaj grem raje s svojim rešetom v Abesinijo, tam bom imel vsaj mir!

Poslednje vesti.

Politične novice iz drugih držav.

Za predsednika 16. zasedanja Društva narodov v Ženevi je bil izvoljen čehoslovaški zunanji minister dr. Beneš.

Volitve na Poljskem. Zadnje nedeljo so se vršile na Poljskem volitve v sejm ali parlament. Proti zmagovitemu vladnemu bloku se je vzdržala volitev nacionalistična opozicija.

Senator in guverner ustreljen v Ameriki. Žrtev atentata je postal ameriški senator Huye Long, ki je bil velik nasprotnik predsednika Roosevelta. Ustrelil ga je na hodniku parlamenta v državi Louisiana zdravnik dr. Karl Weiss. Atentatorja sta ustrelila dva detektiva, k sta spremljala amenjenega senatorja in guvernerja.

POPRAVI!

Priloga današnjega »Slovenskega gospodarja« nosi na glavi pomotoma napačen datum 19. septembra. Pravilno je 15. september, ker je ta dan 50letnica Tiskarne sv. Cirila.

Dopisi.

Ljutomer. Morda Vas bo ob proslavi desetletnice Katoliškega doma zanimala sledeča statistika: V 10 letih smo na našem odru igrali 71 dramatičnih del, skupno 104 predstav. Režiralo je v teh letih 6 režiserjev. Največ predstav je doživel Pasijon, pod vodstvom g. kaplana Jeriča. Pasijon je imel tudi največji uspeh. Mnogo iger se je igralo po trikrat, največ po dvakrat. Najvišje število predstav je imela sezona 1. 1929—30, namreč 15, pod vodstvom kaplana g. Prasnika. Sicer pa smo imeli navadno letno po 10 prireditev. Katoliški dom v Ljutomeru je res pravo ljudsko gledališče, katerega bi naši ljudje pogrešali, ako bi ga ne bilo. Zadnja leta smo na sestankih uvedli skioptične slike. Takih predavanj je bilo v zadnjih letih blizu 50. Večkrat smo v teh letih gostovali v sosednjih društvenih domovih. Notranje delo v domačem društvu pa ne pozna statistike, ker se vsaka gledališka vaja dostikrat spremeni v društveni sestanek.

Tako lahko rečemo, da nam je Katoliški dom bil res dom prosvete in obenem ljudsko gledališče. Ob tej priliki znova povdarjamo: Katoliški dom je zgradila cela župnija, celi župniji je namenjen, zato bi radi, da bi se ob proslavi 10letnice okoli njega tudi zbrala cela župnija. Zato vas vabimo, da pristopite kot člani k Prosvetnemu društvu, da nas podpirate pri našem delu, se udeležujete naših sestankov in gledaliških predstav, uporabljate našo knjižnico, ki posluje vsako nedeljo od 8. do 10. ure. Fantje in dekleta, ki ste dosedaj stali ob strani, tudi vas vabimo, Katoliški dom ima prostora tudi za vas. Pokažimo to z udeležbo ob proslavi njegove desetletnice!

Prireditve.

Fantovski tabor na Uršlji gori. Dne 14. in 15. t. m. se vrši na Uršlji gori, kakor smo že poročali, fantovski tabor FKA za dekanije: Staritrg, Dravograd, Škale in Prevalje.

Fantovski tabor pri Sv. Lovrencu v Sl. gor. Na rožnovensko nedeljo dne 6. oktobra t. l. bo tukaj slovesna blagoslovitev fantovske zastave. Ob tej priliki bo tudi fantovski tabor. Fantje, pripravite se za ta dan!

Ptuj. V nedeljo dne 25. avgusta t. l. je bil v Muretincih blagoslovljen nov gasilni dom. Blagoslovitev je ob obilni udeležbi občinstva ter domačih in okoliških gasilcev izvršil vlč. g. konz. svetnik Šketa od Sv. Marjete.

Domače novice.

Smrt vzornega krščanskega moža. V Mariboru je umrl 6. sept. v svoji hiši v Kosarjevi ulici Franc Weber, vpok. poštni pošturadnik in Lišni posestnik. Rojen je bil pri Sv. Rupertu v Slov. gor., zaveden narodnjak, pravi krščanski mož in velik dobrotnik. Pokopali so ga ob veliki udeležbi zadnjo nedeljo na franč. pokopališču na Pobrežju. Blagemu možu svetila večna luč, žer i naše sožalje!

Incident pri Rogatcu. Pri taborski cerkvi v občini Hum na Sotli je bilo zadnjo nedeljo žegnanje. To priliko je hotel porabiti Mačkov poslanec Mato Domovič za oblasti nenaznanen shod. Zborovalci so začeli obmetavati orožniško patroljo s kamenjem, oddanih je bilo iz množice par streliv. Orožniki so streljali najprej v zrak, ker je bil orožnik Jordan Tošič hujše ranjen, so oddali strele med napadalce in so obležali 4 osebe mrtve.

MALA OZNANILA

SLUŽBE:

Spretna gospodinja išče službo v župnišče, vešča vseh gospodarskih del. Naslov v upravi lista. 922

Sprejme se takoj učenec. Jauk, kolar v Limbušu. 911

Siroto sprejme za pastirja družina brez otrok. Holc Jožef, posestnik, Galušak, p. Sv. Jurij ob Ščavnici. 914

Iščem dobro majerijo ali viničarijo s petimi delovnimi močmi, brez otrok. Št. Malainer v Framu št. 121. 916

Sprejme se hlapec k goveji živini, kateri razume poljsko delo. Ponudbe na upravi lista pod »Zanesljiv«. 925

Sodarskega pomočnika sprejme takoj v delo, pri prosti vsi oskrbi, Fran Repič, sodar v Ljubljani. 899

Deklica, 2 in pol leta stara, se da za svojo. Krčevina pri Maribru, Strma ulica 10. 912

Majerja z najmanj 5 delovnimi člani brez mali hotrok sprejememo s 1. novembrom. Vešči morajo biti živinorej in molžne. Uprava veleposestva dr. Orniga, Št. Janž na Dravske mpolju. 906

Služkinja zdrava, ki zna nekoliko kuhati ter opravlja vsa hišna in vrtna dela, bi dve kravi molzla in krmila, se sprejme 15. septembra. Starost 25—35 let. Mesečna plača 250 Din. Ponudbe na upravo lista pod »Poštena«. 909

Iščem službo hlapca, nastopim takoj. Naslov v upravi lista. 904

Trgovska učenka, po možnosti 2 mešč. šoli, poštenih staršev, zdrava, se sprejme v večjo trgovino v trgu na deželi. Za slučaj sprejema pogoj: priporočilo župnega urada. Ponudbe na upravo lista pod »Trgovska vajenka«. 869

POSESTVA:

Lepa hiša, 12 km od Maribora, s sadonosnikom, električno lučjo, za 70.000 Din na prodaj. Od tega 30.000 Din hipoteka na Mestno hranilnico v Mariboru. Vprašati: Saria, Maribor, Gosposvetska ulica 13. 926

Proda se posestvo, gozd, travniki, gospodarsko poslopje, hiša vse v najboljšem stanu, tik ob glavni cesti, 15 minut izven mesta, cena po dogovoru v Slov. Bistrici, Tržaška 215. 923

Prodajam posestvo 4 johe zemlje, z gospodarskim poslopjem in hišo v dobrem stanju. Lapornik v Govcrah, p. Sv. Jedert-Laško. 908

Proda se, eventuelno da v najem, malo mizarstvo na deželi, že vpeljeno. Naslov v upravi lista. 905

Prodajam posestvo, primerno za trgovino. Spod. Duplek št. 19, Vurberg. 913

Dva posestva, eno uro od Maribora, zidano poslopje, vinograd, sadonosnik, je z inventarjem vred za prodati. Cena 65.000 in 110.000 Din. Samo osební dogovor. Gostilna »Bela zastava«, Studenci pri Mariboru. 919

V bližini Maribora pri farni cerkvi se da v najem ena hiša družini brez otrok. Naslov v upravi lista. 910

RAZNO.

Vse za šolo kupujejo letos tudi trgovci in šole v knjigarnah sv. Cirila v Mariboru.

Zelnate glave kupi Lovrec, Maribor, Koroška cesta 31. 917

Vodne turbine nudi najugodnejše ter izvršuje razne načrte ing. Borštner, Ljubljana, Pražakova 8. 921

Novodošli razni sviterji, oblačilno blago za jesen in zimo. Obiščite trgovine Senčar, Mala Nedelja, Ljutomer in Štrigova. 923

Hranilno knjižico do 24.000 Din Hranilnice in posojilnice v Št. Juriju ob južni žel. kupim proti takojšnjemu plačilu. Kupim tudi knjižico Kmečke hranilnice v Slov. Bistrici za 2000 Din. Ponudbe na upravo lista pod »Knjižica«. 924

Častna izjava. Podpisana Knez Marija, posestnica, Ostrožno št. 33, preklicujem, kar sem govorila o zakonskima Knez Jožefu in Mariji, posestnika, Ostrožno, kot neresnično in se jima zahvaljujem, da sta odstopila zoper mene od sodnega pregona. — Knez Marija, posestnica, Ostrožno št. 33. 920

Naznanjam, da sem dobil velike množine manufakturnega blaga za moške in ženske obleke po zelo znižani ceni. Močan flanel po 2 Din. Se priporoča Franjo Klanjšek, Maribor, Glavni trg 21. Vzamem v plačilo hranilne knjižice mariborskih hranilnic. 915

Prostovoljna javna dražba vinogradniških posestev pokojnega Malusa Ivana na Bizeljskem se bo vršila v četrtek dne 19. septembra t. l., ob 9. uri dopoldne, v notarski pisarni v Brežicah. Dražbeni pogoji so interesantom na vpogled vsak delavnik med uradnimi urami prav tam. Pojasnila daje sodni poverjenik Lesar Josip, notarski namestnik v Brežicah. 872

Dražbeni oklic. Opr. št. 0 90/34. Pred javnim notarjem kot sodnim komisarjem v Šmarju se vrši v sredo dne 25. septembra 1935 ob 9. uri na podlagi sodno odobrenih dražbenih pogojev v notarski pisarni prostovoljna sodna dražba v zapuščino dne 21. 6. 1934 umrlega Zabukovšek Jakoba spadajočega kmečkega zemljišča v Vrčicah, občina Ponikva, zemljiškooknjižna vložka št. 81 in 86 kat. občine Ponikva, z zidano, z opeko krito hišo in gospodarskim poslopjem v dobrem stanju ter sledečimi pritliklinami: 3 gospodarski vozovi, plug in brana, preša, truga, okopalnik, različno manjše gospodarsko orodje, rezni stol, vevnica, telege, brenta, 2 kravi, 2 kadi, lakonca, sod polovnjak, kuhinjska omara, škrinja, 2 klopi, 3 vedrice in posoda, dalje stružnik (Hobelbank), mizica, strgarsko orodje, 2 žitni škrinji, pinja, postelja, miza, 4 klopi, 2 stola in stenska ura. Dražba se celo zemljišče s pritliklinami kot enota. Skupna površina zemljišča znaša približno 13 orolov. Izklicna cena in najmanjši ponudek znaša 60.000 Din. Zdražitelj lahko prevzame na račun najvišjega ponudka vknjiženo posojilo Ljudske posojilnice v Celju na glavnici v znesku 16.000 Din. Pred dražbo je položiti 10% izklicno vrednost kot vadilj. Za površino zemljišč in kakovost pritliklin se ne prevzame nikako jamstvo. Podrobni dražbeni pogoji se lahko vpogledajo v notarski pisarni v Šmarju, kjer se dobe tudi vse ostale informacije. Obenem se naznanja, da se proda celo posestvo z inventarjem tudi brez dražbe pod roko za najmanjšo kupno ceno 60.000 D, če kupec prevzame vknjiženo tirjatev Ljudske posojilnice v Celju v znesku 16.000 Din, ostanek kupnine pa plača pri sklepu pismene kupne pogodbe v gotovini. Glede jamstva za površino in kakovost posestva in pritliklin veljajo določila dražbenih pogojev. Prenosne takse in kolekovine trpi kupec. Kupne ponudbe se lahko stavijo pri okrajnem sodišču ali pa v notarski pisarni v Šmarju. Za ogled posestva in pritliklin se je zglasiti pri Ožbaltu Zatlter, posestniku pri Sv. Ožbaltu pri Ponikvi. — Šmarje dne 3. julija 1935. — Ferdo Križan, javni notar kot sodni komisar. 907

Lepo zdravo koruzo, banaško moko in špecerijsko blago

po najugodnejših cenah pri 862

Anton Fazarinc, Celje

Karl May:

Zaklad v Srebrnem jezeru.

(Dalje.)

Sedél je na konju, kakor sedi človek, ki zna zelo dobro jahati. Njegov obraz, — da, tisti obraz pa je bil pravzaprav čuden. Kar neumno je namreč gledal v svet in njegovega neumnega obraza ni bil kriv samo nos, ki je bil na vsaki strani drugačen. Leva stran je bila navadna, vsakdanja, kakor jo vidiš na poprečnem človeku, in nos je bil nalahno zakrivljen kakor orlovski kljun. Desna stran pa je bila otekla, močno otekla in take barve, da se ni dalo ugotoviti, ali je rdeča ali zelena ali sinja. Obdajali pa so tisti neumni obraz zalisci, ki so mu štrleli še izpod brade. Vrat je tičal v ogromnem trdem ovratniku iz belega gumijsa.

K stremenicam sta bili pritrjeni dve puški, ena na desni, ena na levi, s kopitom sta stali na širokih, črevljem podobnih stremenih. Na sedlo si je mož privezal pločevinasto tuljavo, ki bi o njej človek zaman ugibal, čemu jo rabi. Na hrbtu je nosil srednje velik telečnjak, pločevinasta posoda je bila na njega pritrjena, vrvi, žice in razne druge nerazumljive reči. In širok usnat pas je imel zanimivi jezdec, mošnjički so viseli ob njem, ročaji samokresov in noža so gledali iz njega. In na hrbtu pod telečnjakom sta viseli dve torbici, naboji so menda bili v njih ali pa kaj podobnega.

Njegov konj je bil čisto navadno kljuse, ne pre slab in ne pre dober za divji zapad, nič posebnega mu ni bilo videti, le pod sedlom je nosil pisano odejo, ki je bila gotovo zelo draga.

Jezdec je bil menda mnenja, da se njegov konj bolje razume na preriji ko on sam, vsaj videti ni bilo, da bi ga vodil, šel je, kamor se mu je zljubilo. Štorkljaj je po dolinicah, plezal na griče, se spet spustil v dolinico, se nekajkrat iz lastnega nagiba pogljal v zmeren tek, pa se spet premislil in stopical počasi, — skratka, mož z neumnim obrazom je jezdil, se je zdelo, po brezkončni preriji brez cilja in brez namena. Ali pa se mu ni nikamor mudilo.

Hipoma pa je konj obstal, postrigel z ušesi in pomahal z mršavim repom in jezdec se je nalahno zdrznil, ko je nekje v bližini zadonelo ostro, rezko povelje:

»Stoj —! Niti koraka dalje, sicer bom streljal! Kdo ste, master?»

Jezdec je dvignil glavo, pogledal po preriji pred sebe, se obrnil in pogledal nazaj, odkoder je prišel, pogledal na desno, pogledal na levo — žive duše ni bilo videti. Pa je ravnodušno in ne da bi trenil odvezal pločevinasto tuljavo, snel pokrov, obrnil tuljavo, snel pokrov, obrnil tuljavo in izsul iz nje daljnogled, ga razgrnil, da je bil skoraj meter dolg, zatisnil levo oko, nastavil daljnogled na desno oko, ga obrnil k nebu pa resnobno in tehtno opazoval zračne višave.

In kdo ve, kako dolgo bi se bil še vdajal takim astronomskim studijam, da se ni isti glas posmehljivo zarežal:

»Le shranite tisto svojo cev, master! Ne sedim na mesecu, ampak tule na stari materi zemlji!

In povejte, odkod prihajate!»

Pokorno je jezdec zložil daljnogled, ga porinil v tuljavo, jo skrbno in počasi zaprl, kot da se mu z odgovorom prav nič ne mudi, obesil tuljavo na sedlo pa pokazal s palcem čez ramo.

»Od tamle!»

Svet se je režal skriti glas.

»Vidim, mož! In kam ste namenjeni?»

Jezdec je pokazal pred sebe.

»Tjale!»

»Sijajno —!« se je nasmejal nevidni človek.

»Ampak pustiva šalo na stran! Prijezdili ste po tejle blagoslovljeni stari preriji in gotovo tudi poznate njene navade in običaje. Potika se namreč tod okoli toliko sumljive sodrge, da si mora pošten človek vsakogar pošteno ogledati, ki ga sreča. In zato sem vas

tudi jaz ustavil in vprašal po potnem listu. Nazaj lahko jezdite v božjem imenu, če hočete. Če mislite jezdit dalje, pa mi bodele odgovorili na moje vprašanje! In sicer po resnici!

Torej na dan z besedo! Odkod prihajate?»
»Iz gradu Castlepool,« je odgovoril jezdec in se držal ko potepen šolar, ki stoji pred strogim učiteljem.

»Tistega gradu ne poznam. Kje ga je najti?»

»Na zemljevidu Škotske,« je dejal mož in še bolj neumno gledal v svet ko prej.

»Bog naj vam razsvetli pamet, sir! Kaj mene briga Škotska!»

In kam ste namenjeni?»

»V Kalkuto.«

»Je tudi ne poznam. Kaj pa je tisto?»

»Mesto.«

»Kje?»

»V Indiji.«

»Lack a day —! Nemara res mislite tega lepega solnčnega dne prijezditi iz Škotske v Indijo —?»

»Danes še ne čisto.«

»Takó —? Bi vam menda tudi ne uspelo!

Anglež ste seveda?»

»Yes!»

»Poklic?»

»Lord.«

»Vraga —! Angleški lord —!

Hm —! Natančneje si bom ogledal tegale angleškega lorda —.

In skriti glas je povedal nekam nazaj:

»Pojdiva, stric! Saj naju mož menda ne bo ugriznil —. Skoraj bi mu verjel —. Ali je prismojen ali pa je res angleški lord s petimi hektolitri domišljavosti!»

Na bližnjem griču sta se pojavila dva človeka, ki sta menda do tedaj ležala v visoki travi. Eden je bil strašno dolg, drugi pa zelo majhen. In oba sta bila čisto enako oblečena, vsa v usnje, od daleč jima je bilo videti, da sta pristna westmana. Dolgi je stal ko kol takó ravno, mali pa je bil grbast in zakrivljen nos je imel, oster in konicast ko nožovo rezilo. Dolge, stare puške sta nosila, mali jo je postavil s kopitom v travo, pa mu je segala daleč čez klobuk. Menda je bil tisti, ki je govoril za oba. Dolgi vobče ni zinil besede.

Postavila sta se torej drug poleg drugega na vrhu griča in grbasti je začel:

»Stojte, master, sicer bova streljala! Nismo še opravili!»

»Stavimo —?« je vprašal Anglež.

»Kaj?»

»Deset dolarjev ali petdeset ali sto, kolikor hočeta!»

»Na kaj?»

»Da vaju jaz prej ustrelim ko vidva mene.«

Grbasti se je nasmejal.

»Izgubili bi!»

»Mislite —? Well, pa naj bo sto dolarjev!»

Segel je za hrbet po torbico, jo potegnil pred sebe na sedlo in vzel iz nje šop bankovcev.

Dolgi in mali sta se začudena spogledala.

»Master,« je dejal spet mali, »kar polno torbo bankovcev nosite s seboj po preriji —?»

»Da.«

»Po divjem zapadu —?»

»Kakor vidite!»

»Jako čudno —! Kaj pa če bi vam jih kdo vzel?»

»Pshaw —! Staviva, da mi jih ne bo nihče vzel?»

Mali se je smejal.

»Najprvo bomo stavili, kdo bo katerega prej ustrelil! In ko smo s tisto stavo opravili, pa lahko stavimo na kaj druga, če hočete! Le lepo vse po vrsti!»

»Well —! Sto dolarjev —? Ali morebiti več?»

»Nimava denarja.«

»Nič ne de! Posodim vama ga.«

»Hm —! In kedaj bova vrnila?»

»Pozneje.«

Rodbina atletov.

Najbolj močan človek na svetu živi v sovjetski Rusiji in se piše Gregor Glikin. Kakor je čitatelj v njegovem potnem listu, je po poklicu »orjak« in dela v tvornici za avtomobile Stalin v Moskvu, kjer dviga in prenaša z lahkoto največje tovore. Oblast mu ne dovoli, da bi nastopal javno. Zdravniki trdijo, da ima Glikin pravico na boljšo prehrano kakor njegovi delavski tovariši; prejema mesečno pribitek v mesu, sirovem maslu, ribah, konzervah in sladkorju. Ga je težko nasiti, ker poje dnevno samo kruha 3 kg. Glikinovo izredno telesno moč so odkrili, ko je bil star 15 let. Danes šteje 37 let, tehtta 250 funtov in je visok 1.80 m. Zdravniki so mnenja, da je podedoval moč od svoje matere, ki se je preživljala z rokoborbo v cirkusu in je dosegla starost 70 let. Telesna moč se v rodbini Glikin podeduje naprej, ker Glikinov šestletni sinko z lahkoto dvigne 20 kg in prejema več prehrane nego njegovi stvariši.

Na celem svetu

je okroglo 600 milijonov govede, 750 milijonov ovc in 300 milijonov svinj.

Na Angleškem

je več nego 1.650.000 zakonskih parov brez otrok. 3 milijoni zakoncev posedajo le po enega otroka.

Najbolj zanesljivi šoferji

so moški med 20. in 30. letom in ženske med 20. in 40. letom.

Kmetovalci!

Najnovejšo sadno in grozdno mline, reporeznice, slamoreznice prodajam zelo ugodno

Jožet Radrmas
strojno in stavbeno ključavničarstvo
Maribor,
Kraljeviča Marka ulica 13
(pri meljski kasarni)

HRANILNE KNJIŽICE
vseh denarnih zavodov
kupujemo po najboljši ceni — Bančno kom. zavod Maribor, 'Aleksandrova cesta 40. 839

Dalje sledi.

GRAŠKI SEJEM

14.—22. september 1935:

»Uporabljajte avstrijsko gorivo«

Posebne razstave:

»Štajerska umetna ročna dela«

»Vrtnarstvo«

»Radio sprejemno sredstvo in

sredstvo proti motenju«.

Od 14.—17. septembra 1935:

3. zvezni pregled goveje živine
zvezne reje za rjavo živino na
Štajerskem.

15. septembra:

Planinska narodna noša s slav-
nostnim sprevedom.

Sejmske izkaznice se dobijo: Glavno zastopst-
vo sejmskih izkaznic: Bančno podjetje Bezjak,
Maribor, Gosposka ulica 25; Avstr. konzulat,
»Putnik«, oba Zagreb; Avst. poslaništvo, knez
Mihalov Venar 16. Avst. ofic. potovalni-propa-
gandni biro, Prestolonaslednikov trg 35, oba
v Beogradu. 848

Moško sukno

po 14 Din

536

v TRPINOVEM BAZARU.

si nabavite najceneje v
Vse šolske potrebščine
prodajalnih tiskarn sv. Cirila v Mariboru
in Ptuj!

Opeko, strešno in zidno, dobavlja, eventualno
proti plačilu s hranilnimi knjižicami, po
najnižjih cenah, franko vsaka postaja, Ope-
karna Ormož. 813

Odpadke železa, kovine, litine ter vsakovrstne
stroje kupuje in prodaja po najvišjih dnev-
nih cenah in vsako množino: Justin Gustin-
čič, Maribor, Tattenbachova ulica 14. 867

Hranilnica Dravske banovine Maribor

Centrala: Maribor

Podružnica: Celje

v lastni novi palači na oglu
Gosposke-Slovenske ulice.

nasproti pošte, prej Južnošta-
jerska hranilnica.

Sprejema vloge na knjižice in tekoči račun proti najugodnejšemu obrestovanju. Najbolj
varna naložba denarja, ker jamči za vloge pri tej hranilnici Dravska banovina s celim svojim
premoženjem in z vso svojo davčno močjo. Hranilnica izvršuje vse v denarno stroko spadajoče posle točno in kulantno.

Naši javnosti!

Vse, kar dobimo gotovine iz starih posojil, izplačujemo vlagateljem s starimi vlogami v enakih zneskih.
Upamo, da se bodo te razmere kedaj boljšale.

Vse nove vloge imamo stalno razpoložljive. Vsak vlagatelj, ki na novo vlaga, la. ko dobi od nove vloge
vsaki dan vso svoto nazaj. Teh vlog imamo preko 1.500.000 Din.

Ves denar, pri nas naložen, je popolnoma varen. Naše naložbe pri 15 denarnih zavodih ne bodo
utrpele nikake škode, vsa naša posojila so zavarovana s hipotekami. Poleg tega imamo lastne milijonske re-
zerve, če bi tudi kaka izguba kje nastala, in končno jamči za varnost vlog v znesku 55.000.000 Din 4675 članov
s premoženjem okrog 500.000.000 Din.

Z našimi hranilnimi knjižicami se ne trguje, vsak zahteva za nje celotno svoto.

Ne nasedajte ljudem, ki se zastonj trudijo, da bi z lažmi omajali zaupanje javnosti napram našemu
zavodu.

Če tudi ne moremo sami v celoti kljubovati svetovni gospodarski in domači denarni krizi, vendar pa
smo v moči kljubovati ji tako, da bodo naši vlagatelji obvarovani vsake škode.

Spodnještajerska ljudska posojilnica v Mariboru.

Velesojem v Ljubljani
Jadranska razstava
5.-16. septembra.

Razstavišče obsega
 40.000 m².

Naš Jadran: Jadranska straža. Zgodovina. Geografija. Jame. Živali. Rastline. Narodne noše in običaji. Vojna in trgovska mornarica. Sport. Promet. Tujski promet. Gospodarstvo. Ribarstvo.

Velika razstava živih morskih rib in drugih živali.

Umetnostna razstava „Naše morje“.

Posebne razstave: Arhitektura. Perutnina. Kunci. Koze. Ovce. Obrt. Industrija, itd. itd. TEKMOVANJE HARMONIKARJEV 15. SEPT.

Polovična voznina na železnici in avijonih, popusti na parobrodih. Železniške legitimacije se dobijo po Din 5.— na postajah.

VABIMO NA PREKRASNO RAZSTAVO!

Vsi, ki potujete,
ne pozabite na
novi vozni red!

Vozni red v lepi žepni izdaji stane samo 2 Din (po pošti je poslati naprej D 2.50 v znamkah). Preprodajalci dobijo primeren popust. Naročila sprejema: **TISKARNA SV. CIRILA, MARIBOR.**

Za polovično ceno dobijo

naročniki »Slovenskega gospodarja« sledeče knjižice:

Zemljiška knjiga Din 5.— (2.50)

Kako si sam izračunam davek Din 4.— (2.—)

Zaščita kmetov v Jugoslaviji Din 5.— (2.50)

Predpisi o cestah in prometu na cestah Din 14.— (7.—)

Zakon o volitvah narodnih poslancev Din 8.— (4.—)

O bolnišnicah in bolniških pristojbinah D 5.— (2.50).

O zadnji knjigi imamo sledeče pismo: »Zahvaljujem se vam, da ste izdali to knjigo. Dosedaj sploh nismo vedeli, kake pravice imamo, kar se bolnišnic tiče. Koliko ljudi je brez potrebe že plačevalo visoke bolniške pristojbine. Tudi jaz sem jih. Sedaj sem dal pa Din 2.50, pa sem prihranil okrog 200 Din. Res je, najdražja je nevednost, zato objavite to pismo, da vsem priporočam knjižice, ki jih izdajate.«

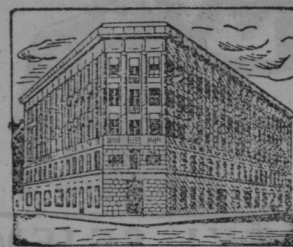
Knjižice se naročajo pri Tiskarni sv. Cirila v Mariboru in Ptuj.

„Slov. Gospodar“ stane :

celoletno Din 32.—

polletno Din 16.—

četrtletno Din 9.—

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA V LJUBLJANI

ZAVARUJE:

POŽAR
 VLOM
 STEKLO
 KASKO
 JAMSTVO
 NEZGODE
 VONOVE
 ŽIVLJENJE
 KARITAS

Vsak slovenski gospodar zavaruje sebe, svojce in svoje imetje le pri naši zavarovalnici. 167

Manufakturna in modna trgovina, industrija odev in perila

Franc Dobovičnik, Celje, Gosposka ulica št. 15

naznanja ponovno znižanje cen vsemu manufakturnemu blagu. **Zaupajte,** da kupite tu najcenejše. Sveže blago, poštena mera, nizke cene — za to Vam jamči dober glas trgovine. 640

Kdor v »Slovenskem gospodarju« oglašuje, uspeha gotovo se raduje!

Ljudska posojilnica v Celju

registrirana zadruga z neomejeno zavezo

v novi lastni palači na oglu Kralja Petra ceste in Vodnikove ulice

Sprejema hranilne vloge in jih

.. .. obrestinje najbolje

Denar je pri njej naložen po

.. .. polnoma varno.

Za hranilne vloge jamči poleg rezerv in hiš nad 5000 članov - posestnikov z vsem svojim premoženjem!

OB 50 LETNICI

1885 14. septembra 1935

TISKARNE SV. CIRILA

Tiskarna sv. Cirila in lavantinska škofija.

S prenosom sedeža lavantinske škofije v Maribor, ki ga je l. 1859 izvršil služabnik božji lavantinski škof Anton Martin Slomšek, velik verski in narodni buditelj, neutrudljivi pisatelj slovenskih nabožnih in prosvetnih knjig ter spisov, se je preselilo krščansko časopisno in književno delovanje predvsem za lavantinsko škofijo, oziroma za slovenski narod, v Maribor.

Zvesti učenci škofa Antona Martina Slomškega so nadaljevali njegovo delo za krščansko vzgojo in izobrazbo ljudstva z vso vztrajnostjo. Leta 1871 so ustanovili »Katoliško tiskovno društvo« in si po dolgih naporih s 15. septembrom 1885 pridobili lastno »Tiskarno sv. Cirila« v Mariboru. Lavantinska škofija je neprestano združena s »Katoliškim tiskovnim društvom« in s »Tiskarno sv. Cirila«. To dokazuje dejstvo, da so bili razen prvega vsi predsedniki društva in tiskarne izbrani izmed članov lavantinskega stolnega kapitlja, odborniki pa izmed lavantinske duhovščine. Lavantinski škofje so trajno in uspešno priporočali in podpirali »Katoliško tiskovno društvo« in »Tiskarno sv. Cirila«. To spričujejo odločbe lavantinskih škofijskih zborov, zlasti one iz l. 1906, kjer se naravnost priporoča »Tiskarna sv. Cirila« in od nje izdani časopisi, listi in knjige, kakor tudi konzistorijalni odlok iz l. 1889, namreč, da se naj za uradovanje potrebne matičine in druge listine naročajo pri »Tiskarni sv. Cirila«.

Pohvalno priznam, da je »Tiskarna sv. Cirila« v teku 50 let skrbno izpolnjevala svojo nalogo. Prizadevala si je, služiti Bogu, katoliški Cerkvi in narodu. Z izdajanjem krščanskih časopisov in dobrih knjig je vršila veliko vzgojno in izobraževalno delo. Še vedno se trudi, da bi izpopolnila in razširila svoje delovanje za dušno zveličanje in zemeljsko blagostanje prebivalcev lavantinske škofije.

Moja odkritosrčna želja ob petdesetletnici jubileja »Tiskarne sv. Cirila« je, naj dobri Bog blagoslavlja njeno prizadevanje za verski in gospodarski povzdig slovenskega ljudstva, naj s svojo milostjo podpira njene sodelavce in naj množi število njenih prijateljev.

† Ivan Jožef

škof lavantinski.

Zahvala

zaščitnikom, ustanoviteljem in sodelavcem Tiskarne sv. Cirila.

Ob petdesetletnici »Tiskarne sv. Cirila« se člani načelstva in nadzorstva prav iz srca zahvaljujemo:

1. Vsedobremu Bogu, ki je podjetje od vsega začetka v resnici blagoslavljal tako, da se je kljub raznim zaprekam razširilo do sedanje velike in obsežne delavnosti za katoliško in narodno prosveto.

2. Slovanskemu apostolu sv. Cirilu, ki je izmislil staroslovenske pismenke, je z najdeno abecedo postal oče novega slovstva, je z njo postavil temelj slovenski književnosti, in so si ga zato ustanovitelji tiskarne izbrali za svojega nebeškega zaščitnika in ji dali ime: Tiskarna sv. Cirila.

3. Velikemu lavantinskemu škofu Antonu Martinu Slomšek. Brez njegovega književnega delovanja in brez po njem izvršene premestitve sedeža lavantinske škofije v Maribor najbrž tudi ne bi bilo Tiskarne sv. Cirila. V izraz te zahvale pripravlja ravnateljstvo ustanovitev društva »Slomškova družina«, ki bo imelo namen širiti delo in pomagati pri pripravah za beatifikacijo služabnika božjega Antona Martina Slomšek.

4. Vsem v Bogu preminulim mariborskim lavantinskim škofom, ki so vedno podpirali tiskarno.

5. Sedanjemu prevzvišenemu gospodu škofu lavantinskemu dr. Ivanu Jožefu Tomažič, ki se zelo zanima za podjetje in mu izdatno pomaga z dobrimi nasveti.

6. Ustanoviteljem tiskarne, ki so v ta namen žrtvovali mnogo svojega dela in premoženja.

7. Vsem že rajnim predsednikom in odbornikom »Katoliškega tiskovnega društva«, ki je bilo predhodnik sedanje družbe »Tiskarne sv. Cirila«.

8. Vsem ravnateljem, vodjem, urednikom, sotrudnikom, uradništvu, pro-

dajalkam, delavcem in delavkam, zlasti tudi zvestim odjemalcem.

Da se vsaj nekoliko hvaležne izkazemo, bo za vse rajne pospeševatelje Tiskarne sv. Cirila v soboto, 14. septembra t. l. v stolni in mestno-župnijski cerkvi ob 7. uri peta sv. maša za dušnico, v nedeljo, 15. septembra t. l., ob pol 10. uri zahvalna služba božja s slavnostno pridigo in slovesno sv. mašo z zahvalno pesmijo: Tebe Boga hvalimo.

Za načelstvo in nadzorstvo družbe

»Tiskarna sv. Cirila«:

Dr. Vraber Maksimilijan, tč. predsednik načelstva.

Ustanovitev Tiskarne sv. Cirila.

(Po gradivu v dež. vladnem arhivu v Gradcu napisal Janko Glaser.)

Misel na slovensko tiskarno v Mariboru se je pojavila prvič h koncu šestdesetih let, ko je bil ustanovljen prvi tukajšnji slovenski časopis, ki so ga izdajatelji morali tiskati spočetka v nemški tiskarni Edvarda Janschitzza, ker druge tiskarne v Mariboru takrat ni bilo.

Katoliško tiskovno društvo.

Poziv, ki ga je v ta namen prinesel »Slovenski Gospodar« 15. decembra 1870., je imel za posledico, da je 12. aprila 1871 bilo ustanovljeno v Mariboru Katoliško tiskovno društvo, prvo tako društvo na Slovenskem. Na-

men društva je bil, dobre spise in knjige med ljudstvom razširjati ter razširjanje slabih spisov zavirati, kot eno glavnih sredstev za doseg tega cilja pa je društveni program predvideval ustanovitev lastne tiskarne. Bil je to isti cilj, kakor so ga prav takrat zasledovali tudi izdajatelji »Slovenskega naroda« in ga kmalu nato z ustanovitvijo Skazove tiskarne tudi dosegli. Poleg tega doseči in vzdrževati v Mariboru še eno slovensko tiskarno, je bilo v takratnih razmerah nemogoče. Tako Katoliškemu tiskovnemu društvu ni preostajalo drugega, kot da se ali lastni tiskarni — vsaj zaenkrat — odreče, ali pa skuša priti do nje na ta način, da odkupi že koncesijonirano (in kmalu nato tudi dejansko ustanovljeno) Skazovo tiskarno.

Poskušalo je najprej to slednja. Že par dni po ustanovitvi društva, na drugi odborovi seji 18. aprila 1871, je Franc Kosar (takratni podpredsednik) predlagal, naj bi društvo skušalo prevzeti »tiskarnico, ktera se v Mariboru snuje, in naj z dotičnimi osebami v dogovore stopi«. Ti dogovori pa niso imeli uspeha, ker so zahteve, ki so jih stavili snovatelj tiskarne, bile previsoke. Zahtevali so skupno 20.270 gld., od česar bi bilo treba 9400 gld. plačati do dne 1. decembra 1871, vse ostalo pa v teku enega leta. S takimi vsotami pa društvo ni razpolagalo, kajti kljub razmeroma lepemu odzivu, ki ga je našlo zlasti med duhovščino, je do konca leta v najboljšem slučaju moglo računati kvečjemu na približno 2600 gld. razpoložljivega imetja. Radi istih težkoč se je namera izjalovila tudi par mesecev pozneje, ko se je na seji 27. julija 1871 še enkrat sklenilo, stopiti z lastniki tiskarne v pogajanja; tudi tokrat ni prišlo do nakupa, ker so društvena sredstva bila za to preskromna. Po teh neuspelih poskusih je Katoliško tiskovno društvo misel na lastno tiskarno zaenkrat opustilo in jo skoraj za poldrugo desetletje črtalo iz svojega programa. Pač pa svojih izdanj ni več dalo tiskati pri Janschitzu, ampak se preselilo z njimi v slovensko tiskarno.

Razni lastniki slovenske tiskarne.

Ta je med tem ponovno menjavala lastnike. Na mesto prvotne komanditne družbe je v februarju 1872 stopila delniška družba Narodna

tiskarna, ki je del tiskarske opreme prenesta v Ljubljano preostanek pa vodila v Mariboru kot podružnico. H koncu novembra leta 1874 je to podružnico kupil profesor Janko Pajk ter jo v maju 1877 preselil v Slovensko ulico št. 2 (v hišo, v kateri se nahaja sedaj kavarna »Astoria«); a tiskarna je le slabo uspevala in končno v oktobru 1879 bila na javni dražbi prodana. Kupil jo je tiskar Janez Leon iz Celovca, ki jo je kmalu nato preselil v Strossmayerjevo ulico št. 5. Ko je v februarju 1883 Leon umrl, je podjetje prevzela njegova vdova Marija, vodil pa ga je sprva Dragotin Lorenc, a od avgusta 1883 naprej Lavoslav Kordeš.

Čprav so te pogoste izpremembe Katoliškemu tiskovnemu društvu ponovno nudile možnost, da znova poskusi z nakupom tiskarne, tega vendarle ni storilo. Niti leta 1879, ko je Pajkova tiskarna bila sodnijsko cenjena samo na 4936 gld., ugodne prilike ni izrabilo, ampak je pustilo, da je tiskarno za le malo zvišano ceno 5123 gld. kupil tujec Leon. Očividno svojega gmotnega položaja za tako nalogo še vedno ni smatralo za dovolj trdnega.

Boj za lastno tiskarno.

Da je kljub temu končno vendarle začelo misliti na ustanovitev lastne tiskarne, za to so zunanji povod dale razmere, ki so nastale v Leonovi tiskarni po lastnikovi smrti, ko je podjetje vodil Kordeš. Že na odborovi seji Katoliškega tiskovnega društva 5. decembra leta 1883 so se pojavile pritožbe, da je tiskarna postala draga, obenem pa da je tudi slabo urejena in osobe v njej nezanesljivo; kot rešitev iz nevzdržnih razmer je predlagal takratni predsednik društva dr. Ivan Križanič, naj bi se »Slovenski gospodar« — društveno glasilo — preselil v Ljubljano, kar pa je odbor odklonil. Pravilnejša in za bodočnost brez dvoma plodnejša je bila rešitev, ki se je zanj odločil odbor eno leto pozneje: na seji 3. dec. 1884 je dr. Križanič poročal, da želijo nekateri narodnjaki, naj bi si Katoliško tiskovno društvo oskrbelo koncesijo za lastno tiskarno, v kateri bi se tiskali »Slovenski gospodar«, »Südsteirische Post« ter »Popotnik« — in odborniki so predlog soglasno odobrili. Skoraj gotovo je na ta sklep razen želje po boljši tis-

karni vplival tudi vzgled, ki so ga dobro leto prej dali konservativni Slovenci na Kranjskem, ko so ustanovili Katoliško tiskarno v Ljubljani.

V prošnji za koncesijo, ki jo je vložilo društvo 7. januarja 1885 (podpisana sta predsednik dr. Ivan Križanič in blagajnik dr. Ivan Mlakar), se v utemeljitev navaja sledeče: Zadnje čase so se v tiskarni Leonove vdove, v kateri se tiska društveno glasilo, pojavile razne pomanjkljivosti, radi katerih je društvu — prav tako pa tudi drugemu občinstvu s sorodnimi tendencami — popolnoma nemogoče, da bi se iste tiskarne posluževalo še v bodoče. Oseba, ki ji je poverjeno vodstvo, je za ta posel nesposobna; črke in stroji so skrajno obrabljeni in bilo bi jih treba v kratkem obnoviti — lastnica pa tega ne zmore. Tiskarna Janschitz, druga v Mariboru, za konservativce in Slovence ne prihaja v poštev, ker tiska za nemško liberalno stranko in je popolnoma pod njenim vplivom. Ker velja isto tudi o Rakuschevi tiskarni v Celju, Slovenci na Sp. Štajerskem nimajo druge tiskarne, ko slabo opremljeno Leonovo. Zato se je Katoliško tiskovno društvo odločilo, ustanoviti lastno tiskarno, in prosi v ta namen za koncesijo.

Mariborski mestni svet.

Prošnjo je mestni svet v Mariboru 31. januarja 1885 opremil z neobičajno ostro izjavo, ki je izraz očite mržnje in borbe proti napredovanju slovenstva ter značilno kaže, do kakke napetosti se je stopnjevalo v tej dobi narodno nasprotstvo v Mariboru. Kakor v podobnih slučajih, ko je šlo za slovensko tiskarno, že večkrat prej, izjavlja mestni svet tudi tokrat, da nove tiskarne v Mariboru niti najmanj ni treba, ker popolnoma zadoščata že obstoječi tiskarni (Janschitzova in Leonova), tako potrebam mesta kakor tudi okolice. Očitki Katoliškega tiskovnega društva glede nerednosti v Leonovi tiskarni po mnenju mestnega sveta sploh niso utemeljeni. Do nesoglasij s tiskarno prihaja dejansko zato, ker sili društvo v tiskarni uslužbene stavce, da fungirajo kot odgovorni uredniki »Slovenskega gospodarja«; odkar pa so ti (z »razvpitim« drjem Gregorčcem vred, ki je duša vsega podjetja!) bili parkrat kaznovani, se vsakdo bra-

Podlistek.

Januš Golec:

Vesle ure v tiskarni.

V kali udušeno gibanje.

V predvojnih letih 1906, 7, 9 ter 10 se je močno razširila abstinenčna struja iz Kranjske tudi po mestih Sp. Štajerske. V Mariboru so bili v abstinenčni tako daleč, da je obstojal pripravljalni odbor s predsednikom, tajnikom ter odborniki. Delovala je resna priprava za osnivanje močne protialkoholne organizacije.

Tajnik pripravljalnega odbora je bil najstarejši član uredništva v Cirilovi tiskarni, g. Lojze.

Urednik pri političnem tedniku in res pravi abstinent bi bil v predvojni dobi na Slovenskem Štajerskem bela vrana. Je že uredniški posel tak, da mora človek nehote večkrat prijeti za kupico.

G. Lojze ni čutil sam potrebe, da bi bil tiščal in se urival med abstinente, pač pa njegova bolj stroga žena, kateri bi bil dobrodošel: Lojze — na-

sprotnik alkohola. Boljša polovica je vpisala svojega moža v družbo treznosti.

Pri pogledu na Lojzetov poklic je zahteval pripravljalni odbor njegovo pomaknitev na odlično — tajniško mesto.

Dobri Lojze ni bil prepričan član protialkoholne bratovščine in se je tolažil, da bo vztrajal ženi in g. predsedniku na ljubo le do ustanovnega občnega zbora, ki se je itak moral vršiti pred Novim letom.

Kronika Tiskarne sv. Cirila sicer molči o delovanju g. Lojzeta v dostojanstvu tajnika abstinenčnih pripravnikov, hrani pa ustno izročilo njegovo slovo od bratov in sester tolikanj priporočljivega treznostnega gibanja.

Ustanovni občni zbor.

Priprave za ustanovitev abstinenčne organizacije so napredovale v toliko, da je sklical gosp. predsednik ustanovni občni zbor v malo dvorano mariborskega Narodnega doma.

V predvojni dobi so imeli prvaki bivše SLS v Narodnem domu svojo posebno klubovo sobo, v kateri sta bila pogosta gosta Lojzetova stanov-

Najstarejši tehnični sodelavci v Cirilovi tiskarni.

Leo Brože.

Anton Leo Brože se je rodil 11. III. 1857 v Konjicah. Leta 1872 je stopil v tiskarno Skaza in drug, današnja tiskarno sv. Cirila, v uk, kjer je ostal do 1. 1877. Za tem je po tedajnem običaju potoval in prišel nazaj v tiskarno 1. 1880. Postal je tehnični vodja tiskarne in je vršil to službo do 18. III. 1927, ko se je umaknil v zasluženo starostni odpočitek na svojo posest v Mejni ulici v Mariboru.

Boštjan Ferk.

Boštjan Ferk se je rodil 19. I. 1859 v Cirkovcah pri Pragerskem. Učno dobo za črkostavca je pričel leta

ni, da bi zahtevano odgovornost prevzel. Društveno glasilo »Slovenski gospodar« je (po mnenju takratnega mariborskega mestnega sveta) »zloglasen hujskajoč list«, ki se vse odvrta od njega. Katoliško tiskovno društvo, ki šteje trenutno 134 članov, razen 10 lajkov večinoma podeželsko duhovščino, vodi po lastni izjavi konservativno, v resnici pa subverzivno (!) politiko, ki bi utegnila postati nevarna tudi državi in na vsak način škoduje ugledu katoliške vere. Obžalovati je, da se je društvo sploh ustanovilo. Ker za tiskarno tudi nima potrebnega denarja, je verjetno, da bo z nabiranjem sredstev nadlegovalo kmetško ljudstvo, ki se mu že itak godi slabo. Iz vsega tega sledi, da ni za ugoditev niti najmanjšega razloga, zato naj se prošnja odbije.

Graško namestništvo.

Tako mestni svet v Mariboru. Namestništvu v Gradcu pa se je zdelo, da v obravnavnem slučaju ni merodajen samo ozir na lokalne potrebe (očividno je zadevi pripisoval tudi političen pomen), zato je 4. februarja i. l. zahtevalo še informacij od mariborskega okrajnega glavarja.

Ta je dne 19. februarja poročal, da potrebe po novi tiskarni res ni; če bi se dovolila, bi morala v kratkem propasti Leonova tiskarna, ker živi samo od tega, da tiska »Slovenskega gospodarja« in »Südsteirische Post« (ki je tudi bila glasilo Slovencev). Kar pa se tiče nezadovoljstva s to tiskarno, ni nastalo radi slabega tiska, ampak zato, ker se tiskarna brani tiskati članke, ki so v opreki z zakoni in povzročajo neprilike s cenzuro. Osebnost je glavarju vseeno, ali se prošnji ugodi ali ne. Z ozirom na to, da bi društvo, če koncesijo dobi, pritiskalo na prebivalstvo z nabiranjem prispevkov (!), pa je proti ugoditvi, zlasti ker tiskarna res ni potrebna.

Na podlagi teh informacij je namestništvo v Gradcu 7. marca 1885 prošnjo Katoliškega tiskovnega društva zavrnilo, češ, da za novo tiskarno v Mariboru ni potrebe; dostavilo pa je, da prosilec lahko vloži rekurz pri notranjem ministrstvu.

Rekurz na ministrstvo.

Res je društvo 31. marca 1885 rekurz vložilo. Ne gre toliko — čitamo v tem rekurzu — za

krajevno potrebo mesta Maribora, ampak za potrebo slovensko-konservativnega prebivalstva vse Spodnje Štajerske, katerega zahteve vam nemški tiskarni v Celju in Mariboru, stoječi pod vplivom nemško-liberalne stranke, nikakor ne odgovarjata. Da bi sodil o potrebah slovenskega prebivalstva, za to je mestni svet pač komajda poklican; ne glede na njegovo strankarsko pripadnost gre takaj ne za potrebo mesta samega, ampak za potrebo 400 tisoč ljudi, katerih tolmač nikakor ne more biti mestni svet v Mariboru. Društvo želi lastno tiskarno ne kot pridobitno podjetje, ampak zato, da bi tiskalo v njej »Slovenskega gospodarja«, »Südsteirische Post« in »Popotnika«, razen tega pa tudi slovenske knjige in brošure, tiskovine, poročila denarnih zavodov in podobno. Sedaj se te stvari tiskajo večinoma drugod, deloma na Kranjskem, deloma v Mohorjevi tiskarni v Celovcu. Potrebam slovenskega ljudstva na Spodnjem Štajerskem z obstoječimi tiskarnami torej nikakor ni zadosteno, tem manj, ker prihaja zanje radi vladajočih strankarskih razmer v poštev samo ena od teh tiskarn, ta pa je po svoji opremitvi in vodstvu skrajno pomanjkljiva. Da pa bi društvo imelo nalogo, to slabo (Leonovo) tiskarno oskrbovati z delom, tega v resnici ne uvideva.

Rekurz ni ostal brez uspeha. Z utemeljitvijo, da je zadevo treba presojati ne samo z vidika krajevne potrebe, ampak s širšega vidika, je ministrstvo rekurzu ugodilo ter z odlokom št. 7525 z dne 11. maja 1885 Katoliškemu tiskovnemu društvu zaprošeno koncesijo za tiskarno v Mariboru podelilo, pod pogojem, da javi pristojni oblasti, kdo bo tiskarno vodil. Podpisal je odlok ministrski predsednik Taaffe sam.

Začasna rešitev.

S to rešitvijo, s katero se je število mariborskih tiskarskih koncesij pomnožilo na tri, je nameri Katoliškega tiskovnega društva, da s osnuje lastno tiskarno, bila dana potrebna za konita podlaga. Na seji 14. julija 1885 je društveni odbor že razpravljal o tem, kako to namero čim prej tudi izvesti. Možnosti je bilo več. Faktor Mohorjeve tiskarne v Celovcu Josip Golč se je bil ponudil, da na lastne stroške ustanovi tiskarno, ako mu društvo odstopi

koncesijo; vdova Leonova pa je svojo tiskarno ponujala v nakup. Po nasvetu dr. Mlakarja se je končna odločitev prepustila izrednemu občnemu zboru, ki se je v ta namen sklical dne 30. julija 1885 v prostore Slovanske čitalnice. Ker je dnevni red velike važnosti ne samo za tiskovno društvo, ampak tudi za ves slovenski narod na Malem Štajerju, zato vse udeleženo vabimo, da se gotovo vdeležijo tega zbora, pravi vabilo v »Slovenskem gospodarju« teden dni poprej. Na občnem zboru je bil soglasno in z navdušenjem sprejet odborov predlog, naj si društvo ustanovi novo lastno tiskarno. Ob vprašanju, kako ta sklep izvesti, pa so se pokazale občutne težkoče, zlasti v dveh ozirih: kako dobiti za ustanovitev tiskarne potrebna sredstva, po ustanovitvi pa potrebno strokovno vodstvo. Nalogo, da o tem izdela konkreten načrt, je prevzel poseben petčlanski odsek, v katerega so bili izvoljeni dr. Ivan Križanič, dr. Ivan Mlakar, odvetnika dr. Ferdinand Dominkuš in dr. Jernej Glančnik ter notar dr. Franc Radey.

O tem, kako je ta odsek svojo nalogo izvršil, sodobna poročila žal molče. Dá pa se njegovo delo vsaj v glavnih obrisih rekonstruirati iz zapisnikov poznejših let (1891 in 1892) ter iz poročila o občnem zboru 28. julija 1891. Prvotna misel na ustanovitev nove tiskarne se je opustila (pač radi pomanjkanja sredstev) in bila je mesto tega v začetku septembra 1885 kupljena tiskarna Leonove vdove. Za kako ceno, nikjer ni navedeno, verjetno pa je, da lastnica — čeprav je imela sina, ki se je učil tiskarstva in je bil namenjen za naslednika — ni stavila pretiranih zahtev; kajti z ustanovitvijo nove društvene tiskarne bi bilo njeno podjetje izgubilo skoraj vse dotakratno delo in s tem bilo nedvomno obsojeno na smrt. Ker pa sredstva Katoliškega tiskovnega društva kljub temu za nakup niso zadoščala, dejansko tiskarne takrat še ni kupilo društvo samo, ampak se je dogovorno z njim 15. septembra 1885 osnovalo v ta namen posebno »tajno društvo«, ki je dalo na razpolago potrebni denar. Kot delničarji tega »tajnega« konzorcija so prispevali: Katoliško tiskovno društvo 1000 gld., Družba duhovnikov za lav. škofijo 3000 gld., Posojilnica v Mariboru 2000 gld., dr. Ivan Mlakar 1000 gld., dr. Josip

1873 v Narodni tiskarni v Mariboru, kjer je ostal še nekaj časa v službi. Podal se je v svet in delal po raznih tiskarnah. Vrnil se je v Maribor in stopil v Leonovo tiskarno 3. XI. 1878. Leonovo tiskarno je kupila Cirilova 15. IX. 1885. V Cirilovi tiskarni je ostal do 1. IX. 1928, ko je stopil v pokoj. Meseca septembra leta 1922 je obhajal 50letnico nepretrganega dela kot stavec in so mu podarili ob tej priliki njegovi stanovski tovariši lep prstan. Umrl je 12. novembra 1934.

Karl Stržina.

Rojen 4. IX. 1881 v Ljubljani. Lansko leto meseca novembra je praznoval v krogu svojih stanovskih tovari-

ška tovariša gg. Polde Kemperle in Franjo Žebot. Znala sta za datum ustanovnega občnega zbora protialkoholne družbe in sta sklenila zaroto proti Lojzetu.

Nekaj ur pred občnim zborom sta zvalila tovariša v klubovo sobo. Nudila sta mu dober prigrizek in najboljšo vino. Z zapeljivimi besedami sta ga speljala v pitje in mu tudi sama krepko pomagala. Stari Lojze je slutil skraja nastavljenost in se zavedal, da mora obdržati v očigled občnemu zboru vseh pet čutov v oblasti. Njegov duh je bil močan; pijače vajeno meso — slabo!

Trojica je pila v klubovi sobi. Lojzeta je ostavila sčasom bojazen pred občnim zborom, ker sta mu zatrjevala tovariša, da gre itak samo za predlaganje imen pravega odbora in tega že ima g. predsednik v žepu. Njegovo začasno tajniško delo bo na občnem zboru to, da bo lepo mirno sedel poleg predsednika v družbi odbornikov in kimal vsemu, kar bo predsednik govoril ter predlagal.

Dobrih deset minut pred otvoritvijo zbora sta posadila gg. Kemperle in Žebot Lojzeta na sedež poleg predsednika, da ni opazila živa duša, kako je tajnik brez vsake zanesljivosti v nogah.

Do osme ure, ko navadno pričenjajo večja zborovanja, je bila mala dvorana Narodnega doma polna pravih in radovednih poslušalcev nove organizacije.

G. predsednik je otvoril zbor, pozdaval številne navzoče, razložil namen zborovanja in zaplaval v valove daljšega govora o pomenu ter koristi popolne abstinence in posebno še treznosti ali zmernosti.

Takole proti sredini navdušenega govora je odrekla g. Lojzetu vsaka razsodnost. Skraja je še tiščal z napenjanjem volje oči narazen in gledal debelo liki hostni zajec. Predsednikove besede so le bile predolge, mamil ga je že vzduh številnega poslušalstva, živci so mu odrekli, sklonil je glavo in začel resno dremati.

Govornik je prihajal vedno bolj v ogenj in podčrtaval dejstvo, da gre pri abstenenčni organizaciji predvsem za tresnost ali zmernost in ne popolno vzdržnost v zavživanju alkoholnih pijač. Že pripravljalni odbor ni zbral popolnih abstinence, ampak predvsem zmerne može, ki so si v par mesecih priprave in delovanja za ustanov-

Muršec 200 gld., Fran Kosar, župnik Anton Balon in Florijan Kleine pa vsak po 100 gld., skupaj 7500 gld. Približno toliko je najbrž značala kupnina tiskarne, morebiti tudi nekoliko več; kajti na enem mestu se omenja kot podpornik in soudeleženec te akcije tudi kanonik (poznejši celjski opat) Franc Ogradi, ni pa njegov delež naveden v številkah.

Od začasne rešitve do Tiskarne sv. Cirila.

Bila pa je to samo začasna in prehodna rešitev čisto internega značaja. Na zunaj je kot kupec nastopalo Katoliško tiskovno društvo in v tem smislu tudi poročalo 17. septembra 1885 na prvi strani »Slovenskega gospodarja« bralcem lista o nakupu tiskarne, češ: doslej je društvo list samo zalagalo, odslej pa ga bo tudi tiskalo, kajti »Leonova tiskarna preide popolnoma v njegove roke«. Le narahlo in samo poučenim umljivo se je dejanskega položaja dotaknilo v nekaterih nadaljnjih stavkih istega poročila, ko med drugim pravi: »Naše časništvo in knjižstvo bode . . . odslej lahko vse v domačih rokah in če je res, da je domača streha bolja memo tuje, potem ono ne bo na izgubi. Najveljavniši možje, svetni in duhovni, so si segli v roke, naj bi nova tiskarna čvrsto stopila v življenje in kat. tisk. (društvo) stori . . . velik korak naprej v izvrševanju svoje naloge. Čuti pa se zato tudi dolžno, izreči jim pristržno zahvalo, da so mu v to pomagali. Brez njih požrtvovanja bi kat. tisk. društvo kratko in malo ne storilo te svoje stopinje, ali bilo je je že zdavna treba in sedaj vse kaže, da bo srečna. Enaka podjetja v Gradcu, v Celovcu, v Ljubljani so nam za to živa priča. Zato pa se tem lažje in s tem večjim zaupanjem obračamo do vseh rodoljubov, naj blagovolijo vsa tiskarska dela, ki jih bodo kedaj imeli, v tej naši tiskarni naročevati. Ona je že deloma preskrbljena z vsemi rečmi, katerih je v dobri tiskarni treba, deloma pa jo še preskrbimo z njimi brž, ko se pokaže njih potreba . . . Ker naše podjetje noče druga, kakor to, da pripomore kaj v prospeh in povzdigo duševne izomike po naši lepi domovini, zato se nadjamo za trdno od njenih prijateljev obile podpore.« V podobnem smislu govori o tiskarni tudi vabilo na naročbo »Slovenskega gospodarja« proti koncu leta, poudarjajoč dvo-

je: potrebo denarne podpore in pomen podjetja za štajerske Slovence, češ, da bodo listu novi naročniki, društvu pa novi udje »sedaj še tem ljubši, ker je treba tiskarno sv. Cirila postaviti na trdne noge, da nam postane ona prav v resnici ljubo ognjišče za vse naše narodno in literarno življenje.«

Takoj po nakupu (v prvi polovici meseca septembra 1885) so tiskarno preselili v nove prostore, ki so jih za 300 gld. letne najemnine najeli v hiši gdč. Terezije Pöschl na Koroški cesti št. 5, v isti hiši, kjer je bila slovenska tiskarna že v prvih letih svojega obstoja (od Skaze do Pajka) in kjer je ostala (dasi premeščena pozneje na dvorišče) do danes. Ko so novemu podjetju iskali primerne naslova, so se odločili za ime prvega izmed slovenskih bratov-prosvetiteljev; bilo je to pač blizu ležeče, ne samo radi prosvetnega značaja podjetja, ampak brez dvoma tudi zato, ker je prav tisto leto zanimanje za slovenska blagovestnika bilo posebno živo. Tako je 24. septembra 1885 »Slovenski gospodar« prvič izšel v Tiskarni sv. Cirila.

Oprema tiskarne in osebje.

Oprema tiskarne je obsegala takrat: 1 brzotiskalni in 2 ročna tiskalna stroja, 1 stereotipijski stroj, okoli 15 regalov in 50 omar in omaric s črkami, približno toliko desk za stavek ter odgovarjajoče ostale potrebščine. Namestili so jo v desni polovici pritličja in sicer tako, da je v prostorih proti dvorišču bila stavica, pred to stroji, čisto spredaj (proti ulici) pa uredništvo »Slovenskega gospodarja«.

Obenem z Leonovim inventarjem je novo podjetje prevzelo tudi večino dotakratnega osebja; prestopili so v njegovo službo stavci: Leon Anton Brože, Franc Enzfelder, Boštjan Ferk, Karol Hojnik, Edvard Jonas in Viljem Močnik, strojnik Franc Sakoušek, vajenci Franc Deutschmann, Jožef Peitler, Oton Planinc in Konrad Washuber ter pomožni dela-

vec Franc Babič, dočim so neprevzeti ostali samo trije: Maks Leon (sin prejšnje lastnice), stavec Jurij Simončič in poslovodja Lavoslav Kordeš.

Zadnje ovire mestnega sveta.

Ko je tiskarna že bila v novih prostorih ter pod novim lastnikom in novim imenom tudi že obratovala, je mestni svet v Mariboru ne-pričakovano še enkrat skušal ovirajoče poseči v njeno delo. Povod je dalo vprašanje poslovodje. Dne 5. septembra 1885 je Katoliško tiskovno društvo kot poslovodjo tiskarne prijavilo stavca Brožeta. Še preden pa je namestništvo v Gradcu to vlogo rešilo, jo je društvo umaknilo in 3. oktobra prosilo, naj se kot poslovodja odobri Jakob Otorepec, dotlej stavec v tiskarni »Styria« v Gradcu. Radi uradnih poizvedb se je rešitev zakasnila, zato je mariborski mestni svet 15. oktobra 1885 ustavil nadaljnje obratovanje tiskarne, dokler odobritev poslovodje ne bo uradno prijavljena. Ker bi bilo društvo s čakanjem znatno oškodovano, je njegov predsednik dr. Križanič brzojavno prosil namestništvo, naj vlogo takoj reši. Res se je to zgodilo še isti dan — prav tako brzojavno — in nepotrební intermezzo se je končal brez škode za društvo in tiskarno.

Dr. Franc Kovačič.

Naši predsedniki.

Cirilova tiskarna, Katoliško tiskovno društvo in »Slovenski gospodar« je ne-razdružljiva trojica, ki je za narodno življenje, omiko in napredek štajerskih

ni občni zbor toliko utrdili voljo, da so že danes zreli za popolno abstinenco.

Abstinenčna organizacija mora imeti v svoji sredini in posebno še na vodilnih mestih žrtve — mučenike — popolne abstinentne, ki bodo luč na svetilniku nove organizacije.

Res dobra izvajanja so g. predsednika tako razvnela za takojšen razmah organizacije, da je hotel proti koncu govora pokazati na prisotnih živih vzgledih, kako krepí parmesečna zmernost človeško voljo, zasaja v srce zadovoljnost in podžiga k dobremu.

Govornik se je oziral po svojih zvestih odbor-nikih in bil mnenja, naj vstane brat Lojze ob njegovi levici in pove zbranim, če se ne čuti boljšega, zadovoljnejšga ter delavnejšga, odkar izpolnjuje sklepe treznosti.

Ubogi tajnik Lojze! V spanju je preslišal predsednikov poziv ter obsedel sklonjene glave, dokler ga ni zmajal sosed odbornik. Nenadoma vržen iz krepke dremavice, je hotel kvišku. Odpovedali sta mu obe nogi ter stol in z največjim ropotom je potegnil seboj na tla še mizo izpred govornika, na kateri je stal liter z vodo in kupica.

Prekuc mize, stola, litra, kozarca in tajnika g. Lojzeta je zavrl govornikove besede in zaustavil vsem navzočim sapo . . .

Vse je bilo skraja uverjeno: že starejšega g. tajnika je oplazila kap, kakor se to dogaja tolikokrat.

Eni so odbrzeli po vodo, odborniki so pobirali izpod mize, stola ter črepinj g. tajnika, ki je jasno ter debelo gledal, bil brez vsake opore v nogah in iz ust mu je pihal ne baš prijeten duh po neprebavljenem alkoholu.

Na mah je bila cela dvorana razdeljena na dva tabora: eni so še verjeli v delno kap; drugi in tudi bližnja okolica je bila uverjena, da jih je tajnik grdo potegnil in se ga natreskal nalašč do popolne onemoglosti baš za ustanovni občni zbor.

O kakem zaključku predsednikovega govora in o predlaganju novega in pravega odbora ni bilo ne duha in ne sluha. Med radovedneži je še izbruhnil krohot in ni kazalo drugega, kakor da se je zmuzal celi pripravljalni odbor iz dvorane s predsednikom vred.

Kdaj in kako sta odnesla tovariša Lojzeta Kemperle in Žebot, ni nihče opazil.

šev 40letnico svojega delovanja po tiskarnah. Vstopil je kot vajenec v knjigovoznico Kat. tiskovnega društva v Ljubljani ter nadaljeval in končal uk kot črkostavec v tiskarni Kralik (zdaj Mariborska tiskarna) v Mariboru. Začel je kot ročni stavec v Tiskarni sv. Cirila leta 1905 in slavi letos 30letnico nepretrganega dela v podjetju. V dobi 30 let je bil večji del zaposlen kot strojni stavec ter je stavil ta celi dolgi čas »Stražo«, »Slovenskega gospodarja« in »Nedeljo«. Preživel je dobre in slabe čase tiskarne, posebno pa nevarne ob prevratu za časa ponočnega dela in proslulega napada »Orju-

Slovencev velikanskega pomena. Ko je Slomšek l. 1859 prenesel škofijski sedež v Maribor, je vprašal v nekem pismu, ima li Maribor sploh tiskarno, ki bi lahko tiskala uradne škofijske tiskovine. Maribor je sicer imel tiskarno, toda bila je v tujih rokah. Slovenci so močno pogrešali lastno tiskarno in slovensko glasilo, zlasti ko so se po l. 1860 začeli narodnostni boji. Po časovnem redu gre prvenstvo »Slov. gospodarju«, ki ga je ustanovil l. 1867 dr. Matija Prelog. Toda časopis sam brez primerne zaslombe je bil kakor trta brez kola. 15. decembra 1870 je »Slov. gospodar« v št. 50 objavil razglas mariborskih narodnjakov, ki so sklenili ustanoviti slovensko tiskovno društvo, kateremu bi bil namen ustanoviti v Mariboru slovensko tiskarno, kjer bi se lahko poceni tiskali slovenski časopisi. V smislu tega oklica se je res ustanovila l. 1870 v Mariboru »Narod. tiskarna F. Skaze in drugov«. Poleg Skaze sta bila namreč soustanovitelja Tomšič in dr. Prelog. Ta tiskarna predstavlja prve počete današnje Cirilove tiskarne. Kakor je pa »Gospodar« potreboval zaslombe tiskovnega društva, tako tudi tiskarna. Le po tiskovnem društvu je postala tiskarna to, kar je dandanes. Hvaležnost zahteva, da se ob 50letnici spomnimo mož, ki so v najtežjih okoliščinah stali na čelu Katoliškemu tiskovnemu društvu, ki so posredno ali neposredno vplivali na pridobitev in razvoj današnje Cirilove tiskarne. To je častna vrsta društvenih predsednikov.

1. Franc Kosar.

Ta velezaslužni mož, velik častilec in najboljši poznavalec škofa Slomškega, se je narodil v Braslovčah 10. septembra 1823. Njegov stric je bil frančiškanski gvardijan v Kamniku, zato so mladega Kosarja poslali v Kamnik, da je tam dovršil najvišji razred takratne ljudske šole. Med tem je stric postal

frančiškanski provincijal in se preselil v Novo mesto, zato je tudi Kosar študiral gimnazijo tamkaj vseskozi z odličnim uspehom. Modroslovne tečaje je dovršil v Ljubljani, v jeseni 1842 pa je vstopil v celovško bogoslovnico. Med prvimi, ki jih je posvetil novi škof dr. Slomšek l. 1846, je bil Kosar, a ker je bil še premlad, ni bil posvečen z drugimi tovariši, ampak je moral kot dijak končati do 15. septembra, ko je dosegel za mašniški red predpisano starost. Kmalu potem so ga poslali za kaplana v Poljčane, kjer je pa spomladi 1848 nevarno zbolel in je moral za nekaj let v začasni pokoj. Želel je vstopiti k karmelitom ali lazaristom, pa mu je njegovo slabotno zdravje prekrizalo račune. Kot začasni vpokojenec je pisal v Slomšekove »Drobtinice«. Ko je nekoliko okreval, so ga l. 1855 nastavili za kaplana v njegovem rojstnem trgu, v Braslovčah. A že l. 1856 ga je škofijsko poklicalo k Sv. Andražu v Lavantinski dolini, kjer je takrat bil sedež škofije. Tu je opravljal službo kornega vikarja pri stolnici, obenem pa škofovega dvornega kaplana in duhovnega voditelja bogoslovcev 4. letnika, ki so zadnje leto bogoslovja študirali pri Sv. Andražu. Odslej je ostal v bližini Slomšekovi do njegove smrti.

Ko se je sedež škofije l. 1859 prenesel v Maribor, je Kosar ostal duhovni voditelj ali spiritual. Bil je vseskozi zaveden Slovenec, njegovo načelo je bilo: »Jaz ne sovražim nikogar, tega pa mi tudi nihče ne more prepovedati, da bi ne smel ljubiti svojega ljudstva.« Pa mu je vendar takratno podivjano liberalno nemštvo tudi to zamerilo. Nemški liberalni listi so izlili ves svoj srd na spirituala Kosarja, češ, da vzgaja panslaviste. Moral se je torej l. 1865 umakniti iz Maribora ter je šel za dekana v Kozje, kjer je nekaj časa bil tudi deželni poslanec. L. 1870 ga je cesar imenoval za stolnega kanonika in se je kot tak vrnil v Maribor, kjer je plodonosno deloval do svoje smrti. Leta

1893 je postal stolni dekan, a je kmalu umrl nagle smrti v lki, kamor je šel iskat zdravja, 16. junija 1894.

Po zmagi nad Francozi leta 1870 je Nemcem močno zrasel pogum; razmerje med Nemci in Slovenci se je zelo zaostriilo. Pa tudi v narodnih vrstah se je bolj in bolj poglobljala razpor med »mladimi« in »starimi«. Pod dojmom teh napetih razmer se je 12. aprila leta 1871 ustanovilo »Katoliško tiskovno društvo«. Za prvega predsednika je bil izvoljen prof. Janko Pajk, ki je pa že v oktobru i. l. odložil predsedstvo ter izstopil iz odbora, ker se je bolj nagibal na stran »mladih«. Za predsednika je bil na to izvoljen kanonik Kosar, ki je v najtežjih okoliščinah šest let vodil društvo.

Že v prvem društvenem letu je odbor pretresal dvoje važnih vprašanj: odkup »Slov. gospodarja« in nakup tiskarne. Že v seji 20. aprila 1871 je bila sprejeta pogodba z dr. Prelogom, ki je prodal društvu »Slov. gospodarja« za 1000 gld. in je s 1. julijem list postal društvena last. Nakup tiskarne se je pa moral odložiti radi pičlih denarnih sredstev, ker bi trebalo za to kakih 16 tisoč gld., a društvo je koncem l. 1871 imelo le 1267 gld. čistega imetja, pač pa se je »Gospodar« 1. avgusta 1871 začel tiskati v Narodni tiskarni.

Na drugem občnem zboru 29. aprila 1872 je Kosar navdušeno govoril o namenu in važnosti Tiskovnega društva, a gmotno stanje društva je postajalo vedno slabše; udje so izstopali, »Gospodar« je imel vedno primanjkljaj. Dendovičar je predlagal, naj se »Gospodar« zopet loči od Tiskovnega društva, ali pa mora društvo propasti. Kajpada brez zaslombe Tiskovnega društva bi tudi »Gospodar« kmalu shiral. V teh stiskah je večina odbora 22. aprila 1873 sprejela Homanov predlog, naj »Gospodar« izhaja le po trikrat na mesec. Dalekovidni Kosar se je uprl temu predlogu, ali ostal je v manjšini, pa je napravil priziv na obč-

ne» na Cirilovo tiskarno. Tudi v javnem življenju se je veliko udejstvoval.

Brunon Rotter.

Brunon Rotter rojen 31. VIII. 1881. Učno dobo je bil v Ljubljani pri Bambergu. Pozneje je delal po tiskarnah v Opatiji, v Gorici in v Celju. V Maribor je prišel in vstopil v Cirilovo tiskarno 11. XII. 1911. V povojni dobi je bil v tiskarni faktor in vrši to službo zvesto in na občo zadovoljnost do danes. G. Rotter je tudi znan planinec. Se je na tem polju veliko udejstvoval v težavni popravni dobi.

Tomaž Robar.

Strojni stavec Tom. Robar je umrl po zelo kratki in mučni bole-

Po razbitju občnega zbora.

G. Lojze je bil pravočasno v postelji. Kaj je pravzaprav zagrešil, je zvedel šele drugo jutro v uredništvu.

Glavni urednik »Straže« in »Slov. gospodarja« je bil tedaj g. dr. Anton Korošec. Vsi, kateri so delali pod njegovim vodstvom, trdijo, da je bil strog ter je zahteval točnost, vestnost ter delavnost v službi. Kaj bo rekel in kaj bo učinil g. dr. Korošec v slučaju začasnega tajnika abstinencnega gibanja, je bilo jasno liki beli dan. G. Lojzeta je čakala brca iz uredništva in to ne oziraje se na njegovo ženo in dva majhna otroka.

Povrh je bil g. predsednik še pri dr. Korošču na vse zgodaj na njegovem stanovanju v dijaškem semenišču in mu je poročal, kako neizmerno težko in naravnost podlo se je spozabil — ne nalašč pregrešil njegov urednik!

Ko je prihajal g. glavni urednik po stopnicah Cirilove tiskarne v prvo nadstropje, je prestajal g. Lojze v uredniški sobi trenutke, katerih se bo spominjal z grozo do zadnjega izdihljaja.

G. Kemperle, ki je bil z dr. Koroščem v eni

sobi, je poklical na izgon obsojenega Lojzeta in g. Žebota koj po prihodu šefa na odgovor. G. dr. Korošec je zahteval odkritosrčno izpoved, katere pa ni mogel podati radi trepetu po celem telesu že itak po naravi bolj plahi Lojze. Govoril je mesto njega g. Žebot in čakal ob koncu na izrek najstrožje sodbe.

Strogi šef je premeril vse tri grešnike, se nasmešnil, segel v žep, stisnil vsakemu po eno krono in jih odpustil z besedami:

»Zgubite se k sosedu na golaž ter pivo, da boste po okrepčilu še sploh danes za kako delo!«

Kaj je pravzaprav prešinjalo Lojzeta po čisto nepričakovanem zaokrenu obsodbe vredne zadeve, ne bom popisoval. V povojnih letih mi je zatrjeval premnogokrat, da on zna, kaj se premetava po možganih ter srcu onega, kateremu sporočijo, da je obsojen na smrt.

Nikdar v življenju mu še nista dišala pivo in golaž tako nebeško kakor za ono rajsko krono iz roke g. dr. A. Korošca.

Kako je bilo z abstinencno organizacijo? — Udarec, katerega ji je prizadjal g. tajnik na ustanovnem občnem zboru, je bil tako globok, da naj-

ni zbor, ki je bil sklican na 23. maja 1873. Njegov prepričevalni govor je pa imel uspeh. Občni zbor je zavrgel Hermanov predlog in pritrdil Kosarju, naj ostane »Gospodar« tednik. Njemu torej gre hvala, da je v takratni težki situaciji rešil »Gospodarja«. S trikratno izdajo bi se bilo sicer nekaj prištedilo, a »Gospodar« bi bil izgubil na ugledu in na številu naročnikov. Moralna škoda bi bila večja, kakor gmotni prihranki...

2. Dr. Ivan Križanič.

Dr. Ivan Križanič je potem z malimi presledki vodil tiskovno društvo celih 25 let in si stekel za razvoj našega tiska trajnih zaslug.

Narodil se je ta velezaslužni mož 12. avgusta 1843 v Borecih v župniji Sv. Križa na Murskem polju. Po končani ljudski šoli v Križevcih in v Radgoni je bil l. 1856 sprejet v dijaško semenišče v Gradcu, kjer je študiral gimnazijo. Ko je pa l. 1859 Mursko polje s Slovenskimi gorami prišlo pod oblast lavantinskega škofa, so slovenski semeniščani zapustili Gradec in se preselili v Maribor, kjer jim je škof Slomšek poskrbel za stanovanje in hrano, ker dijaškega semenišča še takrat v Mariboru ni bilo. L. 1864 je končal gimnazijo in v jeseni stopil v mariborsko bogoslovnico. Dne 23. julija 1867 je kot tretjeletnik bil posvečen v mašnika in naslednje leto je prišel za kaplana k Sv. Martinu pri Vurbergu, leta 1871 pa k sv. Magdaleni v Mariboru, kjer je vključno ogromnemu delu v šoli in v bolnišnici dokončal stroge izkušnje na graškem vseučilišču ter leta 1873 postal doktor bogoslovja. Dne 1. marca 1875 je nastopil svojo novo službo kot profesor svetopisemskih ved stare zaveze, pozneje je zaporedno predaval vse ostale bogoslovne predmete, na zadnje pastirsko bogoslovje prav do svoje smrti. Dne 30. decembra 1885

ga je cesar imenoval za stolnega kanonika lavantinskega. Od l. 1887 do smrti je bil član deželnega šolskega sveta v Gradcu kot zastopnik lavantinske škofije. L. 1901 je postal stolni dekan, a te časti ni dolgo užival. Na Anino nedeljo 28. julija i. l. je v svoji rojstni župniji posvetil nov veliki oltar. Drugi dan je še ostal med svojimi domačini ter zvečer zdrav in vesel legel k počitku, a ponoči ga je napadla huda bolezen, ki mu je 31. julija ugasnila življenje. Star je bil šele 58 let.

Njegovo razmeroma kratko življenje je polno velikih in zaslužnih del. Osebnostno je bil zelo mil, doberljiv in blag značaj, izredno marljiv in vesten. Na slovstvenem polju spada med naše najbolj poljudne pisatelje. Na socialnem polju je ustanovil Vincencijevo družbo v stolni župniji za podpiranje revežev, Dijaško kuhinjo za revne dijakke, Marijanišče kot zavetišče za revne in brezposelne služkinje. Prav posebno pa je tukaj podčrtati njegovo skrb in delovanje pri Katoliškem tiskovnem društvu ter Cirilovi tiskarni.

Prvič je bil dr. Križanič izvoljen v odbor Katoliškega tiskovnega društva 7. marca 1876, naslednje leto je postal že predsednik. Kakor se je prej godilo Kosarju, tako sedaj novemu predsedniku: on sam je bil ves odbor; vsa odgovornost in skrb je padla nanj.

Med tem si je »Gospodar« nekoliko opomogel, gmotno stanje Tiskovnega društva kot založnika se je zboljšalo, število naročnikov se je l. 1879 dvignilo na 1900. Narodna in politična zavest med šatjerskimi Slovenci se je vedno bolj vzbujala. Vse to pa je bilo trn v očeh zagrizenim in starokopitnim nemškimi sovražnikom. Na vsak način so skušali list zatreti ali vsaj močno oškodovati ter uničiti osebe, ki so bile z »Gospodarjem«: v kakšnikoli zvezi. Dočim so nemškoliberalni listi smeli pisati, kar in kakor se jim je zljubilo, so »Gospodarja« radi vsake malenkosti sodnijsko preganjali.

Predsednik Križanič ni lista urejeval, ni pisal nikdar političnih člankov in se mu list ni predlagal v predhodno cenzuro, vendar je imel vsak čas hišne preiskave in bil klican k sodnji. Tista leta neprestanih sodnijskih in časniških progonov ostanejo v naši politični zgodovini temno znamenje omejenosti, zlobe in nasilja avstrijske birokracije in njenih domačih in tujih zaveznikov. V tistih neznosnih razmerah je odbor večkrat resno petresal vprašanje, bi li ne kazalo prenesti »Gospodarja« v Ljubljano ali celo v Gradec, a dr. Križanič, dasi je imel vedne sitnosti, je bil vedno za to, naj list ostane v Mariboru.

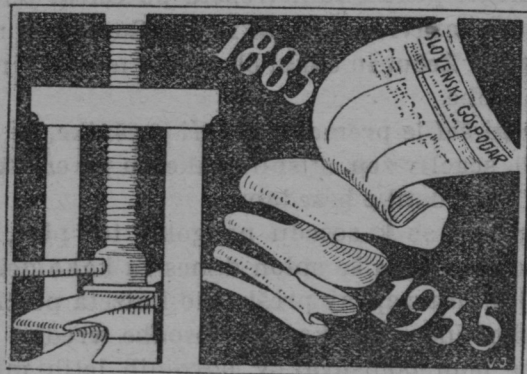
Končno je pod njegovim predsedstvom dozorelo vprašanje radi nakupa tiskarne. Najprej si je društvo moralo priskrbeti koncesijo za lastno tiskarno. Vključno nasprotovanju mariborskih in graških uradnih krogov je notranje ministrstvo z odlokom 14. julija 1885 št. 7525 društvu podelilo koncesijo (dovoljenje) za lastno tiskarno.

Poslovodja Mohorjeve tiskarne Golé se je ponudil, da sam ustanovi tiskarno, če mu društvo prepusti svojo koncesijo. Društvo na to ni pristalo. Na ponudbo je bila tudi »Leonova tiskarna«. Ta tiskarna je ista, ki so jo leta 1870 ustanovili Skaza, Tomšič in Prelog. Ko se je leta 1872 »Slovenski narod« iz Maribora preselil v Ljubljano, so prenesli v Ljubljano tudi del mariborske tiskarne. Ostali del je kupilo delniško društvo, v katerem je bil Janjo Pakj glavni deležnik in je tudi prevzel vodstvo tiskarne, leta 1874 pa jo je celo odkupil od delniškega društva.

Ko je pa Pakj nekoliko let pozneje prišel v denarne zadrege, je prodal tiskarno leta 1879 celovškemu tiskarju Leonu.

Dne 30. julija se je vršil občni zbor Katoliškega tiskovnega društva, ki je imel načelno rešiti vprašanje o nakupu tiskarne. Zborovalci — bilo jih je v vsem 29 — so soglasno in navdušeno sprejeli predlog, naj si Tiskovno dru-

brž niti do pravega odbora ni prišlo in je bilo celotno gibanje v kali udušeno koj pri prvem javnem pojavu.

Dvojni telefon.

Izložbenih oken prodajalne Cirilove tiskarne na Koroški cesti 5 niso veliko spreminjali v dvojnem času in nekaj let po prevratu. Blagopok, g. ravnatelj dr. Anton Jerovšek ni dal veliko na izložbeno reklamo. Bil je resnega mnjenja, da je dobro blago in nizke cene njegovemu vodstvu izročene trgovine najboljša priporočilo za nakup.

Sam ljubi Bog znaj, kako je zašel v našo izložbo na Koroški cesti velik plakat in sicer kar v prvih dneh po prevratu. Na dolgo in debelo je bilo tiskano, kar ves obljublja g. general Maister mirnim ter novim državnim razmeram poslušnim meščanom in kaže kazni čakajo zahrbtnje prekucuhe.

Plakat je ostal od znotraj nalepljen na obsežno izložbeno šipo, ko je bil položaj Jugoslavije že davno utrjen in ljudje niti govorili niso več, da bi zamoglo biti kedaj drugače, kakor je to odločila mirovna konferenca v Parizu.

Rajni g. dr. K. Verstovšek je bil precej časa poverjenik za prosveto v Ljubljani. V dostojanstvu ter moči poverjenika si je kar sam lastil nekako nadzorstvo nad podjetji in uredništvom Cirilove tiskarne.

Lepega dne ga je po povratu iz Ljubljane v Maribor zbodel v oči oni že skoraj prepereli plakat v izložbi Cirilove prodajalne. Stopil je k ravnatelju g. dr. Jerovšku s prošnjo, naj odstrani one že davno zastarele obljube ter grožnje, ki ni-

zni v najlepši moški dobi 42 let v mariborski bolnici 3. januarja 1934. Rodom je bil iz Slov. Bistrice ter rojak rajnega ravnatelja g. dr. Jerovškega, na kojega pobudo je tudi stopil kot učenec v tiskarno sv. Cirila, kjer je deloval od učne dobe do prerane smrti 25 let. Dolgo časa je bil metér »Straže« ter »Slovenskega gospodarja«, »Glasnika najsv. Src« in sploh vseh številnih listov, ki so izhajali po vojni v Tiskarni sv. Cirila. Ko je naročilo podjetje nove stavne stroje, se je izvežbal pokojni v zelo kratkem času v enega najbolj spretnih stavcev na stroj. Bil je zelo vesten pri delu in je izvrševal najbolj

štvo ustanovi lastno tiskarno. Čutili so pa vsi, da bo treba še premagati velike težave in ovire. Kako in kje dobiti potreben denar in pa v tiskarski obrti izkušeno in zanesljivo vodstvo? Isti občni zbor je izvolil tudi nov odbor; predsednik je bil zopet dr. Križanič, odvetnik dr. Glančnik je bil podpredsednik, Ivan Skuhala tajnik, ki pa se ni brigal za društvo, ker se je pripravljaj na odhod na župnijo Ljutomer, zato so zapiski v tej važni dobi zelo pomanjkljivi in površni. Ugotovljeno le je, da je tiskarna od vdove Leonove septembra 1885 bila že kupljena, ker je odbor Tiskovnega društva 30. septembra določil Fr. Ogradija kot svojega zastopnika v ravnateljstvu tiskarne. Takrat namreč Tiskovno društvo ni samo kupilo tiskarne, ampak kupila se je z deleži, ki so jih vložili razni društveniki in organizacije, in ti so bili solastniki tiskarne. Tiskovno društvo je prevzelo le en delež po 1000 gld., dva deleža z isto svoto mariborska posojilnica, duhovsko podporno društvo tri deleže, dr. J. Mlakar en delež po 1000 gld., drugi pa manjše svote po 200 in 100 gld.

Ko je bila tiskarna kupljena, ji je bilo treba spremeniti ime. Dotedanje ime »Leonova tiskarna« ni bilo več umestno. Ime »Tiskarna sv. Cirila« najdemo zabeleženo šele v poročilu občnega zbora, ki se je vršil 28. julija l. 1891, ko je dr. Mlakar poročal, da tiskarna »stoji na trdnih nogah«. Ime »Tiskarna sv. Cirila« so torej člani konzorcija uvedli kmalu po nakupu. V društvenem zapisniku iz let 1886 in 1887, pa 1889 in 1890 sploh ni nič zapisano, ker l. 1888 so mesto J. Skuhale izvolili za tajnika dr. Avgušтина Kuko- viča, ki je pa kmalu nato zbolel in umrl 19. aprila 1889. Leta 1888 je Tiskovno društvo sprejelo v založbo tudi nemški list »Südsteirische Post«, ki je izprva izhajal s prebitkom, pozneje pa je postal za društvo hudo breme in mu je požrl velike svote, predsedniku Kri-

žaniču pa je povzročal enake in še večje sitnosti kakor »Gospodarja«.

Po nakupu tiskarne je prvi hip nekoliko oživel zanimanje za društvo, potem pa je zaspalo, še odborniki se niso brigali zanj. Predsednik je bil zopet ves odbor. Dr. Križanič je opazil, da tudi tiskarni ni v korist, če ima toliko gospodarjev, kolikor akcijonarjev, zato je na občnem zboru leta 1891 predlagal, naj si novi društveni odbor izposodi toliko denarja, da bo mogel pokupiti vse deleže in bo tako Tiskovno društvo postalo edini lastnik in gospodar tiskarne. Temu se je pa uprl dr. Mlakar in predlagal, naj ostane pri starem, dokler društvo ne dobi na razpolago več denarnih sredstev. Občni zbor je sprejel Mlakarjev predlog, ob enem je izvolil nov odbor, a dr. Križanič ni hotel več sprejeti predsedništva. Odbor se je pa kmalu prepričal, da »po stari poti« ne gre več ter je že v seji 14. dec. 1891 — v nasprotju s sklepom občnega zbora — sklenil, ponuditi izplačilo glavnih deležev in prevzeti tiskarno v svojo last. Gospodje delničarji so le ovirali ureditev in razvoj tiskarne, ki je bila, kakor se je izrazil dr. Pajek, »od zunaj in znotraj umazana«. Posojilnici so izplačali celo svoto, podpornemu društvu in dr. Mlakarju so izdali dolžno pismo, ostale deleže je Tiskovno društvo prevzelo kot posojilo, plačevalo letne obresti in jih polagoma odplačevalo. Konzorcij delničarjev se je razdružil in Cirilova tiskarna se je z novim letom 1892 nepogojno prepisala na ime Katoliškega tiskovnega društva.

Dr. Križanič je še v tej periodi ostal v odboru, a leta 1893 se ni dal več voliti v odbor, pač pa je postal odbornik in podpredsednik zopet l. 1895 ter je ostal predsednik do l. 1901, ko ga je občni zbor 15. julija volil v odbor, a predsedništva ni hotel več sprejeti, kakor bi slutil, da bo 14 dni pozneje — mrtev.

Po l. 1895 se je tiskarsko podjetje naglo razvijalo. V tehničnem oziru je bil storjen važen korak, ko se je l. 1898 nabavil prvi motor za pogon strojev. Nekateri starejši odborniki, med njimi zlasti dr. Mlakar, so se upirali tej »nepotrebnosti novotariji«, češ, toliko let so možje gnali tiskalni stroj (kakor kako ročno mlatilnico), zakaj ne bi še naprej! Dr. Križanič je imel smisel za moderno tehniko, kmalu se je pokazalo, da nabava motorja ni bila »nepotrebnost novotarija«, ker v kratkih letih se je moral prvotni bencinski motor s tremi konjskimi silami umakniti večjemu, in ta še večjemu do sedanjega električnega pogona.

Predsednik je imel v teh periodah zopet veliko sitnost zaradi tiskovnih pravnih »Gospodarja« z orehovskim g. Bračkom in radi dolgov, ki so se kopičili od leta do leta pri »Südsteirische Post«, na plačilo pa nihče ni mislil. Še za Križaničevega predsedovanja se je l. 1901 ustanovil list »Naš dom« kot 14dnevna priloga »Slov. Gospodarju«, pa se je lahko tudi posebej naročal po 1 K na leto. Nekateri odborniki so imeli pomisleke zoper nov list, da bo odtegnil naročnike »Slov. gospodarju«. A zgodilo se je ravno nasprotno: »Naš dom« je privabil »Slov. gospodarju« obilo novih naročnikov, obenem pa zaprl pot razširjanju ptujskega »Štajerca«.

kočljiva poverjena mu dela z vso natančnostjo. Pred leti si je bil postavil v Mariboru hišo z vrtom z denarjem, ki si ga je prištel kot zelo marljiv in varčen stavec. S pokojnim je zgubila Tiskarna sv. Cirila enega najboljših stavecev.

Joško Bendé.

Jože Bendé se je rodil v Studencih pri Mariboru l. 1897. Uslužben je v Tiskarni sv. Cirila kot ročni stavec, metér vseh listov in stereotiper 18 let. Veliko se je pretrudil in potočil marsikatero potno kapljo, da bi dal listom Cirilove tiskarne lepo in prikupljivo zunanjo obliko. Upamo, da bo obhajal v podjetju marsikateri jubilej.

so več v skladu z urejenim položajem in kričijo v javnost, da šepa osobje trgovine par let za drugimi trgovci.

Dobri Jerovšek je odpravil g. poverjenika z izgovorom, da je voditeljica trgovine ključ od izložbe nekam založila in sploh je največja nevarnost za dragoceno šipo, če bi veliko in težko okno, na katerem je prilepljen plakat, odprli.

Ker ni ničesar opravil g. Karl pri ravnatelju, se je začel usajati nad piscem teh vrst v uredništvu in ga obkladati s starokopitnostjo. Poslušal sem pokorno očitke in pripomnil ob koncu pridige, kaj dobim, če bi se zadeva z odstranitvijo plakata uredila takoj:

»No, no... hm«, je godrnjal stari in nadaljeval: »Če Jerovšek ni posluhnil mene kot poverjenika in prijatelja, pa bo Vas, mladič!«

V Cirilovi tiskarni sta bila tedaj dva telefona. Enega smo imeli v uredniški sobi, drugi je bil v podolgastem prostoru pri trgovini.

Nisem zahteval od g. poverjenika nagrade v golažu in pivu, mirno sem sedel k telefonu v na-

šem uredništvu in poklical številko v trgovini. Javila se je prva prodajalka. Uživel sem se takoj v položaj tedajnega policijskega komisarja, posnel njegov zadrezasti glas in prosil na telefon g. ravnatelja.

V dobri minuti se je odkašljeval g. Jerovšek v govorilnik in prosil, kaj da želi g. komisar.

Kar najbolj resno sem mu zabičal, da sem že prejel par ovadb glede onega plakata v izložbi. Taki stari nalepki samo dražijo občinstvo in škodujejo ugledu nove države. Zagrozil sem z globo več sto kron, če plakat takoj ne zgine iz okna.

Po teh besedah sem odzvonil. Pogovor je bil končan in vem, da je napravil na g. ravnatelja najglobokejši utis.

G. poverjenik me je gledal začudeno, zmajeval z glavo in bil na glas prepričan, da me je g. Jerovšek spoznal in bo koj v uredništvu.

Ravnatelja ni bilo od nikoder. Čakala sva pol ure in sem spremil g. poverjenika po stopnicah na ulico.

Ne bo mi zginil nikoli iz spomina začuden obraz g. dr. Verstovškega. Obetal je na cesti, pre-

3. Lovro Herg.

Ko je l. 1891 dr. Križanič odklonil predsedništvo, je bil na njegovo mesto izvoljen kanonik Lovro Herg, ki je pa bil na čelu Tiskovnemu društvu le do občnega zbora 10. julija 1893, ko je odklonil ponovno izvolitev. Najvažnejše za njegovega predsednikovanja je bilo to, da si je l. 1893 tiskarna nabavila nov tiskalni stroj, kar je za tisti čas pomenilo velik napredek, a nekaj let pozneje se je 'a stroj rabil le še za postranska opravila. Obenem je pod njegovim predsedništvom l. 1892 Cirilova tiskarna prešla v popolno last »Katoliškega tiskovnega društva«, kakor je bilo že povedano.

Ob koncu njegovega predsednikovanja je mogel odbor poročati občenemu zboru, da je tiskarna »sedaj dobro urejena«. Važna je pod njegovim predsedovanjem sprememba v uredništvu »Slovenskega gospodarja«, ki je zadnja leta vedno bolj hiral. Za urednika je bil nastavljen l. 1894 Franc Korošec, takrat prefekt v dijaškem semenišču, pozneje nadžupnik pri Sv. Križu pri Rogaški Slatini († 1934). On je vdahnil listu novega duha ter je od tega časa število naročnikov stalno in naglo rastle.

L. Herg je bil rojen v Središču 9. avgusta 1829. Gimnazijo je študiral v Varaždinu, modroslovje in bogoslovje pa v Gradcu, kjer je bil 25. julija 1852 posvečen v mašnika. Služboval je kot kaplan pri Sv. Marjeti v Rabški dolini, potem pa pri Sv. Jakobu in Sv. Juriju v Slov. goricah. Herg je bil že od dijaških let navdušen prijatelj »ilirskega pokreta« ter je že kot kaplan začel pisateljati, spisal je prvi molitvenik »Venec pobožnih molitev in sv. pesmi«. S tem je obrnil na sebe pozornost škofa Slomškega. Po preselitvi škofijskega sedeža l. 1859 je Herg prestopil v lavantinsko škofijo in Slomšek ga je poklical za profesorja na novoustanovljeno bogoslovno učilišče v

Mariboru. Herg pa se ni čutil poklicanega za to službo in je čez leto dni odšel za župnika v Limbuš, kjer je ostal 19 let, do l. 1880, ko je 11. novembra postal stolni kanonik. L. 1901 ga je papež odlikoval z naslovom apostolskega protonotarja. Umrl je kot stolni prošt 28. avgusta 1906. Vse svoje življenje je bil zaveden Slovenec in je rad podpiral vsako narodno podjetje.

4. Dr. Jožef Pajek,

gimnazijski profesor v Mariboru, je bil le kratko časa predsednik in iz njegove dobe ni kaj posebnega zaznamovati. Umrl je kot stolni kanonik 25. julija l. 1901.

5. Dr. Martin Matek.

Ime dr. M. Mateka, stolnega prošta, je tesno združeno z napredkom Katoliškega tiskovnega društva, Cirilove tiskarne in »Slov. gospodarja«. Na 12. občnem zboru tega društva 28. julija 1891 je bil prvič izvoljen v odbor in pozneje je bil več let zaporedoma društveni tajnik. Z Novim letom 1892 je postala tiskarna sv. Cirila popolnoma last Katoliškega tiskovnega društva. Na občnem zboru 16. julija 1901 je bil dr. Matek izvoljen za predsednika društva in od takrat pa do svoje smrti 23.

Franjo Baš.

Iz narodnih bojev Tiskarne sv. Cirila.

Do leta 1891, ko se je ustanovila v Celju Hribarjeva tiskarna, je bila Tiskarna sv. Cirila edina narodna tiskarna na Slovenskem Štajerskem; v Podravju pa je ostala edina do poprevalne dobe. Kulturno, gospodarsko in politično razvijajoči se Slovenci so v ustavni dobi začeli terjati narodnopolitično enakopravnost z Nemci, kateri so pa hoteli svoj prevladujoči položaj iz časov pred letom 1848 obdržati tudi

junija 1930 je načeloval društvu, odn. zadrugi Tiskarne sv. Cirila. Rajni stolni prošt je soudeležen velikih zaslug, ki jih je Tiskovno društvo pridobilo za narodno probudo, za dvig katoliške zavesti in za razširjenje krščanske in narodne kulture med slovenskim ljudstvom na Slovenskem Štajerskem.

Blagopokojni prošt se je rodil 15. novembra 1860 v Gornjemgradu. Mašniško posvečenje je prejel 20. julija 1883. Kaplan je bil v Slov. Bistrici, nakar je študiral cerkveno pravo v Rimu od l. 1884 do 1886. Kot doktor cerkvenega prava je prišel za kaplana v Žalec, nato je bil nemški pridigar v Celju, odkoder je bil poklican na mariborsko bogoslovnico kot profesor cerkvenega prava l. 1889. Podravnatelj bogoslovja je bil od 1890 do 1909; ravnatelj bogoslovja od 1909 do 1916. Stolni kanonik je postal l. 1902, infulirani prošt pa 1. avgusta 1917. Po smrti rajnega škofa dr. M. Napotnika je opravljal škofijo kot kapiteljski vikar od 15. maja 1922 do 17. julija 1923. Ob 700letnici lavantinske škofije je bil odlikovan z redom sv. Save.

Šesti predsednik

je sedajni stolni prošt dr. Maksimilijan Vraber.

križal obe roki na prsih in gledal nemo proti izlozbi Cirilove prodajalne.

Veliko in težko izložbeno okno je bilo odprto ven na cesto. Sam ravnatelj ga je podpiral z rokami. Plakata že ni bilo več. Prodajalka je umivala in brisala z mlačno vodo s šipe zadnje preostanke papirja in kleja.

Pri pogledu na učinek telefonske grožnje policijskega komisarja se g. poverjenik ni smejal. Potuhnil se je, zresnil obraz in vprašal prijatelja, odkod naenkrat ključ in taka turška sila z odstranitvijo plakata.

G. Jerovšek je bil v največji zadregi. Praskal se je za ušesom, parkrat izustil običajni: »No, ja«, predno se je izpovedal, kako in s čim mu grozi policija, če ne odstrani takoj zastarelih prevratnih spominov iz izložbe.

V zahvalo za policijsko pomoč sem dobil tečen predjužnik. Po skrbnem osnaženju šipe velikega okna so izložbo zopet zaklenili. Ostala je

najbrž zaprta, dokler ni prišel v podjetje za podravnatelj g. Franc Hraštelj.

Šele par mesecev po doživljanju z zastarelim plakatom je g. Vesenjaki tolmačil g. Jerovšku zadevo z dvema telefonoma v hiši. Blagi gospod ravnatelj mi nedolžne potegavščine ni štel v zlo. Zaguncal se je v krčmi v Benetkah ob Dravi na eni nogi stola, si popravil kubo smodko v ustih in godel na odpustljivo plat: »No — ja! Dr. Verstovšek je v težki bolezni potreben zabave.«

Invalid tiskarne sv. Cirila.

Uslužbenci v tiskarni so izpostavljeni raznim nevarnostim in to predvsem strojniki, ki tiskajo časopise, knjige in razne tiskovine. Največ od vseh nastavlencev tiskarne je doslej prestal strojnik Ernst Frankl, ki je popolni invalid. Ko je še bil učenec, mu je zdrobil veliki stroj za tiskanje desnice tako, da so mu jo morali v bolnici odvzeti v zapestju. Z eno roko se je izučil za strojnika in je na občo zadovoljnost vršil to službo do 9. dec. 1931. Ta dan je tiskal na nov stroj.

Brez lastne krivde, zgolj slučajno, kako se je to zgodilo, sploh ni mogoče dognati, je tis-

Ile v interesu slovenstva, tako da bi v slučaju, ko bi bili Slovenci na Slovenskem Štajerskem in zlasti v Podravju brez narodne tiskarne tudi brez možnosti in sposobnosti vzdrževati lastni tisk, s tem pa tudi nesposobni za vsak večji narodnopolitični in kulturni pokret; nesposobni pa bi tudi bili za vodstvo narodnostne obrambe pred Nemci in nesposobni preporoditi ponemčene in narodno nezavedne kraje, kakršnih je bilo pred 50 leti zlasti v okolici naših mest in na narodnostni meji še mnogo.

S tem pa, da so imeli štajerski Slovenci v Tiskarni sv. Cirila podano možnost in predpogoj za narodnopolitični razvoj in narodno delo sploh, je postala Tiskarna sv. Cirila prvenstveno štajersko narodno središče. Narodno delo Tiskarne sv. Cirila je bilo ofenzivno in defenzivno. Ofenzivno se je izražalo v narodnem probujevanju domačega človeka, v propagiranju slovenskega političnega programa ter v načelnem usmerjevanju slovenske štajerske politike. Defenzivno pa v borbi proti štajercijanstvu in nemštvu, ki sta šla za onemogočenjem slovenskega prirodnega razvoja, s katerim so bile zvezane prirodne politične in jezikovne pravice.

V borbi proti nemštvu so listi, izhajajoči v Tiskarni sv. Cirila, v začetku zlasti »Slovenski gospodar« in »Südsteirische Post«, pozneje poleg »Slov. gospodarja« »Südsteirische Presse«, »Naš dom: in »Straža«, s pozitivnim in ofenzivnim propagiranjem narodnega programa prebudili slovensko štajersko deželo, da je iz leta 1860 politično nemške zemlje postala v 10 letih narodna, razen v Podravju, kjer pa je slovenska politična akcija zmagala v 80 letih preteklega stoletja. S tem se je moralo nemštvo umakniti v mesta, katero je zlasti v XX. stoletju branilo z vsemi silami. Leta 1904 je n. pr. v Mariboru sklenil občinski svet, da so prepovedani vsi slovenski napisi, ki visijo

od hiš kot izveski na cesto. To je bil slučaj tudi pri Tiskarni sv. Cirila, kjer so v poletju 1905 policijski organi izvesek s slovenskim napisom nasilno odstranili. Poleg političnih oblasti pa je branila nemški značaj slovenje-štajerskih mest zlasti ulica, ki je nasilno ogrožala slovensko narodno imetje v naših mestih. Napad na poslopje Tiskarne sv. Cirila po septemberskih dogodkih nam nudi med drugimi tozadnji primer in enako nemške demonstracije ob izbruhu svetovne vojne leta 1914. Nevarnost položaja, v katerem je delovala Tiskarna sv. Cirila kot središče akcije za majniško deklaracijo pa predstavljajo prevratni dnevi, ko je morala tiskarna delati ponoči ob zaprtih in s slovenskim vojaštvom zastraženih vratih, da je tako bila zavarovana na eni strani pred eventualnimi napadi nemških zelenih gardistov, na drugi strani pa, da je ostalo delo v tiskarni tajno. Če označujejo ti primeri položaj Tiskarne sv. Cirila proti političnim oblastem in proti ulici, moramo kot nevarnega nasprotnika omeniti še državno pravdnštvo, ki je zlasti v XX. stoletju rigorozno nastopalo proti slovenskemu mariborskemu tisku ter ga z zaplembami in sodnimi postopanki potiskalo k tlom. Obsodba F. S. Šegule, urednika »Südsteirische Presse«, v zadevi arheoloških izkopavanj pri Sv. Roku na Hajdini, in Anton Korošca, urednika »Slovenskega gospodarja«, v zadevi »ogrožanja javne varnosti« leta 1901 sta značilna primera za razmere, radi katerih so se slovenski listi umikali iz štajerskega v notranjost Slovenije in radi katerih je že samo vzdržanje slovenskih listov v Mariboru zgodovinskega pomena.

Kakor se je borila Tiskarna sv. Cirila s svojim tiskom proti nemštvu v naših mestih, tako se je borila na deželi proti štajercijanstvu. Proti štajercijanstvu je začelo Katoliško tiskovno društvo izdajati »Naš dom«, obenem z njim pa se je okoli »Našega doma« or-

ganizirala slovenska mladina. Iz narodnih in kulturnih razlogov je bila najbolj ostra borba štajercijanstva naperjena baš proti listom iz Tiskarne sv. Cirila, ki so nosili s svoje strani glavno težo borbe proti štajercijanstvu v naši deželi. V brezobzirnem napadanju štajercijanskega pokreta in v energični obrambi slovenskih podeželskih položajev pred štajercijanstvom leži v XX. stoletju povdarek slovenskih narodnih bojov na Štajerskem sploh. S štajercijanstvom pa sta bila na deželi najožje zvezana Schulverein in Südmarka, proti katerima je zopet časopisje iz Tiskarne sv. Cirila vodilo v Podravju najintenzivnejšo borbo. Značilen primer teh bojov je Št. Ilj v Slov. goricah, kjer je gibanje z izhodiščem v Tiskarni sv. Cirila ustavilo nemško prodiranje, dalo občini slovenski značaj, zraven pa utrdilo naše obmejne narodne postojanke med Sv. Križem in Velko.

Borbe s štajercijanstvom so dvignile borbenost slovenskega človeka na Slovenskem Štajerskem do vrhunca, ga miselno preokrenile od regionalizma in mu dale visok narodni zalet. Pripravile so ga za obstrukcijsko politiko v Gradcu, ki je samo izraz dvignjene narodne zavesti, obenem pa ustvarile podlago za mogočno deklaracijsko gibanje v letih 1917 in 1918. In izhodišče pokreta za majniško deklaracijo je bila Tiskarna sv. Cirila. Z deklaracijskim gibanjem se strne protinemški in proti štajercijanski pokret v enotno narodno gibanje, katerega je s svojim tradicionalnim delom pripravila v Podravju baš Tiskarna sv. Cirila.

Da pa so bila ta narodna dela sploh mogoča, gre Tiskarni sv. Cirila največja zasluga v dejstvu, da je kljub vsem težkočam v Mariboru sploh vzdržala, in da je na ognjenih podravske tleh vse svoje delo stavila v službo narodnosti. Z načelnim katoliškim stališčem je dala narodnemu gibanju trdno kulturno osnovo, ki je omogočala brez-

karski stroj naenkrat pograbil njegovo roko in jo potegnil med valjarje skoro do lakta.

K sreči je pa bil v dvorani še drugi strojnik, ki je na klic ponesrečenega zaškrnil električni tok in zaustavil stroj. Poklicali so rešilni oddelek. Morali so težki stroj razdreti, da so izvlekli popolnoma zdrobljeno Franklovo roko. Prepekljali so ga koj v mariborsko bolnico in še isti dan v Gradec v poseben zavod za zdravljenje zdrobljenih udov. Vsi v tiskarni smo bili prepričani, da bo sirota čisto ob levico kje pri rami. Hvala Bogu, ni se zgodilo najhujše, ker je prišel v roke najbolj prizanim strokovnjakom, ki so mu zdroblje-

Zadnji »šlager«.

Sem precej pisal za časopisje Cirilove tiskarne pred in med vojno. Nekaj čisto drugega je dopisnik kakor urednik. Po prevratu so me napravili za urednika listom, katerim sem bil poprej sotrudnik.

Nalogo vpeljuje v uredniške posle ter skrivnosti za mojo osebo je prevzel g. Franjo Žebot, ki je imel za seboj temeljito prakso pod vodstvom g. dr. Korošca. Franček mi je razlagal pogostokrat, kako mora zgledati časopis na zunaj ter po vsebini, da bo dobrodošel javnosti. Učil me je, da naj bo vsaka številka nacifrana ter nališpana kakor kaka frajlica.

Za privlačnost zunanje oblike je treba jemati debele naslovne črke. Članke je treba razčleniti z v oči padajočimi podnaslovi, a vse za obleko in dušo časopisa so in bodo ostali »šlagerji«.

Učitelj se je zavedal, da ne razumem prav strokovnega izraza »šlager«. Razlagal je, da pomeni ta beseda udarne sestavke, kojih kratka, debelo in mastno tiskana vsebina se nanaša na

izredna razkritja v nasprotnem taboru, na izredne napade, umore, poboje, tatvine in tudi druge privlačne zanimivosti. Za res prave »šlagerje« je treba večletne uredniške prakse, temeljitega poznanja okusa naročnikov in časa, v katerem živimo in se gibljemo.

Obljubil mi je, da me bo zalagal s »šlagerji«, ki bodo zalegli, on — mož iz dr. Koroščeve udarne šole.

Vzgojitelj je držal obljubo in kinčal »Stražo« in »Gospodarja« s »šlagerji«, ki so deloma držali in jih je bilo treba redkoma preklicavati ali dati zanje odgovor pred sodnikom.

Po prevratu je še precej časa primanjkovalo raznih življenskih potrebščin za dom in gospodarstvo. Moj uredniški kažipot g. Žebot je bil pravi mojster v tem, da je iztaknil zaloge živil, semen, poljedelskih strojev itd. Takale razkritja so mu bila zelo dobrodošla za »šlagerje«, ki so tudi resnično vlekli, če so le bili istiniti.

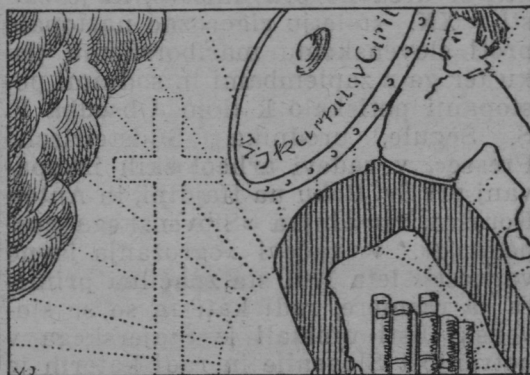
Velika podpora ter zaloga živilskih »šlagerjev« je bila g. Žebotu Kmetijska zadruga v Ra-

kompromisna stališča, kakršnih žal niso mogli doseči Slovenci na Koroškem. Z vzdržanjem v Mariboru je dobil Maribor svoj narodnopolitični pomen. Predstavljajmo si slučaj, da bi bila Tiskarna sv. Cirila mesto v Mariboru n. pr. v Celju. Maribor bi bil brez svoje narodnopolitične hrbtenice in narodnopolitični pomen Maribora za slovenstvo bi bil malenkosten, sličen narodnopolitičnemu pomenu Ptuja. Z narodnim delom Tiskarne sv. Cirila kot izhodiščem borbe proti slovenještajerskemu nemštvu in štajercijanstvu je postal in ostal Maribor prvo in najvažnejše središče narodnopolitičnega življenja štajerskih Slovencev, obenem pa edino narodnopolitično središče slovenskega Podravja.

In ko so nastopile usodne ure prevrata leta 1918, takrat je moral mednarodni svet na mirovni konferenci v Parizu upoštevati to dejstvo, takrat so morale mednarodne komisije na naši narodnostni meji videti slovenske župane in občinske svete, ki so prišli na svoja mesta baš po uspešnih narodnih bojih, katerih generalštabno vodstvo je bilo v Tiskarni sv. Cirila. To dejstvo je moral upoštevati tudi nemški meščan; kajti edini stik med Narodnim svetom in med mariborskim, pa tudi podravskim prebivalstvom, so bili ob prevratu lepaki in plakati iz edine slovenske mariborske in podravske tiskarne, iz Tiskarne sv. Cirila. V pravem in odločilnem trenutku je tako dozorel sad dela desetletij.

Življenje štajerskih Slovencev v drugi polovici XIX. stoletja je bilo življe-

nje narodnopolitičnega preporoda. V XX. stoletju pa se je razvilo radi pritiska nemštva iz mest in štajercijanstva na deželi v pretežno narodnoobrambno življenje tako, da je doba od oktoberskega diploma pa do prevrata zgodovinska doba narodnih bojov. V zvezi s tem pa je Tiskarna sv. Cirila osrednja točka zlasti podravske narodne obrambe in to predvsem radi tega, ker je bilo uspešno narodnoobrambno delo mogoče šele z njo. V narodnih bojih na Slovenskem Štajerskem je bila Tiskarna sv. Cirila izhodišče dela na narodnopolitičnem preporodu Slovencev, borbe proti nemštvu in štajercijanstvu, kar se je med svetovno vojno strnilo v enotno narodno gibanje za Jugoslavijo. Od Tiskarne sv. Cirila je odvisel narodnopolitični pomen Maribora, kateremu je dajala Tiskarna sv. Cirila značaj slovenskega narodnega in političnega središča. Tiskarna sv. Cirila je tako eden od odločilnih faktorjev v narodnih bojih Slovenskega Štajerskega in Podravja za slovenstvo in za Jugoslavijo.

in njive, te spremlja pazno oko ponosnega visokega stolpa z novo sivkasto-belo obleko okrašene cerkve sv. Jerneja. Od leve te pozdravlja Sv. Jožef s svojima nekoliko potlačenima stolpoma ter se radovedno steguje iznad mestnih poslopij in ozira za teboj samostanska cerkev in mestna občinska hiša, na desni pa ti dela kratek čas precej živahen promet po beli cesti in pa dva- do trivagonski vlak, ki prav pridno skrbi za prevažanje in odvažanje med mestom in »glavno« postajo.

Greš malo navkreber, te že pozdravljata dva dozdevna stolpčka, ki pa se kmalu spreminita v navadna dimnika na precej novem poslopju. Na »Grilovem« si! Od tam naprej — mimo Bedenikove kapele presv. Srca — stoji nad velikim, pametno urejenim sadosnikom mogočno gospodarsko poslopje, med njim pa in med ob cesti na desno postavljenim enonadstropnim novim domom se nahaja stara udobna domača hiša Grilova. Na to hišo se z veseljem spominja, kdor jo je v zadnjih treh desetletjih obiskal. Krasila bi jo naj vsaj daleč vidna spominska plošča z besedilom: »25. 5. 1874 je bil v tej hiši rojen in je 15. 8. 1897 svojo novo mašo obhajal dne 31. 10. 1932 v Mariboru umrl in v Slov. Bistrici pokopani monsignor dr. Anton Jerovšek, dolgoletni ravnatelj Tiskarne sv. Cirila in tukajšnjim rojakom nepozabni dobrotnik.« Pa ne samo domačini, ampak tudi vsi in še osobito štajerski Slovenci bi se naj hvaležno ozirali na ta dom, na hišo, ki nam je dala takega moža kristalno čistega značaja, neomahljive odločnosti v cerkvenih zadevah in pravičnih rečeh, praktičnega razuma, občudovanja vredne nesebične delavnosti, pa tako otroške ljubezni do svoje rodne grude in krščansko-preproste domačnosti do svojih prijateljev in znancev.

V hvaležnem spominu ga ima cela Slov. Bistrica, kjer sem še ob letošnjem veličastnem obhajanju šentjer-

J. K. Vreže.

Monsignor dr. Anton Jerovšek.

Kdor ljubi lepoto slovenskih pokrajin, si sladko napeti želi: »Slovenski svet, ti si krasán, nebo te je ljubilo, da te tako je okrasilo«, naj stopi prilično

tudi v Spodnjo Novo vas, oddaljeno kakih 20 minut od Slov. Bistrice. Ob bistrem potoku, ki žene mline in žage ter na desno in levo napaja travnike

čaj, koje oče in vodja je bil rajni poslanec Pišek iz Orehove vasi. Pišek in Frančišek sta bila velika prijatelja. Žebot je tudi skrbel s »šlagerji« za reklamo rački zadrugi, ki je zalagala kmečki svet z vsem mogočim, kar so ljudje nujno rabili.

Nekega dne si je zapalil g. Franjo v uredništvu viržinko in je spustil izpod svojega peresa kar dva »šlagerja« za »Slov. Gospodarja«. Eden je oznanjal kmetom vagonsko zalogo rdeče soli za živino, drugi ajdo za seme, katere sploh tedaj ni bilo dobiti. Živinska sol in semenska ajda sta bili po »šlagerskem« oznanilu v več stokilogramski zalogi v Kmetijski zadrugi v Račah.

Oba omenjena »šlagerja« je čital v »Gospodarju« g. Ivan Baznik, tedaj kaplan v Selnici, ki je nekaj let pozneje utonil kot haloški župnik v Dravi pri Breznu. Gospod je romal od hiše do hiše po župniji in beležil kedo in koliko da rabi ajde za seme. Seznam je narasel v nekaj vreč, za kojih prevoz so bili potrebni trije vozniki. S

tremi konjskimi vpregami se je odpravil iz Selnice ob Dravi v Rače k očetu Pišku po ajdo. Zadruga ni imela niti enega ajdinega zrna. Ajdni »šlager« je bil sicer naročen odneko, a bo priromal bogznaj kedaj. Vsakdo si lahko predstavlja, da je g. Baznik upravičeno zabavljal že v Račah. Sprevidel je hitro, da tiči glavni krivec njegovega zastonjske vožnje v uredništvu »Gospodarja« in hajdi nad nas. Kdo je poznal orjaka Ivana z jeznim pogledom in gromovitim glasom, ta si bo že naslikal v duhu, s kakim peklom je prirohnal v Cirilovo tiskarno in pustil kot dokaz časnikarske potegavščine tri voznike na cesti pred tiskarno. Za božjo voljo ter pet ran Križanega sem ga rottil, naj mi ne izstrosi duše iz telesa, saj sem samo poskusni učenec Fr. Žebota z dr. Koroščevo desetletno prakso v »šlagerjih«.

Tudi toliko uvidevnosti je prešinilo po daljšem moledovanju g. kaplana, da me je izpustil in odhitel nad šlagerskega mojstra v drugo sobo z okni na Koroško cesto. Naenkrat je odjeknil potresni zaloput vrat na Žebotovi pisarni in razljuteni Baznikov: »Prekvata duša, saj ga ni ni-

ne kosti naravnali, da so zacelile in mu ni bilo treba levice odrezati. Po nepopisnih bolečinah je ozdravel toliko, da si vsaj nekoliko lahko pomaga z eno še kolikortoliko preostalo roko, vendar za strnjika ni več. G. Frankl je popoln invalid in skromno živi s svojo družino od podpore, katero mu nakazuje stanovska organizacija. Na težko dvakrat ponesrečenem Franklu lahko sprevidi vsak v tiskarski stroki nepoučen, kako nevarna je služba tiskarskega strojnika.

Blaž Klavžer.

Menda celi odrasli Maribor pozna našega dobrega Blaža, ki se je rodil 31. jan. 1863 v Ko-

nejske nedelje slišal besede: »Oj, ko bi danes bil še rajni msgr. Jerovšek med nami!« Trajno hvaležna mu pa poleg drugih zavodov in ustanov ostane posebno naša letošnja jubilarica, Tiskarna sv. Cirila, in želi ob 50letnici svojega obstoja vsaj trohico te svoje hvaležnosti izraziti z naslednjimi skromnimi vrsticami o spominu nanj in o njegovi očetovski skrbi za njo.

Jerovškov zemski raj.

Lep razgled se nam nudi na Grilovi domačiji — odprt tje doli na vinorodne Haloze, Donačko goro in Boč ter na konjiško in vitanjsko gorovje. Iz leve nas postrani gleda južno pobočje, od spredaj pa se nam razkriva mogočno oprsje gozdnatega in v nižjih legah vinorodnega Pohorja, ki daleč tje doli proti Ptujski gori svoje zaklade poriva. Pa ta lep pogled tje proti Št. Jerneju, Sv. Joštu, Prihovi in Sv. Venčesu, tje gori proti čadramski Sv. Barbari, konjiški Sv. Ani, zrečki Brinjevi gori ter k Sv. Kungoti in Keblju in tje v višave Sv. Treh kraljev z novim turistovskim domom, in na Tinje! Na pohorskem vrhu pa mogočno stoluje Sv. Arah in se ti zdi, da je ravnokar prišel iz ruske ali mariborske strani in se strmé vstavil nad Sv. Martinom, da občuduje naša rodovitna polja tje doli proti Laporju, Črešnjecem in Poljčanam, in gleda lepe naše sadonosnike in slavne vinograde tam po Visolah, Kovači vasi ter Ritoznoju in še osobito tam okoli Sv. Marjete.

V tem lepem kraju krščansko lepo živi in pametno gospodari svojemu narodu vedno zvesto in katoliški Cerkvi zmeraj vdano ljudstvo, ki ima po večini lepe domove in predvsem za lepoto hiše božje pržrtvovalno skrbi. Od vseh strani se oglašajo vbrani zvonovi in povsod imajo okusno prenovljene cerkve, posebno še v Slov. Bistrici, koder te že novo stopnjišče iz mesta navzgor in pa krasna zunanjščina svetišča vabi prijazno, da stopiš v novopo-

slikano in vseskozi lepo urejeno cerkev sv. Jerneja. V tem kraju je našel svojo srečo znani dr. Josip Vošnjak, ki je zadnja leta na Visolah preživel, tukaj se je čutil srečnega rajni kanonik Hajšek, ki je svojo župnijo Slov. Nizo nazival, in tukaj je zibelka tekla dr. Žolgarju, bivšemu avstrijskemu ministru in slavnemu juristu-strokovnjaku.

Sin tega kraja in rojak takega ljudstva ter njegov iskreni ljubitelj in velik dobrotnik je tudi naš rajni Anton.

Po očetu Jerovšku iz ponosne Lipakove hiše konjiškega Tepanja je bil nečak škofa Napotnika, po materi Mariji roj. Zorko pa je živo spominjal na našega najodličnejšega rojaka služabnika božjega škofa A. M. Slomšeka. Zdi se mi, da si je že v mladih letih od obeh teh strani sestavil in uredil svoje življenjske smernice ter si odločil pot, po kateri hoče hoditi in doseči pohvalo: »Prav, dobri in zvesti hlapec; ker si bil v malem zvest, te bom postavil črez veliko; pojdi v veselje svojega Gospoda (Mt. 25, 21)!« Očetova odločnost in jasna beseda, trdna volja in praktično udejstvovanje in Napotnikova gorečnost in pa velika zgovornost ter materina pobožnost in skromnost in Slomšekova milina srca, ljubezen do ljubega doma, njegovih pesem in navad, skrb za dobrobit slovenskih rojakov in njihovo prosveto na krščanski podlagi in neomajno zaupanje na božjo pomoč — vsega tega se je že v mladih letih navzel in v svojem mehkem srcu dosledno gojil.

V domači šoli in mariborski gimnaziji si je s svojim lepim vedenjem in pridnim učenjem pripravil pot v bogoslovje, katerega končni uspeh in krona je bila nova sv. maša v domači župni cerkvi 15. 8. 1897. leta.

V rojstni vasi in v strogem varstvu jubih staršev je preživel svoja mlada rečna leta in se pripavil in vsposobil za naporno delo resnobne moške dobe, v kateri je tako vrlo vporabljal svoje talente in jih bogato nalagal. Nikdar

je ni več pozabil. Če je le količkaj prostega časa dobil, doma — po zimi pri peči, po leti pod lipo — ga je hotel preživeti v prijaznem razgovoru o domačih razmerah in opravljenem ali nameravanem delu. In če je posebno imenitno delo izvršil, ali se iznebil velikih skrbi, domov je hitel in tu s svojimi domačimi in spremljajočimi prijatelji domače kramljal in veselo prepeval. Prijetno ga je bilo spremljati po domačih poljih in travnikih, sadonosnikih in obširnih gozdovih ter spoznavati, kako mu je znano vsako kmetsko opravilo in kako tudi najboljše tozadevne nasvete dajati zna. Ganljivo je bilo gledati, kako sosede zaupno k njemu prihajajo po nasvete zdaj v občinskih, v davčnih in drugih denarnih zadevah, zdaj glede kupčij in prodaj ali sodnijskih ali političnih vprašanj. Bil je z vsakomur prijazen in ljubezniv ter jim je vse tako tolmačil in obrazložil, da so zadovoljni odhajali od njega.

Seveda nas je pa bilo na prijaznem hribu vse polno, ko so mu že pred vojno blago mater in kmalu po preobratu tudi očeta in pozneje še brata-gospodarja Janeza in sestro Micko ter tri tedne za njo še za gospodarja odločnega nečaka na slovenjebistriško pokopališče odnesli. Kakor za slovo od tega svojega zemskega raja je tu gori še pripravil veselo gostijo svojim ljubim domačim in številnim mariborskim prijateljem, ko so mu eno leto pred smrtjo slovesno blagoslovili novo enonadstropno vilo tik starega rojstnega doma in lično Bedenikovo kapelo presv. Jezusovega srca med staro domačijo in novo Grilovo stavbo.

Moška doba Jerovškovega delovanja. V Rimu.

Po kratkem kaplanovanju v Vojniku se je Anton Jerovšek podal v najvišje rimske šole ter si tu s svojo bistro glavo že v dveh letih priboril tudi častni naslov doktorja cerkvenega prava. Vselej se je tega bivanja v Rimu rad spominjal, z veseljem razkazoval

privnici pri Rajhenburgu. Kot kmečki fant je prišel leta 1891 k rajnemu škofu M. Napotniku za kočijaža in je opravljal to službo celih 20 let. Leta 1911 je bil sprejet v Cirilovo tiskarno kot hišnik in pomožni delavec v strojnici. Še danes pomaga pri strojih in prekuhava ter vliva svinec za stavne stroje. V tiskarski stroki se je brez prave učne dobe toliko izvežbal, da je vodil med vojno, ko so bili izučeni strojniki na fronti, več strojev in med drugim tudi velikega, na katerem so tiskali »Slov. Gospodarja« in »Stražarja«. Danes je naš gostoljubni, veseli ter postrežljivi Blaž star 73 let, a kljub temu še rad pomaga, kjerkoli

kjer! Boš mi že prišel v pest in plačal meni pot in trem voznikom iz Selnice do Rač in nazaj!«

G. Baznik je odklopotal po stopnicah. Odpe-ljal se je z vozniki vred.

Žebota ni bilo par dni za tem na spregled. Ko sva se zopet videla, mi je radostno sporočil, da je imenovan za strankinega tajnika, ne nosi nobene odgovornosti več za objavljene »šlagerje« in naj le sam gledam za bodočo udarno privlačnost.

Na mojo srečo in rešitev je dobil kmalu g. Baznik župnijo pri Sv. Trojici v Halozah in je pozabil na obračun glede semenske ajde.

Mojstru Žebotu iz dr. Koroščeve šole je segla zadeva z ajdovskim »šlagerjem« tako globoko v njegovo uredniško širokogrudnost, da ni spustil od tedaj v valove listov Cirilove tiskarne nobene »šlagerske« race več!

Orjunaško „junaštvo“ v pravi luči.

Javnosti je še v živem spominu, kako se je »proslavila« svoječasa Orjuna s tem, da je v

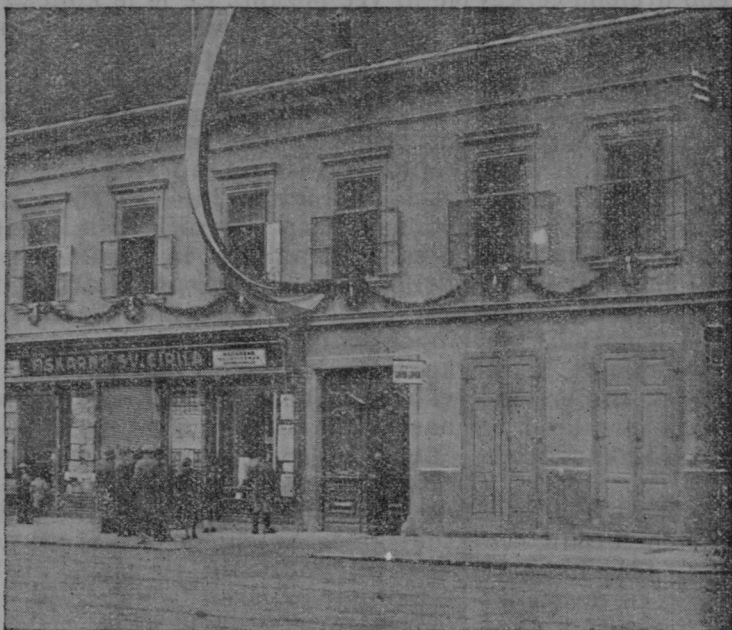
temni noči tolovajsko vdrla v Cirilovo tiskarno, razbila stroje in ji napravila uradno cenjene škode 80.000 Din. Od te vsote ni dobilo narodno podjetje, ki stoji ob meji na braniku že 50 let, niti pare povrnjene.

Orjunaši se v svoji zaslepljenosti niso zagnali samo v tiskarno, napadali so tudi posamezne člane uredništva in jih pretepali. Smatrali so za nekaj posebno junaškega, če se je lotilo 30—40 orjunaških potepuhov enega poštenega uslužbenca Cirilove in lop po njem z vsem, kar jim je prišlo trdega pod roke.

Celotno mariborsko miroljubno prebivalstvo je bilo odločeno, da bo moralo seči po samo-obrambi, če se ne bodo ugnala ter prenehala orjunaška divjaštva. In prišlo je nad orjunaše nekaj nenadnega, kar jih je razpršilo in jim odvzelo tudi to korajžo, da bi se upali v gručah nad posameznike, ki niso trobili v rog policajdemokratov ter podivjanosti.

Dogodki na glavnem kolodvoru.

Ob času, ko so bila razsejanja orjunašev na višku, smo se odpeljali z vlakom na Pesnico in od tam peš v Jarenino: Žebot, Vl. Pušenjak in pi-sec teh vrst. Pred odhodom dopoldanskega šentiljskega vlaka je bilo na glavnem kolodvoru več odličnih kmetov iz Št. Ilja. Bili so na povratu in

Zgoraj:

Sprednja stran Tiskarne ne sv. Cirila

Desno:

Izložbeno okno prodajalne Tiskarne sv. Cirila

in razlagal slike in knjige, ki si jih je tu nabral in pravil o različnih romarih z vseh krajev sveta, katere je postrežljivo vodil po cerkvah in katakombah večnega mesta. Že v prvih letih svojega povratka v domovino je spisal in izdal svoje vtise, ki si jih je okoli groba sv. Petra nabral. Ko pa se je lavantinska škofija 1925. leta odločila za romanje v Rim, je bil on naprošen za vodjo in je ta posel tako vro izvršil, kakor bi bila to njegova edina in največja dolžnost.

V javni službi.

V Maribor poklican, je vestno opravljal najprej službo škofovega tajnika in dvornega kaplana in pozneje profesorja verouka na tamošnji realki in sicer v razmerah, ki mu pač nikakor niso bile prijetne radi takratnega strašnega ponemčevanja in prehude gonje za protestantovski tabor. Z vsemi svojimi materijelnimi in dušnimi močmi pa se je že takrat udeleževal vsega našega javnega življenja in še posebe

podpiral veselo gibanje naše mladine ter ji pomagal ustanoviti »Naš dom«, ki še danes izhaja in vodi mladino.

Politika.

Bolele so ga krivice, ki se godijo zavedno slovenskim ljudem, in zato je že takrat in notri do smrti pridno posegal v politični boj, hodil na politične shode in na njih tako poljudno in prepričevalno govoril, da je bilo poslušalcem vselej premalo. Med vojno je bila v Mariboru le še pri njem mogoča protesta in odkrita beseda, pameten nasvet

in korajžen odhod. Ob prevratu pa, če bi Jerovška ne bilo, bi tudi generala Majstra močna roka ne bila mogla toliko storiti, kakor je storila. K njemu je tudi kaj rad zahajal in njegove nasvete poslušal, in ko so drugi v odločilnih novemberskih nočeh 1918 bežali iz mesta, ali pa doma trepetali vsled krika in strelov, je on ostal na krmilu in v tem razburkanem valovanju vodil tiskarno, da je tiskala tiste velepomembne letake in pozive. Ko pa je bil Maribor končnoveljavno naš, je stopil v vrsto njegovih svetovalcev in voditeljev

prav dobre volje, ker so bili oproščeni od sodišča radi tepeža na nekem obmejnem shodu. Nagovoril me je že rajni posestnik Mirko Bauman in me vprašal, po kakem zunanjem znaku je poznati orjunaše, o katerih se je tedaj toliko govorilo ter pisalo. Ozirom sem se nekoliko okrog po peronu in že nama je prihajal nasproti železniški uradnik v službeni uniformi in z orjunaškim znakom na bluzi. Namignil sem Mirku, naj si ogleda ono na zunaj neznatno okroglo znamenje z začetnimi črkami: OR-JU-NA = organizacija jugoslovenskih nacionalistov.

Krepki Šentiljčan je stopil za gospodom z rdečo kapo, ga ustavil, si ogledal prav vtik orjunaški znak in zavpil:

»Gospod, državni uradnik ste in celo v službi! Pri priči v žep z orjunaškim znakom, sicer Vam ga strgam jaz!«

Rdečekapi je premeril neustrašnega kmeta od pet do glave in takoj presodil, da ga kmečka grča ne svari za zabavo in posmeh. Vtaknil je znak v žep in odhitel k odpravi šentiljskega vlaka, s katerim se je potegnila do Pensice naša trojica.

Zvečer smo se vrnili v Maribor zopet z vlakom. Na kolodvoru nas je čakal vod policije. Višji stražnik nam je oznanil, da preži zunaj na nas pred kolodvorskim poslopjem četa orjuna-

šev, ki hoče z nami tremi dejansko obračunati, ker smo nahujskali kmeta, da je teptal orjunaško čast in prisilil uglednega člana Orjuna, da je moral skriti blesteči znak v žep. Policija nam je obljubila spremstvo skozi stranska vrata do bližnje gostilne »Wilson«, kjer je tedaj krčmaril moj rajni oče.

S kolodvora smo odnesli srečno petek očetu. V gostilni smo pili ter se razgovarjali do kake enajste ure v nadi, da se bo med tem orjunaška četa, ki je čakala na nas, že razšla. Šli smo skupno do trgovine Turad na Aleksandrovi cesti. Tamkaj smo se poslavljali, da bi se podali vsak na svojo stran k počitku. Na par tajinstvenih žvižgov so naenkrat oživel vsi vogli, vsa kostanjeva drevesa, stali smo na sredini tesnega kroga orjunašev, ki se je strnjeval z vso naglico.

Pri pogledu na toliko premoč in nevarnost je pričel g. Pušenjak vpiti na ves glas, da deluje že več nego 17 let za dobrobit Slovencev in sedaj po tolikem času mu ogrožajo osebno varnost neznan postopači in pritepenci!«

Rešilni nastop Žebotove garde.

Ni še bil preplašeni Pušenjak pri koncu s svojim jadikovanjem, že je odrinil močni Žebot kar celo krdelo najbližjih orjunašev in zapovedal, kolikor so mu dala široka prsa:

more. Iz dobe njegovega hišnikovanja bodi omenjeno, da so mu držali orjunaši pri nočnem napadu na tiskarno samokres na prsa in mu grozili s smrtjo, če bi vpil na pomoč. V očigled taki grožnji in toliški premoči je bil tudi sicer pogumni Blaž brez moči in je moral tiho in mirno gledati, kako so maskirani vlomilci uničevalno gospodarili po dvorani za tiskanje.

Oglas

v »Slov. gospodarju«
imajo

najboljši uspehi

ter vzel v svoje roke najvažnejše vaje mestnega gospodarstva, pa tudi načelstvo največjega od občine garantiranega denarnega zavoda: Mestne hranilnice.

Denarne zadeve.

Poznal pa je tudi naše denarne razmere kakor malokdo drugi. Priporočal in podpiral je zato na vso moč naše domače denarne zavode ter tudi sprožil ustanovitev naše Spodnještajerske ljudske posojilnice, ki obhaja že 27. leto svojega plodonosnega delovanja in sicer v svojem po Jerovškovem prizadevanju pridobljenem domu v mariborski Gosposki ulici. Zavoljo njegovega podviga je pač noči in noči prebedel in si toliko prizadeval, da so mu opešale izredne telesne moči in mu je skoraj otrpnilo srce. Ko smo ga pa prijatelji prosili, naj si prizanaša in tako življenje podaljša, je z nasmehom odgovoril: »Zato smo tu in smo sprejeli talente od Boga, da delamo za ljudstvo in mu pomagamo, kolikor se da; za počitek pa še bomo imeli časa zadosti!«

Tiskarna sv. Cirila.

Največjo skrb in ljubezen Jerovškovo pa je zauživala naša tiskarna sv. Cirila. Že kot odbornik, še bolj pa kot ravnatelj velikega zavoda je delal in se trudil, kakor za svoj ljubljani dom, katerega hoče svojim naslednikom le vzorno urejenega prepustiti. Zato bi pa tudi tiskarna ob svojem zlatem jubileju vkljub svojim lepim izložbam, različnim častitkam in slavnostnim besedam pač težko prenašala, ko bi morala v jubilejni številki »Slovenskega gospodarja« pogrešati — če še tako preprosto — razpravo o svojem dobrem očetu in skoraj 25letnem voditelju ali ravnatelju.

Kar je blagopokojni storil za tiskarno, lahko trdim, je storila le iskrena ljubezen do podjetja in se ne da opisati v ozkem okvirju slavnostnega članka. Zgodovinar bo označil revno stanje ob prevzemu in poznejšo

množico nakupljenih najmodernejših strojev v tiskarni, ki je močna tako, da lahko poleg različnih knjig in tekočih naročil še oskrbuje tiskanje »Slov. gospodarja«, »Nedelje«, »Vzajemnosti«, »Rafaela« itd., ter tudi tako veliki porast trgovine, da se je razširila na podružnici na Aleksandrovi cesti in na Kralja Petra trgu. Vsakogar v podjetju je ravnatelj dobro poznal in vedel prav oceniti; v uredništvu je dregal in zaviral, kakor je nanesla potreba, v upravi je med svojimi zvesto vdanimi nastavljenici ljubeznivo kraljeval, pa tudi v trgovini nastopal, kakor izučeni in izurjeni trgovec. Še zdaj mi je v spominu lepa, četudi bolj šaljiva slika »Ilustriranega Slovenca«, ki nam ga kaže v trgovini zaposlenega, kako svoje devocijonalije razkazuje in veselega obraza svojim strankam ponuja. Ko je pa bilo glavno delo v trgovini končano, kar je poleti, ko je treba vse pregledati, potrebno nakupiti in lepo urediti, in v jeseni ob šolskem začetku, ko je od ranega jutra do poznega večera natrpano polna, in pa tudi pozimi, ko je v upravi »Slovenskega gospodarja« dela, da se skoraj popisati ne da, o, takrat je ploskal veselo in se prijazno smehljaj, pa tudi srčno rad svojim zvestim in pridnim domačim kako izredno veselje pripravil. Zares vrli oče velikega in velepomembnega podjetja je bil rajni ravnatelj Jerovšek in zato se ga Cirilova tiskarna ob svojem zlatem jubileju hvaležno spominja ter ga nikoli pozabila ne bo.

Na božji poti.

Radi se ga pa tudi spominjajo tisočeri častilci Matere božje, ker jih je s pomočjo svojega pridnega oseba vzorno skrbno in očetovsko ljubeznivo vodil na znamenite božje poti v oddaljeni Trsat ob morju in še posebej k Mariji Pomagaj na Brezju. Vse se je vršilo natančno po njegovih dobro premišljenih navodilih. Vsi so ga slušali kakor hvaležni otroci in vsem je ugajalo tako,

da so že težko pričakovali zopet novega obvestila v »Slov. gospodarju«, kdaj in kam bomo zopet poromali pod njegovim spretnim vodstvom.

»Nedelja«.

Da pa ostane naše dobro ljudstvo vedno globokoverno, kakor so bili naši vrli pradedje, in se mu pridruži še tudi naše meščanstvo in trpeče delavstvo, jim je s svojim najožjim sodelavcem in naslednikom ustanovil teden-sko izhajajočo »Nedeljo«, ki razlaga verske resnice in poživlja krščansko življenje ter se — hvala Bogu in menda tudi njegovi priprošnji — prav lepo razvija. Dšest let pred svojo smrtjo je prejel priznanje za pridno delo in vzorno narodovo vzgojo tudi od najvišje cerkvene oblasti, ko je bil od svetega očeta papeža Pija XI. tajnim komornikom Nj. Svetosti prištet in mu podeljen častni naslov monsignora.

Slovo.

Po vsem tem se ne moremo čuditi, da so vsi prijatelji in znanci s težkim srcem opazovali, kako vnetemu ravnatelju monsig. dr. Jerovškemu naglo pešajo moči, mu naglo leze glava navzdol in ga noge težijo ter ga ni več spraviti na daljši sprehod in še celo ne na priljubljeno gorovje, pa tudi ne več različnim cerkvam na pomoč, kjer je nekdanj tako pogosto in s čudovito vne-mo pomagal. Da mu pa še vsaj enkrat skažejo svojo globoko hvaležnost, spoštovanje in ljubezen tudi na zunaj, so mu pripravili veličastni večer v obširni dvorani Zadrúžne gospodarske banke. Bila je res natlačeno polna in do zadnjega kotička zasedena in so možje vseh stanov v vznešenih besedah hvallili njegovo ljubeznivo prijaznost in slavili njegove nevenljive zasluge za katoliški tisk, za gospodarsko pomoč in krščansko prosveto.

Pa kmalu je prišel tudi zanj poslovilni večer od nas in je vedno vidnejše segala smrt po njegovem dragem življenju.

Najboljša reklama

za trgovce, obrtnike in zasebnike

so lepe tiskovine.

kakor n. pr. pismeni papir, zavitki, računi, memorande, dopisnice, letaki, lepaki, barvotiski, večbarvne razglednice in priporočilnice

ki jih izvršuje

v najmodernejši izpeljavi, hitro in po najnižjih cenah

Tiskarna sv. Cirila

v Mariboru, Roroška c. 5

Četa ena v napad od spredaj, vod tri za hrbet in udri po njih!»

Res so vreli ljudje proti nam iz vseh kotov in to iz radovednosti, kaka praska se zopet odigra v kasni noči.

Orjunaši so videli prihajati nekatere temne postave in vsi so bili prepričani, da brzi na pomoč v napad Žebotova garda.

Ni preteklo toliko, da bi se pošten človek useknil in že so imeli vsi orjunaši cesto pod nogami in beži ter se skrij pred onimi, kateri so bili v odločilnem trenutku samo v Žebotovi bližini in odrešilni domišljiji.

Na mah smo bili rešeni orjunaške nadloge, za katero je metal Žebot vse mogoče grožnje obračuna in maščevanja.

Pregled garde.

G. Žebotu ni bilo dovolj, da je tako poceni razpodil številne napadalce. Ko se je izkričal na sredini Aleksandrove ceste, me je vzel pod roko in me pozval glasno:

»Januš, nocoj boš ti moj adjutant! Pregledajta bova postojanke naše garde, če je vse v redu in ako so vsi na odkazanem mestu!«

Obiskala sva ono noč nemoteno vse kavarne in pomembnejše dele mesta. Po kavarnih je razlagal Franjo iz polnega grla, da je nocoj odkupil

korajžo s svojo gardo celi napadalni orjunaški četi. Odslej bo neusmiljeno tepen od njegovih gardistov vsak, ki se bo pokazal na ulici z znakom Orjune. Njegov bataljon in čete bodo patrolirale vsako noč po ulicah in delale red, da zaščiti mir prebivalstva. Če sva imela srečati katerega stražnika, je Franček vpil vame, tam in tam mora biti v strogi pripravljenosti ta in ta četa!

Zalarmirala sva s praznim nič in nič celo mesto s policaji vred. Žebot je bil klican drugo jutro na policijski komisariat, kjer je trdil z vso prepričevalnostjo, da čaka na njegov mig vsak čas toliko in toliko mesarjev ter korenjakov, ki se ne bodo pustili strahovati od orjunaških band, katerim gleda policija skozi prste!

Da je pa podkrepil svoj nočni nastop in pregled garde, je g. poveljnik v nekaj številkah »Straže« črno na belem izdajal svoji gardi povelja. Metal je z bataljoni in četami, ki imajo zbirališče ter vežbo zdaj tu zdaj tam, kjer naj čakajo nadaljnjih povelj vrhovnega vodstva.

V Žebotovi domišljiji rojena garda in njegove papirnate bombe po »Straži« so tako užugale ter preplašile številne orjunaše, da je imela od tedaj naprej mir pred njimi ne samo Cirilova tiskarna ter njeni uslužbenci, ampak celo mesto Maribor!

Smrtna pot monsignora dr. Jerovška.

Ura mu je dotekla! Po njegovem nemurnem prizadevanju so se oo. Družbe Jezusove naselili tudi v Mariboru in si postavili prav lepo in prostorno kapelo, v kateri se naj presveto Srce Jez. časti. Le kaj takega si je monsignor že dolgo želel in nikdar pozabil ne bom, kako je enkrat to svojo željo v krogu najboljših prijateljev utemeljeval in s tresočim glasom ter solznih oči govoril, da rad umrje, ko se mu ta želja izpolni in presv. Srcu tudi v Mariboru svetišče postavi. Zgodilo se je tako. Kapela v Levstikovi ulici je bila zgotovljena in s krasno sliko presv. Srca na velikem oltarju oskrbljena. Nedelja Kristusa Kralja, to je 30. 10. 1932, je odločena za njeno slovesno posvetitev. Kako se je tega veselilo Jerovškovo srce, som čutili vsi, ki smo posebno še zadnje dni pred to slovesnostjo z njim občevali. Odlični prijatelji in dobrotniki tega tako iskreno zaželenega svetišča morajo na dan posvetitve biti njegovi gostje! Sam je vsa povabila spisal in razposlal in vse za udobno postrežbo vestno pripravil.

V soboto zjutraj 29. X. je še delal kakor navadno, se pri izplačevanju svojih sodelavcev še z vsakomur prijazno razgovarjal in še istega popoldne s svojim prijateljem izza mladostnih let g. dr. Leskovarjem različne načrte koval. Pa — proti peti uri naenkrat umolkne, omahne in se zazdi, da že umira. Zadel ga je možganska kap. Še do ponedeljka večera leži in trpi v nezvesti, ob pol osmih pa med molitvami za umirajoče mirno izdihne svojo plemenito dušo. V njegovi delavnici t. j. v pisarni uprave so ga položili na mrtvaški oder. Cele procesije ljudi se ga hodile škropiti in njegovo dušo Bogu priporočati. Cvetlice, šopkov in vencev so nanosili toliko, da sta jih bila soba in hodnik prenapolnjena. Posebna izdaja »Slov. gospodarja« je ponesla žalostno vest o smrti ljubljenega prijatelja, mestnega svetovalca, načelnika Spodnještaj. lj. posojilnice in ravnatelja Cirilove tiskarne širom Slovenije.

Na Vernih duš dan mu je pred tiskarno govoril v slovo njegov iskreni prijatelj, naš sedanji notranji minister dr. Ant. Korošec. Med gostim špalirjem, kakor ga ni videti lahko, ga je spremljala velikanska množica častilcev najprej do kapele presv. Srca, kjer je sam prevzval knezoškof opravil zanj mrtvaške molitve in potem še do mestne meje na Teznu. Po pretresljivih zadnjih pozdravih g. dr. Leskovarja in drugih so odpeljali njegovo truplo v rojstno župnijo.

In v Slov. Bistrici — vse je bilo v črnih zastavah in veliko ljudi je prikipu Matere božje pričakovalo žalostni sprejem. V novem župnišču je dobil veliki rojak svoje zadnje prenočišče in v novopreurejeni okusno slikani cerkvi njegovega krsta in nove maše je bil drugo jutro postavljen pred veliki oltar. Pevsko društvo »Maribor« mu je zapelo tako ganljivo slovo, da se je posolžilo pač vsako oko, in sem se tudi jaz solznih oči v njegovem imenu poslovil od mnogoštevilnih duhovnih sobratov in izredno velike množice prijateljev in

znancev in sicer na podlagi njegovega navadnega poslovnega reka: »Zdaj pa srečno in z Bogom« in pa besed njegovega testamenta: »Svojo grešno dušo priporočim neskončnemu vsmiljenju božjemu in pa topli molitvi svojih znancev in prijateljev, posebno pa svojim duhovnim sobratom pri sv. maši. — Oduščenja prosim vse, ki bi se bili čutili kdaj po meni razžaljene. Nikdar nisem imel namena, koga žaliti!« Sv. mašo-zadušnico mu je opravil g. stolni prošt dr. Vrabec, ki je vodil tudi vse pogrebne obrede in jih ob odprtem grobu zaključil z lepo besedo pohvale in zahvale rajnemu.

Prijatelj grob.

Lepo lego ima slovenjebistriško pokopališče nad mestom in župnijsko cerkvijo. Zid na sredi nam priča, da je severni del v novjšem času staremu pridružen. Pri velikem križu na sredi gledaš med drugimi tudi lepe spomenike tamošnjih dušnih pastirjev Hajška, Bohaka in Cerjaka, ki je postavil veličastno Marijino svetišče v Slov. Lurdu in v Slov. Bistrici vstanovil in zapustil prepotrebno sirotišnico. V spodnji vrsti ob zidu tega novega dela takoj na desni izhoda pa vidiš veliko grobnico z visokim mramornatim spomenikom, na katerem poleg več drugih imen čisto zgoraj blesti napis: »Monsignor dr. Anton Jerovšek, ravnatelj tiskarne sv. Cirila v Mariboru.« — Tu tedaj počivajo tvoji telesni ostanki, dragi prijatelj, in pričakujejo veselega vstajenja sodnega dne! Tu-sem si se preselil iznad sončnega hriba in lepega Grilovega doma, da počivaš v družbi svojih starišev, dveh bratov in sester in nečaka! Tukaj se mi zdi, da me zopet gleda njegovo milo oko in se srčno prijazno z menoj razgovarja vzor nepozabnega pravega prijatelja in da tukaj še bije njegovo srce, polno plemenitosti in od-

kritosrčne dobrohotnosti, milega sočutja in prave ljubezni. Ob tem grobu se živo spominjam svetopisemske pohvale pravega prijateljstva: »Srečen, kdor najde pravega prijatelja! Zvest prijatelj je bramba; kdor ga je našel, je našel zaklad. — Z zvestim prijateljem se nič ne meri; teža zlata in srebra ni nič vredna proti ceni njegove zvestobe. — Zvest prijatelj je balzam za vse rane in lek ali zdravilo za vse bolečine.« Bog sam tedaj hvali res dobrega prijatelja, ki zavoljo Boga ljubi prijatelja, rad nanj misli, mu dobro želi, lepo o njem in rad z njim govori in mu po možnosti tudi dobro stori.

Kdor je užival prijateljstvo monsign. dr. Jerovška, kakor sem ga bil deležen jaz, ko sva skupaj stanovala in se skupno veselila in žalostila, pa tudi še pozneje do končne ločitve, se bo na njegovem grobu in ob njegovem spominu tudi rad zamislil v sladke spone prijateljske zveze z njim in razumel lepe besede, ki sta jih o pravem medsebojnem prijateljstvu zapisala že v 4. stoletju sv. Bazilij in sv. Gregorij: »Skupaj sva živela, skupaj prebivala in skupaj jedla. Bila sva ene volje in enega srca; le ena duša je bivala v dveh telesih. Edina skrb je nama bila čednost le za prihodnjo večnost sva se spominjala lepo živeti!«

Dr. Josip Hohnjec.

Narodna prosveta in Tiskarna sv. Cirila.

Veliki narodni prosvetitelj škof Anton Martin Slomšek je našemu narodu sporočil prosveto kot življenjsko nalogo. Vsak narod živi iz duha. Ako ne vlada nad narodom duh, ki oživlja vse člane ter jih usmerja k visokim ciljem, mu tudi gmota njegovega števila ne bo dosti pomagala. Za številčno majhne narode pa je življenje iz duha conditio sine qua non (neobhodno potreben pogoj) obstoja, razvoja in napredka. Komur ni sila gnote na razpolago, se ne more vzdržati in zmagati z drugim orožjem, ko z uma svetlim mečem. Kakor potrjuje izkustvo ter dokazuje zgodovina, je tak meč najbolj učinkovit. Za naš narod je bil in bo rešen. Za nas je narodna prosveta bila in bo v resnici narod ohranjujoči element.

Med tistimi velikimi sinovi našega naroda, ki so to uvideli, stoji v prvi vrsti škof Slomšek. Njegovo sporočilo slovenskemu ljudstvu se glasi: Duševna zaspanost je prodanost tujim narodom. Kakor moramo obdelovati slovensko zemljo, moramo tudi gojiti slovensko narodnost, drugače si bo to dvojno

dragoceno našo lastnino osvojil tujec, zemlje lačen. Obramba narodnosti pa je narodna zavest, in te ni brez narodne vzgoje, omike in izobrazbe. Rešilna, zveličavna za narod je prava omika, ki je za njo sveta vera luč, materin jezik pa ključ.

Ta načela, ki jih je škof Slomšek med našim narodom ne samo proglašal, marveč tudi dejansko izvrševal, je izročil Slovincem kot svetel zgled in krepko pobudo. Od takrat ni več zamrlo med našim ljudstvom narodno-prosvetno teženje. Na Štajerskem so bili njegovi glavni nositelji možje Slomškovih idej. Da bi oskrbeli v to svrho potrebna gmotna sredstva in potrebne izobraževalne pomočke, so ustanovili l. 1871 v Mariboru »Katoliško tiskovno društvo«, ki je istega leta prevzelo v lastništvo l. 1867 ustanovljenega »Slovenskega gospodarja«. Čez 14 let (leta 1885) je to društvo dobilo koncesijo za ustanovitev lastne tiskarne ter kupilo tiskarno, po sv. Cirilu imenovano, ki je postala žarišče krščanske in narodne

prosvete za Slovence na Štajerskem in tudi v sosednih pokrajinah.

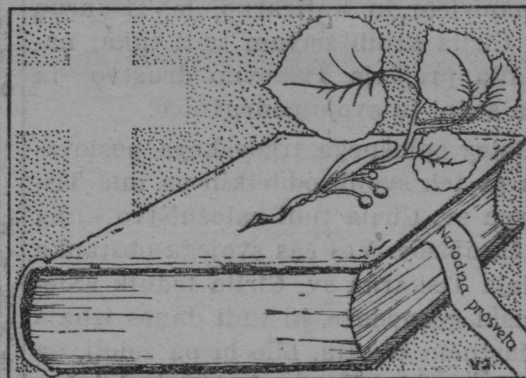
Zgled narodnega vzgojitelja in učitelja Slomška, ki se je trudil vsem postati vse ter je s svojimi l. 1846 ustanovljenimi »Drobtinicami« hotel »ustreči vsem: šolskim gospodom, očetom, materam, gospodarjem, gospodinjam, pa tudi pestunjam pri zibeli, tericam, predicam in pericam itd.«, je bil najkrepkejše bodrilo za širjenje prosvete, ki naj postane last vsega naroda, da bodo nje deležni vsi stanovi, vsi sloji in vsi posamezniki. Tej svrhi naj bi predvsem služil »Slovenski gospodar«, ki je že v svoji prvi številki (16. januarja 1867) izpovedal svoj prosvetni smoter s temi besedami: »Kdor se noče učiti, ostane nevednež. Nevednost pa je za človeka velika nesreča. To še posebej dokazovati menda ni treba, saj vsak dan vidimo, v katere stiske in sitnobe spravi nevednost človeka. Kdor več zna, več velja in si lažje pomaga. »Slovenski gospodar« si bo prizadeval, poučevati naše ljudstvo v domači, lahko razumljivi besedi o raznih gospodarskih, pa tudi v političnih in narodnih stvareh.«

Svojo narodno-prosvetno nalogo je »Slovenski gospodar« izvrševal z vne- mo in tudi z uspehom, rastočim od leta do leta, čim bolj je sam rasel po obsegu, vsebini in čitateljskem krogu. V veliki meri, da se skromno izrazimo, je njegova zasluga, da je bila narodna zavest štajerskih Slovencev tako vzbujena in tako podkrepjena, da se je mogla z uspehom postaviti v bran proti nemški osvajačnosti, ki so ji bila v poprejšnji državi na razpolago vsa gmotna in duhovna sredstva. Nam je preostajalo edino orožje, odporno in hkrati napadalno, to je uma svetli meč, ki ga je kovala in brusila naša narodna prosveta. »Slovenskemu gospodarju« sta se pridružila l. 1901 »Naš dom«, ki je krepko zaustavil pot pogubnemu razširjanju nemškutarskega »Štajerca« iz Ptujja ter se po dovršeni nalogi spremenil v mladinsko glasilo, l. 1909 pa »Straža«, ki je zlasti med svetovno voj-

no in v dobi, ki ji je neposredno sledila, odločno in uspešno branila slovensko pravo na slovenski zemlji.

Poleg teh časnikov, ki jih je izdajala, je Tiskarna sv. Cirila delovala za širjenje in prospeh krščanske in narodne prosvete z izdajanjem listov, knjig ter knjižic, pri katerih ni iskala dobička, ker ji je bila v nagrado zavest, da vrši med ljudstvom eminentno prosvetno delo. Možje, ki so jo vodili, ali v njenih podjetjih delovali († ravnatelj dr. Ant. Jerovšek, sedanji ravnatelj F. Hrastelj, bivši dolgoletni urednik »Slovenskega gospodarja« minister dr. Anton Korošec, nekdanji član uredništva Fr. Žebot in drugi), so bili, odnosno so priznani delavci na področju narodne prosvete in njeni požrtvovalni razširjevalci.

V krogu »Cirilarjev« je vznikla ne samo ideja in inicijativa za organizacijo krščanske narodne prosvete, marveč so iz tega kroga tudi izšli prvi voditelji in glavni organizatorji prosvetnega dela. Tiskarna si je tudi vedno bila v sve- sti, da so za organizacijo prosvetnega dela tudi gmotna sredstva potrebna. Denar je tisti nervus rerum (življenjski živec), ki brez njega ne more izhajati najidealnejša organizacija in najidealnejši organizator. Dati denar ali ga ne zahtevati za udejstvovalo naročilo: to je dvojen način podpiranja. Tiskarna se ni branila ne prvega ne drugega. Tako je postala velikodušna dobrotnica naše velike osrednje prosvetne organizacije: nekdanje Slovenske krščansko-socialne zveze, sedanje Prosvetne zveze.

Franjo Žebot.

Tiskarna sv. Cirila naš skupni dom.

Za nas Slovence, ki se prištevamo krščanskemu svetovnemu naziranju, je Tiskarna sv. Cirila nekako isto, kar je posamezniku »hišica očetova«. Kdor je količkaj pazljivo zasledoval gibanje slovenskega rodu v zadnjih štirih desetletjih, mi mora mirno priznati, da je na Slovenskem Štajerskem ni hiše, ki bi bila za slovensko stvar in za našo krščansko prosveto tako zaslužna, kakor je ravno naša Cirilova tiskarna, kakor jo po domače imenujemo.

Kot priprost kmetski fant sem prišel z očetom v Maribor. Prva najina pot je bila v Cirilovo tiskarno. Na mene fanta z dežele je napravil popolnoma slovenski napis na hiši tiskarne v tistih časih hudega nemškutarsva nekako poseben globok utis. Skoro nikjer v mestu ni bilo slovenskega napisa. In tam je izhajal »Slovenski gospodar«, ki je bil in je še danes pravi prijatelj slo-

venskega kmetskega in delavskega prebivalstva v njegovi horbi za pravico in resnico.

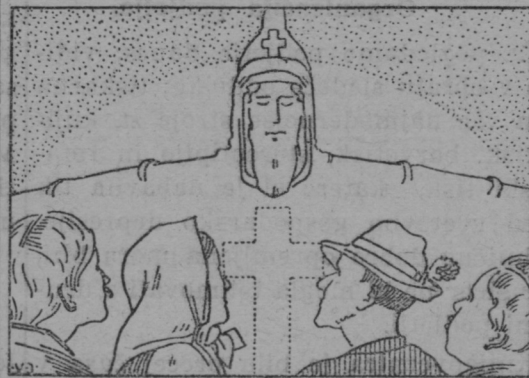
Od svojega prvega prihoda v Maribor sem vzljubil to hišo. Niti v misel mi ni prišlo, da bom v tej hiši kedaj urednik najbolj priljubljenega lista, da bom tam sodeloval z dr. Korošcem, dr. Jerovšekom, dr. Verstovšekom in drugimi vodilnimi našimi rodoljubi.

Pa nisem hodil v to hišo samo jaz, ampak na tisoče naših mož in fantov je osobito v predvojni težki dobi videlo v tej hiši našo narodno in prosvetno trdnjavo. V Cirilovi tiskarni niso samo izhajali naši vodilni časopisi, ampak tukaj smo se tudi shajali Slovenci iz celega dela severne Slovenije mnogo, mnogokrat na zelo važne in odločujoče sestanke. Tu so se vršili ustanovni zbori, oziroma posvetovanja za Krščansko-socialno zvezo, za Kmečko zvezo, za

Slovensko ljudsko stranko, za Mladeniško in Dekliško zvezo, za »Orla« in mnogo drugih organizacij, ki so v razdobju zadnjih treh desetletij orale ledino za našo krščansko-prosvetno, mladeniško, kmečko, strokovno-delavsko in tudi našo politično organizacijo. Ko si največji slovenski »naprednik«, oziroma liberalni »rodoljubi« niti niso upali na svoje hiše dati slovenskih napisov, je bila Cirilova tiskarna žarišče in centrala za našo narodno stvar.

Pa ni šlo vedno gladko! Nemčurji so imeli Cirilovo tiskarno hudo na piki! Na vse mogoče načine je nemški magistrat skušal preprečiti koncesijo, obrtno pravico, hoteli so s silo odstraniti slovenski napis in tablo na ulici. Z velikimi denarnimi globami je župan dr. Schmiderer kaznoval tiskarno radi slovenskega napisa, a tiskarna ni odnehala. Nemci so izvrševali bojkot nad tiskarno in spominjam se še predobro, kako je okrajni glavar pl. Weiss von Schleussenburg strogo prepovedal slovenskim županom naročati tiskovine in uradne potrebščine v Cirilovi tiskarni. Po robu so se mu postavili energični slovenski župani gg.: Lorber od Sv. Petra, Rožkar iz Malne in Pišek iz Orehove vasi. Šli so skupno k glavarju in Lorber je tam celo udaril ob glavarjevo mizo, rekoč: »Od vas, ki vas mi plačujemo, si ne damo komandirati, kje bomo za naš občinski denar naročali tiskovine!« Kako bi bili danes na mestu taki energični Lorberji!

V Cirilovi tiskarni je našel naš priprost človek vedno odprto srce. Če je naš kmet rabil kak praktični nasvet, bil mu je dr. Korošec ali nepozabni naš gospodarski vodja dr. Jerovšek vedno s prijazno besedo na razpolago. V Cirilovi tiskarni se je tudi položil temelj za močan naš denarni zavod »Spodnještajersko ljudsko posojilnico«, ki je rešila nešteto kmetov, bajtarjev in obrtnikov gospodarskega prepada. Tu so se zbirali naši dijaki in iskali pomoč. Cirilova tiskarna jim je šla na roko pri iskanju brezplačnih stanovanj, hrane itd. Pod njeno streho so se zatekali tudi delavci in marsikateri je dobil po Cirilovi tiskarni kruh za se in svojce. Cirilova tiskarna je bila v predvojnem času prava brezplačna posredovalnica za vse naše ljudi, ki so iskali pravice, strehe ali dela ali pa tudi tolažbe. Koliko tožb in dragih pravnih je n. pr. preprečil s svojo ljubeznjivostjo in široko znanostjo rajni ravnatelj dr. Jerovšek.

In koliko izgubljenih sinov se je ravno v Cirilovi tiskarni rešilo propada! V tem oziru je bila ta hiša res prava

dobrotna »hišica očetova«. Ako je kdo zašel na kriva pota, je znal rajni g. dr. Jerovšek in drugi, ki so bili pred njim ali za njim na njegovem mestu, istega tako »spovedati«, da je začel zopet redno življenje. Mnogo, mnogo jih hodi v naših krajih okoli, ki v tem oziru slavijo Cirilovo tiskarno kot svojo rešiteljico!

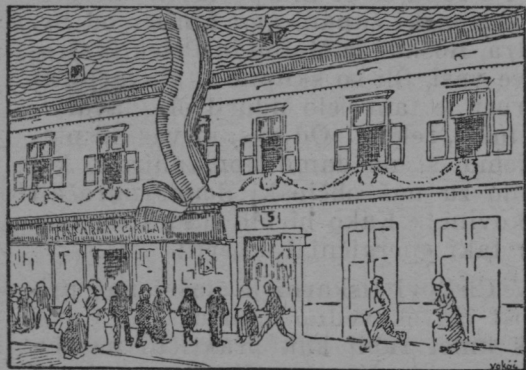
Ko te dni slavi naša »hišica očetova« svoj 50letni jubilej, sem se spomnil teh dogodkov pred daljnjimi težkimi desetletji in v polpreteklem času. Vrstili

so se dnevi težke muke in brige z dnevi veselja in uspehov. Hudobni ljudje z leve in desne, z juga in severa, so imeli grde nakane, ugonobiti ali vsaj škodovati našemu odličnemu skupnemu domu, a božja roka je čuvala nad to hišo! Mi vsi, ki smo odkritosrčni prijatelji Cirilove tiskarne, se veselimo zatega jubileja in čestitamo ter kličemo: Cirilova tiskarna in vse njene ustanove naj napredujejo, se razvijajo v blagor in korist naše velike in poštenosti stvari

Fr. Hrastelj.

Tiskarna danes in jutri.

Ko gledamo 50 let nazaj, se nam zdi, da je minilo in da se ni veliko storilo, saj je 50 let dolga doba. Dejansko pa se je zelo veliko storilo, posebno ako vpoštevamo razmere, v katerih je Tiskarna sv. Cirila nastala in rastla. Vzemimo v teh letih samo vse delovne dneve, koliko je bilo podrobnega dela vsa-

ki dan zase. Po končanem delu in po dolgi dobi 50 let tega ne moremo več pregledati in ne več dobro preceniti. Bog je blagoslovil to podrobno vsakdanje delo od zore do mraka, da je iz malega drevesca zrastle naše močno skupno drevo Tiskarna sv. Cirila, da je moglo kljubovati tudi današnjim težkim gospodarskim prilikam, ki so že marsikatero podjetje odplavile seboj, ali pa ga zrušile napol. Upamo, da smo danes že preko največjih viharjev gospodarskih neprilik in da bo tudi naše podjetje zaplavalo v mirnejše vode gospodarskega dela in ugodnejšega, hitrejšega napredka.

Organizacija podjetja.

Če pogledamo podjetje danes, vidimo v obratu sledeče oddelke: tiskarna ima vse najmodernejše stroje za knjigotisk, barvotisk, stereotipijo in rotacijski tisk, katere si je nabavila tik pred svetovno gospodarsko depresijo. Tehnično dobro opremljena mora biti, ker sicer ne bi mogla tekmovati z drugimi podjetji.

Knjigovoznica je bila precej časa v tujih prostorih, posrečilo pa se med časom krize slučajno vjeti možnost, da je podjetje dokupilo bivšo flosarco,

stavbo, kjer so pred vojsko imela katoliška društva svoje prostore, in je te prostore prezidala in priklopila tiskarniški stavbi. Tako je sedaj tudi knjigovoznica opremljena in v domačih prostorih. Seveda je ta preureditev zahtevala velike žrtve, posebno še, ker je bilo treba kljub težkim razmeram izvršiti te velike investicije.

Knjigarna in prodajalna pisarniških potrebščin je danes ne le v centrali na Koroški cesti 5, ampak ima svoje podružnice tudi na Aleksandrovi cesti 6, kjer je predvsem knjigarna, poleg tega pa tudi na desnem bregu Drave na Trgu kralja Petra 4. Da se je moglo obdržati tudi v Ptujju slovensko trgovino s papirjem in knjigarno, je Tiskarna sv. Cirila kljub žrtvam tudi tukaj nasledila prejšnje Tiskovno društvo in ima sedaj tu svojo podružnico.

Poleg splošnega trgovskega poslovanja po teh svojih oddelkih pa ima Tiskarna sv. Cirila tudi založništvo knjig in časopisov. Ves čas svojega obstanka izdaja Tiskarna sv. Cirila tednik »Slovenski gospodar«, ki tudi danes izhaja v častnem številu, bilo bi pa želeli, da bi se vsa pokrajina, za katero je določen tudi po dogovoru s Katoliškim tiskovnim društvom v Ljubljani, to je na ozemlju naše škofije, zavzela za ta svoj častitljivi tednik. Danes izdaja v lastni režiji tudi list »Nedelja« in »Naš dom«, da tako sodeluje pri verski in narodni vzgoji Slovencev. Knjige, ki jih zalaga, izhajajo ali kot posebne izdaje, ali pa kot Cirilova knjižnica, katere med drugimi ljudskimi povestmi domačih pisateljev šteje lepo število prevodov, prednjači pa znana zbirka romanov K. Maya. Naše podjetje je tudi založništvo tiskovin za župne, občinske in šolske urade, zadruga in društva.

Sodba o sebi.

Vsaka sodba o sebi je lahko zelo subjektivna in nepravilna. Zato tudi na tem mestu nočem ne hvaliti, ne grajati, ampak samo na eno želim opozoriti, to je na našo dobro voljo, ki jo vi-

dim v onih, ki so resni in sodelujejo v podjetju, da ta dobra volja: **zvesto služiti podjetju in ciljem, ki jih podjetje ima**, obstoja in da ustvarja, kolikor je v danih razmerah mogoče. Na tem mestu povdarjam samo eno, da namreč naše podjetje ni osnovano zato, da lovi dobiček bogve za koga, istina je, da vrši svoje socialne dolžnosti napram nastavljenim v redu, da pa nihče ne

od odbora in n. od nastavljenih ne prejema od dobička, če ga je kaj, pač pa se isti ves čas, kar je Tiskarna sv. Cirila obstojala, uporablja v razvoj podjetja samega in za ideale, za katere podjetje živi od leta 1885. V današnjih razmerah vedo vsi, ki izdajajo časopise, kako je mogoče iste vzdrževati kljub njihovi izgubi le v zvezi z ostalimi oddelki podjetja, kjer je mogoče kaj zaslužiti. Kdor bo presodil položaj podjetja in delo v podjetju, bo znal na podlagi teh pojasnil sam napraviti sodbo o podjetju.

In jutri?

Nihče ne vi niti za sebe, kaj bo jutri, kako naj vem za podjetje? Le eno vem: Vsi, ki nosimo odgovornost za podjetje, se bomo te odgovornosti zavedali in jo vršili, dokler bomo na tem mestu, da bo podjetje tudi po tem jubileju služilo istim ciljem, za katere so ga ustanovili in ves čas 50 let vodili največji idealisti v Mariboru, da bo služilo Bogu in narodu. Sprejeli smo ga od prednikov in ga hočemo izročiti onim, ki bodo v prihodnjih časih na tem mestu, s to sveto tradicijo, kateri ob jubileju dodajemo le eno: da Tiskarna sv. Cirila vztrajno sodeluje za izpolnitev največje želje slovenskega naroda: Da bi bil Slomšek proglašen za svetnika!

